

Bijlagen bij

Een empirisch onderzoek naar de toepassing van effectieve praktijken voor taal, wiskunde en EF in het Vlaamse kleuteronderwijs

Onderzoeksrapport 2 bij het OBPWO-project
Kwalitatief en Inspirerend Kleuteronderwijs

Colofon

Deze publicatie kwam tot stand met de steun van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs & Vorming in kader van het OBPWO-project Kwalitatief en Inspirerend Kleuteronderwijs. In deze publicatie wordt de mening van de auteurs weergegeven en niet die van de Vlaamse overheid. De Vlaamse overheid is niet aansprakelijk voor het gebruik dat kan worden gemaakt van de opgenomen gegevens.

Gelieve deze publicatie te citeren als: Bodvin, K., Cornelis, A., Mertens, E., Thys, S. Spilt, J., Vanblaere, B., Verachtert, P., Taelman, H. (2024). *Bijlagen bij een empirisch onderzoek naar de toepassing van effectieve praktijken voor taal, wiskunde en EF in het Vlaamse kleuteronderwijs*. Onderzoeksrapport 2 bij het OBPWO-project Kwalitatief en Inspirerend Kleuteronderwijs. Beschikbaar via inspirerendkleuteronderwijs.be.

Uitvoerende organisaties:

Sponsor:

Inhoud

Bijlagen vragenlijstonderzoek	1
Bijlage 1: vragenlijst	1
Bijlage 2: meer gedetailleerde resultaten bij gepaarde t-testen	140
Bijlagen multiple case studie onderzoek.....	198
Bijlage 3: observatieformulier.....	198
Bijlage 4: gespreksleidraad bij het post-observatie-interview	214
Bijlage 5: gespreksleidraad semi-gestructureerd interview kleuterleerkracht	216
Bijlage 6: gespreksleidraad semi-gestructureerd interview pedagogische coördinator	220

Bijlagen vragenlijstonderzoek

Bijlage 1: vragenlijst

Start van blok: Geïnformeerde toestemming

Welkom Welkom!

Je zal zo meteen een vragenlijst invullen over de aanpak van taal, wiskunde en executieve functies in het kleuteronderwijs. Voordat we echt kunnen starten, informeren we je eerst over de wijze waarop we de persoonsgegevens beschermen en vragen we jouw toestemming. Dit zijn enkele lange teksten omdat we hier heel nauwkeurig mee omspringen. **Onthoud alvast dat alle gegevens anoniem verwerkt worden.** Met het pijltje onderaan kom je snel verder in de vragenlijst.

Enkele aandachtspunten:

- Je vult de vragenlijst best op een computer in en niet op een GSM of tablet.
- Neem jouw tijd. Je kan de vragenlijst stoppen en hernemen.
- Het invullen van de vragenlijst zal zo'n 30 minuten in beslag nemen.

Pagina-einde

AVG INFORMATIE OVER DE VERWERKING VAN UW PERSOONSgegevens

In het kader van uw deelname aan het onderzoek *Kwaliteitsvol inspirerend kleuteronderwijs* zullen persoonsgegevens over u verzameld en verwerkt worden. Deze verwerking zal gebeuren in overeenstemming met de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). In deze brief geven we u graag meer informatie over het gebruik en de bewaring van deze gegevens.

In de informatiebrief voor deelname aan het onderzoek vindt u meer informatie over de categorieën van gegevens die over u zullen verzameld worden tijdens dit onderzoek. Deze omvatten onder andere persoonsgegevens zoals e-mailadressen, geboortjaar, geslacht opleiding, beroep (functie, school, tewerkstellingspercentage en anciënniteit)

Doel van het project is het in kaart brengen van de manier waarop Vlaamse kleuterscholen werken aan taal, wiskunde en executieve functies bij hun kleuters. We zoeken naar succesvolle en inspirerende praktijken, maar ook naar mogelijkheden voor verbetering. Zo kunnen we concrete beleidsaanbevelingen bij de Vlaamse overheid doen, alsook inspirerende materialen opmaken voor andere scholen.

Gebruik van uw persoonsgegevens

Enkel persoonsgegevens die noodzakelijk zijn voor de doeleinden van dit onderzoek zullen verzameld en verwerkt worden. Het onderzoek is met name gericht op het in kaart brengen van de manier waarop Vlaamse kleuterscholen werken aan taal, wiskunde en executieve functies bij hun kleuters. De onderzoekers zoeken naar bestaande succesvolle en inspirerende praktijken, maar ook naar mogelijkheden voor verbetering. De verzamelde gegevens kunnen mogelijk opnieuw gebruikt worden in het kader van toekomstig wetenschappelijk onderzoek.

Uw gegevens zullen in het kader van dit onderzoek gepseudonimiseerd worden. Dit wil zeggen dat gegevens die u kunnen identificeren zoals uw emailadres worden losgekoppeld van de andere data van het onderzoek en vervangen worden door een unieke, willekeurige code. Op deze manier is het niet langer onmiddellijk zichtbaar welke gegevens van welke specifieke persoon afkomstig zijn. Enkel de onderzoeker kan via de unieke code de gegevens terug linken aan een specifieke persoon. Dit zal echter enkel in uitzonderlijke gevallen gebeuren, bijvoorbeeld indien u beroep doet op uw recht op inzage, rectificatie of wissing van uw gegevens. Ook in de wetenschappelijke output van dit onderzoek, zoals publicaties, zal u niet geïdentificeerd worden.

Als wettelijke basis voor de verwerking van uw gegevens wordt het algemeen belang aangewend. Dit betekent dat het onderzoek zal leiden tot een vermeerdering van kennis en inzicht die de maatschappij (direct of indirect) ten goede komt.

Uw gegevens zullen door de onderzoekers gedurende 10 jaar na afloop van het onderzoek bewaard worden op een beveiligde opslaglocatie van KU Leuven. Na deze periode zullen de

persoonsgegevens definitief verwijderd worden indien ze niet meer noodzakelijk zijn voor de uitvoering van het onderzoek.

Uw rechten

U hebt het steeds recht om meer informatie te vragen over het gebruik van uw gegevens. Daarnaast kan u beroep doen op het recht van inzage, het recht op verbetering (rectificatie) en het recht op wissing van uw gegevens voor zover deze rechten de doeleinden van het onderzoek niet onmogelijk maken of ernstig belemmeren.

Indien u op één van deze rechten beroep wil doen, kan u contact opnemen met de onderzoekers aan de hand van de contactgegevens aan het einde van deze brief.

Contactgegevens

KU Leuven fungeert als verwerkingsverantwoordelijke in het kader van dit onderzoek. Meer specifiek zullen Kathleen Bodvin, Jantine Spilt, Helena Taelman, Sarah Thys, Bénédicte Vanblaere, Pieter Verachtert toegang hebben tot uw persoonsgegevens. Ingeval van specifieke vragen over dit onderzoek inclusief de verwerking van uw persoonsgegevens kan u met hen contact opnemen (kathleen.bodvin@kuleuven.be, Jantine.spilt@kuleuven.be, helena.taelman@odisee.be, sarah.thys@arteveldehs.be, benedicte.vanblaere@arteveldehs.be, pieter.verachtert@thomasmore.be).

Voor verdere vragen en bedenkingen over de verwerking van uw persoonsgegevens kan u contact opnemen met Toon Boon, de functionaris voor gegevensbescherming voor wetenschappelijk onderzoek van KU Leuven (dpo@kuleuven.be). Gelieve hierbij te verduidelijken om welk onderzoek het gaat door vermelding van de titel en de namen van de onderzoekers.

Indien u, na contact te hebben opgenomen met de functionaris voor gegevensbescherming, een klacht zou willen indienen over hoe uw informatie wordt behandeld, kan u terecht bij de Belgische Gegevensbeschermingsautoriteit (www.gegevensbeschermingsautoriteit.be).

IC Geïnformeerde toestemming

In opdracht van de Vlaamse overheid voeren we een onderzoeksproject uit over 'kwaliteitsvol en inspirerend kleuteronderwijs'. Het doel van het project is in kaart brengen van de manier waarop de Vlaamse kleuterscholen werken aan taal, wiskunde en executieve functies bij hun kleuters. We zoeken naar succesvolle en inspirerende praktijken, maar ook naar mogelijkheden voor verbetering. Zo kunnen we concrete beleidsaanbevelingen bij de Vlaamse overheid doen, alsook inspirerende materiaal ontwerpen voor kleuterscholen en -leraren. Hiervoor organiseren we een vragenlijstonderzoek, waar uw school een essentiële bijdrage aan kan leveren.

- Ik begrijp wat van mij verwacht wordt tijdens dit onderzoek: Ik vul een online vragenlijst in. De vragenlijst zal peilen naar manieren waarop ik de taalvaardigheden, wiskundige vaardigheden en executieve functies ondersteun bij kleuters. De onderzoekers zoeken naar elementen die dit onderwijs vergemakkelijken of net bemoeilijken. Het invullen van de vragenlijst neemt ongeveer 30 minuten in beslag.
- Ik weet dat er geen bijzondere risico's of ongemakken verbonden zijn aan deelname: Mijn collega's krijgen géén inzage in mijn antwoorden op de vragenlijst en de resultaten worden anoniem gerapporteerd op groepsniveau.
- Ikzelf of anderen kunnen baat bij dit onderzoek hebben op volgende wijze: De bevindingen uit het onderzoek helpen het beleid om kleuterscholen beter te begeleiden. De bevindingen uit dit onderzoek kunnen inspirerend zijn voor andere kleuterscholen.
- Mijn deelname levert een bijdrage aan het wetenschappelijk onderzoek. Ik weet ik geen verdere beloning of compensatie voor mijn deelname zal ontvangen.
- Ik begrijp dat mijn deelname aan deze studie vrijwillig is. Ik heb het recht om mijn deelname op elk moment stop te zetten. Daarvoor hoef ik geen reden te geven en ik weet dat daaruit geen nadeel voor mij kan ontstaan. Voor de verdere verwerking van de verzamelde gegevens geldt het algemeen belang als rechtsgrond volgens de AVG/GDPR. Stopzetting van deelname aan de studie houdt dus in dat de eerder verzamelde gegevens nog verder rechtsgeldig kunnen worden betrokken in de studie en niet moeten worden verwijderd door KU Leuven.
- De resultaten van dit onderzoek kunnen gebruikt worden voor wetenschappelijke doeleinden en mogen gepubliceerd worden. Mijn naam wordt daarbij niet gepubliceerd. Anonimiteit en de vertrouwelijkheid van de gegevens is in elk stadium van het onderzoek gewaarborgd.
- Indien ik op de hoogte wil worden gehouden van de resultaten van dit onderzoek, kan ik de onderzoekers contacteren via kathleen.bodvin@kuleuven.be

- Voor vragen evenals voor de uitoefening van mijn rechten (inzage gegevens, correctie ervan...) weet ik dat ik op elk moment terecht kan bij de onderzoekers via kathleen.bodvin@kuleuven.be. Meer informatie met betrekking tot privacy in dit onderzoek kan ik terugvinden in deze brief. Meer informatie over onderzoek in het algemeen kan ik terugvinden op www.kuleuven.be/privacy. Verdere vragen over privacyaspecten kan ik richten tot de data protection officer: dpo@kuleuven.be
- De manier waarop dit onderzoek verloopt, is goedgekeurd door de Sociaal-Maatschappelijke Ethische Commissie van KU Leuven (G-2023-6702). Voor eventuele klachten of andere bezorgdheden omtrent ethische aspecten van deze studie kan ik contact opnemen met deze commissie: smec@kuleuven.be.
- Ik weet dat ik bij mijn leidinggevende terecht kan indien ik na het onderzoek ongemakken of moeilijkheden ervaar als gevolg van de thema's die in het onderzoek aan bod kwamen. Bij verdere vragen over het onderzoek kan ik contact opnemen met kathleen.bodvin@kuleuven.be

Ik heb bovenstaande informatie gelezen en begrepen en heb antwoord gekregen op al mijn vragen betreffende deze studie. Ik stem toe om deel te nemen.

Ik stem toe om deel te nemen (1)

Ik stem niet toe om deel te nemen (2)

Ga naar: [Einde enquête Als IC = 2](#)

Einde blok: Geïnformeerde toestemming

Start van blok: Inleiding

School Naam van de school

Straatnaam van de school

Gemeente Gemeente van de school

Postcode Postcode van de school

Functie Wat is je voornaamste functie op school?

- Ik ben een kleuterleraar (1)
- Ik ben een pedagogisch coördinator (zorgcoördinator, directielid, beleidsondersteuner) (2)
- Ik ben een kinderverzorger (3)
- Geen van bovenstaande (4)

Einde blok: Inleiding

Start van blok: Kleuterleraar_intro

KL_ervaring Hoeveel jaar heb je ervaring als kleuterleraar?

KL_diploma Welke relevante diploma('s) heb je? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- Diploma bachelor kleuteronderwijs (1)
- Diploma bachelor lager onderwijs (2)
- Anders: (3) _____

KL_klasgroep Met welke klasgroep werk je als kleuterleraar? Als je met meerdere klasgroepen werkt, kies je hier voor de klas waar je de meeste uren mee werkt.

- Peuterklas (1)
- Eerste kleuterklas (2)
- Tweede kleuterklas (3)
- Derde kleuterklas (4)
- Mengklas (leefgroep met meerdere leeftijden) (5)
- Andere: (6) _____

Deze vraag weergeven:

If KL_klasgroep = 5

KL_menggroep Wat zijn de leeftijden van de kinderen in de gemengde klasgroep?

- Peuters (1)
- Leeftijd eerste kleuterklas (2)
- Leeftijd tweede kleuterklas (3)
- Leeftijd derde kleuterklas (4)

KL_uren Hoeveel uren per week ben je ongeveer aanwezig in deze klas?

Text Vul de rest van de vragenlijst in met de aangeduide klas in je achterhoofd.

Pagina-einde

Text Met het kleuteronderwijs ondersteunen we jonge kinderen in een belangrijke fase van hun ontwikkeling. In deze vragenlijst focussen we op hun ontwikkeling op het gebied van taal, wiskunde en executieve functies. We willen weten wat kleuterleraren doen met hun groep kleuters om deze ontwikkelingsdomeinen te versterken. Daarom vragen we hoe vaak bepaalde praktijken met jouw groep kleuters gebeuren. Deze praktijken kunnen gebeuren in de klas, tijdens de turnles, tijdens een schooluitstap of op andere momenten waarop jouw groep kleuters samen zijn als groep onder begeleiding van een leraar. **Reken dus ook mee wat een co-teacher of een sportleerkracht doet.**

De vragenlijst is hetzelfde voor alle leeftijden van kleuters. Mogelijk zijn er praktijken die niet van belang zijn voor jouw leeftijdsgroep. **In dat geval duid je aan dat je deze activiteit nooit toepast.**

We vragen daarnaast hoe competent je je voelt om deze praktijken toe te passen. **Je wordt hierbij niet beoordeeld en we delen je antwoorden niet met de directie of andere instanties.** We willen vooral weten waar we de competenties van kleuterleraren nog verder kunnen versterken (bijvoorbeeld via bijscholingen).

Einde blok: Kleuterleraar_intro

Start van blok: Kleuterleraar_wiskunde

KL_wisk_aandacht **Aandacht voor wiskunde**

Hoe vaak komt deze praktijk voor in jouw klas en hoe competent voel jij je om deze praktijk uit te voeren?

	Hoe vaak komt deze praktijk voor in jouw klas?							Hoe competent voel jij je om deze praktijk uit te voeren?					
	No oit (1)	Zeld en (2)	1x/maa nd (3)	1x/we ek (4)	2 of 3x/we ek (5)	4 of 5x/we ek (6)	Meerma als per dag (7)	Niet compet ent (1)	Weinig compet ent (2)	Eerder niet compet ent (3)	Eerder wel compet ent (4)	Best compet ent (5)	Heel compet ent (6)

Tijdens de
dagelijkse
routines (zoals
het onthaal en
het fruitmoment)
schenk ik
aandacht aan
wiskunde en
wiskundetaal.
(KL_wisk_aanda
cht_1)

Ik begeleid een
geplande en
doelgerichte
wiskundeactiviteit
.
(KL_wisk_aanda
cht_2)

Tijdens niet-wiskundige activiteiten moedig ik de kleuters aan om te praten over de wiskunde die ze leren (bijvoorbeeld ik moedig de kleuters aan om te praten over afstand bij een werpspel: ver, dicht, verder dan, even ver). (KL_wisk_aandacht_3)

(○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○)

Ik laat mijn kleuters apps gebruiken die de wiskundige ontwikkeling ondersteunen. (KL_wisk_aandacht_4)

(○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○)

Ik lees een prentenboek voor met als doel om wiskundige vaardigheden te oefenen (bijvoorbeeld vormen leren kennen aan de hand van een prentenboek over vormen, hoeveelheden bepalen op de prenten).
(KL_wisk_aandacht_5)

Ik maak gebruik van spel om kleuters doelgericht wiskundige vaardigheden te laten oefenen (bijvoorbeeld een spel met een dobbelsteen, winkelspel gericht op getalbegrip).
(KL_wisk_aandacht_6)

Pagina-einde _____

KL_wisk_aanpak **Aanpak van wiskunde**

Hoe vaak doe je dit in jouw kleuterklas en hoe competent voel jij je om deze praktijken uit te voeren?

	Hoe vaak komt deze praktijk voor in jouw kleuterklas?				Hoe competent voel jij je om deze praktijk uit te voeren?					
	Nooit of zelden (1)	Soms (2)	Vaak (3)	Bijna altijd (4)	Niet competent (1)	Weinig competent (2)	Eerder niet competent (3)	Eerder wel competent (4)	Best competent (5)	Heel competent (6)

Bij het
aanleren van
wiskundige
vaardigheden
begin ik met
concrete
oefeningen
en maak ik
de
oefeningen
steeds
abstracter
(bijvoorbeeld
eerst geld
tellen met
munten, dan
met stippen).
(1)

Bij het
aanleren van
wiskundige
vaardigheden
voorzie ik
varianten in
moeilijkheid
om in te
spelen op
verschillen in
voorkennis.
(2)

Nadat we een wiskundige vaardigheid gezamenlijk hebben inge oefend, laat ik de kleuters ook zelfstandig oefenen. (3)

Kleuters die hier nood aan hebben, doen een wiskundetaak meerdere keren. (4)

Wanneer kleuters zelfstandig oefenen, geef ik onmiddellijk gerichte feedback. (5)

KL_wisk_divers **Diverse wiskundige vaardigheden**

Het is mogelijk dat sommige zaken nog te moeilijk zijn voor de leeftijdsgroep van jouw kleuters en dat deze daarom nooit aan bod komen. Duid dan "nooit" aan.

Hoe vaak komt dit voor in jouw kleuterklas en hoe competent voel jij je om deze praktijken uit te voeren?

Hoe competent voel jij je om deze praktijk uit te voeren?						Hoe vaak komt deze praktijk voor in jouw kleuterklas?						
Niet competent (1)	Weinig competent (2)	Eerder niet competent (3)	Eerder wel competent (4)	Best competent (5)	Heel competent (6)	Nooit (1)	Zelden (2)	1x/maand (3)	1x/week (4)	2 of 3x/week (5)	4 of 5x/week (6)	Meer als per dag (7)

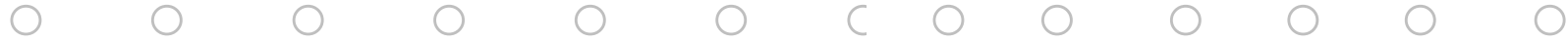
Ik
introducee
r bewust
wiskundet
aal
(bijvoorbe
eld lang-
kort, de
afstand,
groot -
groter -
grootst).
(1)

Ik doe de
telhandeli
ng zelf
voor
(bijvoorbe
eld ik tik
telkens
één
schelp
aan en
zeg
telkens
één
telwoord
uit de
telrij, ik leg
de
klemtoon
op het
laatste
telwoord,
"zes", ik
benoem
"er liggen
hier zes
schelpen"
en wijs
naar de
hele
collectie.
(2)

Ik schrijf
een cijfer
(bijvoorbe
eld 1, 10,
100) op
papier of
bord en
benoem
dit. (3)

Ik oefen
met
optellen of
aftrekken,
bijvoorbee
ld ik heb
vier
appels,
eentje
haal ik
weg,
hoeveel
heb ik
dan? (4)

Ik oefen met kleuters in het subiteren of het benoemen van een aantal elementen zonder deze te tellen (bijvoorbeeld door kleuters het aantal ogen van een dobbelsteen dadelijk te laten benoemen). (5)

Ik benoem vormen (een driehoek, vierkant, rechthoek, cirkel of ovaal...). (6)

Ik oefen met kleuters in het beschrijven van kenmerken van vormen (bijvoorbeeld de zijden en hoeken of via de vraag 'Hoe weet je dat deze vorm een driehoek is?' 'Wat is er anders dan bij een rechthoek?'). (7)

Ik oefen met kleuters het meten en inschatten van lengtes (ik stel bijvoorbeeld de vraag 'Wat is ongeveer even lang als deze lat?'). (8)

Einde blok: Kleuterleraar_wiskunde

Start van blok: Kleuterleraar_taal

KL_taal_alg1 **Aandacht voor taal (algemeen)**

Hoe vaak komt dit voor in jouw kleuterklas en hoe competent voel jij je om deze praktijken uit te voeren?

	Hoe vaak komt deze praktijk voor in jouw kleuterklas?							Hoe competent voel jij je om deze praktijk uit te voeren?					
	nooit (1)	zelden (2)	1x/maand (3)	1x/week (4)	2 of 3x/week (5)	4 of 5x/week (6)	meermaals per dag (7)	niet competent (1)	weinig competent (2)	eerder niet competent (3)	eerder wel competent (4)	best competent (5)	heel competent (6)

Ik organiseer een geplande en doelgerichte taalactiviteit. (1)

(

Ik laat mijn kleuters apps (digiboeken, spelletjes...) gebruiken die de mondelinge taal of de beginnende geletterdheid ondersteunen. (2)

(

Ik begeleid een taalactiviteit in kleine groep. (3)

(

Ik verklaar de betekenis van nieuwe woorden. (4)

()

Ik stimuleer kleuters om nieuwe woorden actief te gebruiken tijdens gesprekken . (5)

()

KL_taal_alg2 Hoe vaak doe je dit in jouw kleuterklas en hoe competent voel jij je om deze praktijken uit te voeren?

	Hoe vaak komt deze praktijk voor in jouw kleuterklas?				Hoe competent voel jij je om deze praktijk uit te voeren?					
	nooit of zelden (1)	soms (2)	vaak (3)	bijna altijd (4)	niet competent (1)	weinig competent (2)	eerder niet competent (3)	eerder wel competent (4)	best competent (5)	heel competent (6)

Ik heb rijke gesprekken met de kleuters, waarbij ik verschillende open vragen stel en de tijd neem om de kleuters aan het woord te laten. (1)

In mijn klas geef ik ruimte aan de thuistaal tijdens gesprekken (door meertalige kleuters te laten spreken in hun thuistaal of door de thuistaal zelf te gebruiken). (2)

Ik kies een aantal doelwoorden om expliciet aan de kleuters aan te leren. (3)

Ik laat nieuwe woorden bewust terugkeren in verschillende betekenisvolle contexten (andere prentenboeken, een wetenschapsactiviteit, een nieuw thema). (4)

Pagina-einde

KL_taal_vv1 **Voorlezen en vertellen**

Hoe vaak komt dit voor in jouw kleuterklas en hoe competent voel jij je om deze praktijken uit te voeren?

	Hoe vaak komt deze praktijk voor in jouw kleuterklas?							Hoe competent voel jij je om deze praktijk uit te voeren?					
	nooit (1)	zelden (2)	1x/maand (3)	1x/week (4)	2 of 3x/week (5)	4 of 5x/week (6)	meermalen per dag (7)	niet competent (1)	weinig competent (2)	eerder niet competent (3)	eerder wel competent (4)	best competent (5)	heel competent (6)

Ik lees interactief voor, waarbij ik uitdagende vragen stel aan de kleuters. (1)

(

Ik laat de kleuters een verhaal naspelen (met figuurtjes of zelf uitbeelden). (2)

(

Ik laat de kleuters een verhaal navertellen. (3)

(

Ik leer kleuters om een eigen verhaal te vertellen (waargebeurde anekdote of verzonnen verhaal). (4)

(

Ik verhoog
het inzicht
van de
kleuters in
de typische
bouwstenen
van een
verhaal
(bijv. begin,
midden,
einde,
probleem,
wie, wat,
waar). (5)

Kleuters
luisteren
naar een
digiboek
waarbij
bewegende
beelden,
geluiden of
muziek het
verhaalbegr
ip extra
ondersteun
en. (6)

KL_taal_vv2 Hoe vaak doe je dit in jouw kleuterklas en hoe competent voel jij je om deze praktijken uit te voeren?

	Hoe vaak komt deze praktijk voor in jouw kleuterklas?				Hoe competent voel jij je om deze praktijken uit te voeren?					
	nooit of zelden (1)	soms (2)	vaak (3)	bijna altijd (4)	niet competent (1)	weinig competent (2)	eerder niet competent (3)	eerder wel competent (4)	best competent (5)	heel competent (6)

Wanneer ik
boeken/teksten
binnen een
thema
selecteer,
baseer ik mijn
keuzes op
vooropgestelde
taaldoelen. (1)

Ik geef
expliciet het
leesdoel mee
aan de
kleuters. (2)

Ik lees een
boek/tekst
meer dan één
keer voor. (3)

Wanneer ik
een verhaal
opnieuw
voorlees, werk
ik aan een
ander taaldoel
dan bij het
vorige
leesmoment.
(4)

Pagina-einde

Text Geletterdheid

Het is mogelijk dat sommige zaken nog te moeilijk zijn voor de leeftijdsgroep van jouw kleuters en dat deze daarom nooit aan bod komen. Duid dan "nooit" aan.

KL_taal_gel1 Hoe vaak komt dit voor in jouw kleuterklas en hoe competent voel jij je om deze praktijken uit te voeren?

	Hoe vaak komt deze praktijk voor in jouw kleuterklas?							Hoe competent voel jij je om deze praktijk uit te voeren?					
	nooit (1)	zelden (2)	1x/maand (3)	1x/week (4)	2 of 3x/week (5)	4 of 5x/week (6)	meermaals per dag (7)	niet competent (1)	weinig competent (2)	eerder niet competent (3)	eerder wel competent (4)	best competent (5)	heel competent (6)

Ik praat met
kleuters over de
doelen en
kenmerken van
geschreven taal.
(1)

()

Ik ontwerp
samen met de
kleuters
schriftelijke
boodschappen
(bijv. een brief
voor de sint). (2)

()

Ik moedig
kleuters aan en
ondersteun hen
om zelf te
schrijven (doen-
alsof schrijven).
(3)

()

Ik leer de
kleuters wat rijm
betekent of hoe
je kunt rijmen
(door te luisteren
naar de laatste
klanken van een
woord) (4)

()

Ik luister samen met de kleuters naar een liedje, gedicht of boek met rijm. (5)

()

Ik doe activiteiten waarbij kleuters zich bewust worden van individuele klanken in woorden (door klanken te herkennen, te isoleren, te manipuleren,...) (6)

()

Ik doe activiteiten waarbij kleuters kennismaken met letterklankkoppelingen. (7)

()

KL_taal_gel2 Hoe vaak doe je dit in jouw kleuterklas en hoe competent voel jij je om deze praktijken uit te voeren?

Hoe vaak komt deze praktijk voor in jouw kleuterklas?

Hoe competent voel jij je om deze praktijk uit te voeren?

	nooit of zelden (1)	soms (2)	vaak (3)	bijna altijd (4)	niet competent (1)	weinig competent (2)	eerder niet competent (3)	eerder wel competent (4)	best competent (5)	heel competent (6)
Ik bied tijdens een gesletterdheidsactiviteit ondersteuning door te modelleren (voordoen hoe het moet) en hints te geven. (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Einde blok: Kleuterleraar_taal

Start van blok: Kleuterleraar_EF

Text **Executieve functies**

We stellen je een aantal vragen over executieve functies van kleuters. Executieve functies zijn denkprocessen die nodig zijn om in het dagelijks leven doelgericht te kunnen functioneren en controle te hebben over emoties, gedachten en gedrag. Deze executieve functies dragen bij aan de zelfsturing.

Er zijn 3 centrale executieve functies (EF):

- **Impulscontrole:** Dit is het vermogen om je gedrag te remmen. Deze “rem” zorgt ervoor dat je gedrag kunt inhouden, onsuccesvol gedrag kunt stoppen en je kunt verzetten tegen afleidende prikkels, zelfs als die leuker zijn. Wanneer een kleuter de opdracht krijgt om een snoepje op tafel niet op te eten en dit inderdaad niet opeet, dan kan deze kleuter zijn impulsen goed controleren. Ook roepen kleuters vaak al snel het antwoord voor hun beurt, omdat ze onvoldoende impulscontrole hebben.
- **Het werkgeheugen** stelt je in staat om informatie vast te houden, terwijl je tegelijkertijd andere handelingen of bewerkingen uitvoert. Voor

een kleuter is dat vaak nog moeilijk. Bijvoorbeeld, terwijl hij zijn jas aandoet, vergeet hij reeds dat hij daarna zijn boekentas moet nemen en op de bank gaan zitten. Of hij vergeet wie aan de beurt is in een gezelschapsspel.

- De cognitieve flexibiliteit: Dit vermogen stelt je in staat om van aanpak te wisselen als de omstandigheden veranderen of als je merkt dat je aanpak niet succesvol is. Het verwijst naar het vlot kunnen aanpassen en wisselen van regels in nieuwe situaties. Kleuters vinden dit vaak lastig. Ze vinden het bijvoorbeeld moeilijk om de overgang te maken van spelen naar opruimen. Ook het plots binnen moeten spelen als het buiten te hard regent, kan verwarrend zijn.

Via deze 3 centrale executieve functies kunnen kleuters plannen, redeneren en problemen oplossen. Executieve functies kan je trainen via activiteiten waarin je moet luisteren, aanwijzingen moet onthouden en opvolgen, flexibel moet denken, aandacht moet richten en zelfbeheersing moet tonen.

Pagina-einde

KL_EF_act Activiteiten

Hoe vaak komt dit voor in jouw kleuterklas en hoe competent voel jij je om deze praktijken uit te voeren?

	Hoe vaak komt deze praktijk voor in jouw kleuterklas?							Hoe competent voel jij je om deze praktijk uit te voeren?					
	nooit (1)	zelden (2)	1x/maand (3)	1x/week (4)	2 of 3x/week (5)	4 of 5x/week (6)	meermaals per dag (7)	niet competent (1)	weinig competent (2)	eerder niet competent (3)	eerder wel competent (4)	best competent (5)	heel competent (6)

Ik organiseer activiteiten die als hoofddoel hebben om de EF te oefenen. (1)

()

Ook tijdens andere activiteiten en routines besteed ik actief aandacht aan EF. (2)

()

Ik doe activiteiten met kleuters waarbij beweging gecombineerd wordt met een cognitieve uitdaging (bijv. een getal onthouden terwijl ze springen, een regel opvolgen tijdens het dansen zoals dansen zonder mijn armen te bewegen) (3)

()

Ik laat kleuters een spelactiviteit doen die specifiek gekozen is voor de stimulering van de executieve functies van kleuters (bijv. geheugenspelletjes, reactiespelen, gezelschapsspelletjes, bewegingsspele n die de EF bevorderen). (4)

Ik geef expliciete uitleg over sociaal-emotionele vaardigheden zoals luisteren naar anderen, omgaan met verliezen en winnen en hierover communiceren, ontwikkelen van vaardigheden om in groep te spelen en conflicten op te lossen. (5)

Pagina-einde

KL_EF_strat1 **Strategieën**

Hoe vaak doe je dit in jouw kleuterklas en hoe competent voel jij je om deze strategieën uit te voeren?

	Hoe vaak komt deze praktijk voor in jouw kleuterklas?				Hoe competent voel jij je om deze praktijk uit te voeren?					
	nooit of zelden (1)	soms (2)	vaak (3)	bijna altijd (4)	niet competent (1)	weining competent (2)	eerder niet competent (3)	eerder wel competent (4)	best competent (5)	heel competent (6)

Ik zorg ervoor dat kleuters kalm en gefocust zijn bij de start van een activiteit door deze in te leiden met een vaste, herkenbare routine (bijv. een versje, een vast bewegingstussendoortje, introductie van een handpop). (1)

Ik richt expliciet de aandacht van mijn kleuters op de zintuigen die ze nodig hebben voor een activiteit. (2)

Tijdens een activiteit gebruik ik visuele geheugensteuntjes om de kleuters te ondersteunen bij wat ze moeten doen (bijv. pictogrammen van de zintuigen die belangrijk zijn tijdens een activiteit, afbeeldingen die tonen wat je kan doen in de boekenhoek). (3)

Ik laat individuele kleuters mijn instructie luidop herhalen ter ondersteuning van hun werkgeheugen (bijv. De kleuters op de groene bank gaan eerst hun handen wassen, dan hun fruit nemen en aan tafel gaan zitten. X, kan je me nog eens zeggen wat we nu moeten doen?). (4)

Ik maak een spel steeds uitdagender, door bijvoorbeeld meer regels toe te voegen, de regels tijdens het spel gradueel te wijzigen, geleidelijk minder uitleg te geven, het tempo te verhogen of de rollen van de kinderen te veranderen. (5)

Ik help kleuters bij het plannen van hun activiteit en stimuleer hen om hun plan op te volgen en eventueel bij te sturen. (6)

Voordat kinderen een rollenspel gaan spelen, bereiden we het spel voor door te bespreken wat ze willen gaan spelen, hoe ze de rollen gaan verdelen, welke voorwerpen ze nodig hebben en hoe ze denken dat het spel gaat verlopen. (7)

Na een activiteit geef ik de kleuters tijd en ruimte om te reflecteren over hoe de activiteit verlopen is en wat er volgende keer beter of anders zou kunnen. (8)

Ik prijs kleuters wanneer ze hun executieve functies inzetten waarbij ik benoem wat ze goed doen. (Bijv. "wat goed dat je op je beurt gewacht hebt" of "wat goed dat je de nieuwe regel hebt gevolgd" i.p.v. enkel "goed gedaan") (9)

KL_EF_strat2 Hoe vaak komt dit voor in jouw kleuterklas en hoe competent voel jij je om deze praktijken uit te voeren?

	Hoe vaak komt dit voor in jouw kleuterklas?							Hoe competent voel jij je om deze praktijk toe te passen?					
	nooit (1)	zelden (2)	1x/maand (3)	1x/week (4)	2 of 3x/week (5)	4 of 5x/week (6)	meermaals per dag (7)	niet competent (1)	weinig competent (2)	eerder niet competent (3)	eerder wel competent (4)	best competent (5)	heel competent (6)

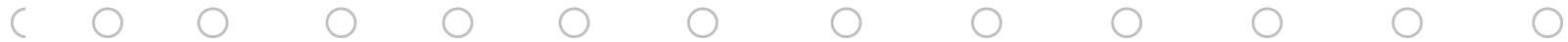
Ik toon
voor aan
de kleuters
hoe ik zelf
mijn EF-
vaardigheid
en inzet en
ik
verwoord
hoe ik dat
doe. (Bijv.
'Ik wil mijn
pionnetje
verder
zetten. Ik
weet dat jij
nu aan de
beurt bent,
dus ik blijf
wachten
tot het mijn
beurt is.
Omdat ik
dit moeilijk
vind, houd
ik mijn
handen
onder de
tafel') (1)

Ik moedig
kleuters
aan om na
te denken
voordat ze
handelen
(bijv. met
de 'stop-
denk-doe
strategie').
(2)

Ik help
kleuters
om na te
denken
over de
strategieën
die ze
gebruiken
om tot rust
te komen
en deze
ook te
verwoorde
n. (Bijv. Ik
laat een
kleuter
driemaal
diep
ademen
terwijl hij
driftig is.
Hij doet
spontaan
zijn
handen
voor zijn
ogen om
tot rust te
komen.
Achteraf
verwoord
ik hoe hij
door het
ademen en

de handen
tot rust
kwam.) (3)

Ik spoor
kleuters
aan om
verschillen
de
strategieën
te
bedenken
om een
doel te
bereiken.
(bijv. Hoe
zouden we
dit nog
kunnen
doen?) (4)

Ik gebruik
spiegelspr
aak om
kleuters
bewust te
maken van
wat ze aan
het doen
zijn (bijv.
'ik zie dat
je erg zit te
wiebelen
op je stoel,
moet je
misschien
pipi
doen?', 'Ik
zie dat je
niet meer
in de rij
staat, vind
je het
moeilijk om
te
wachten?
Weet je
nog wat we
afgesproke
n
hadden?')
(5)

Ik benoem
het
gepaste
EF-gedrag
in mijn
feedback
aan
kleuters.
(Bijv. door
te zeggen
'hier moet
je echt
goed op
jouw beurt
wachten',
'alle
stapjes
één voor
één
uitvoeren
was nog
een beetje
moeilijk,
maar
volgende
keer lukt
dat zeker',
'wat goed
dat je nu
een betere
manier
gevonden
hebt

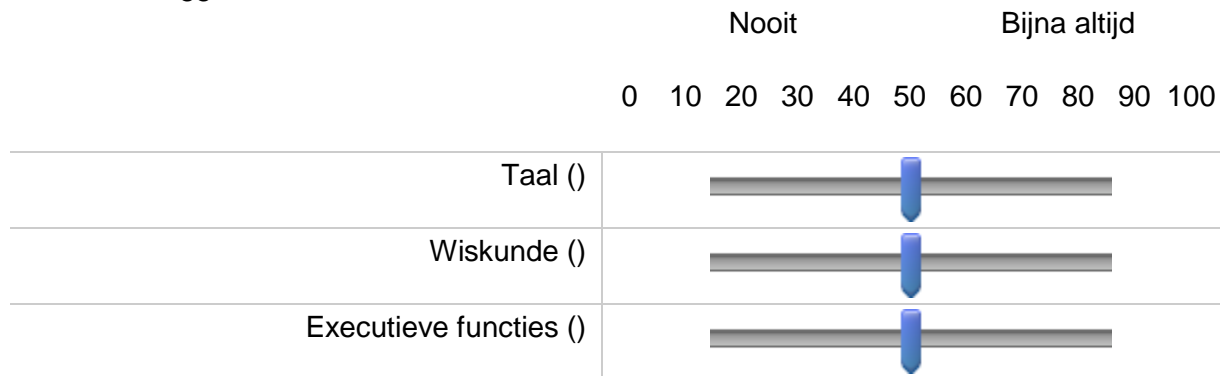

voor....')
(6)

Einde blok: Kleuterleraar_EF

Start van blok: Kleuterleraar_slot

KL_inspo In hoeverre maak je gebruik van inspiratiebronnen met uitgewerkte activiteitsuggesties?

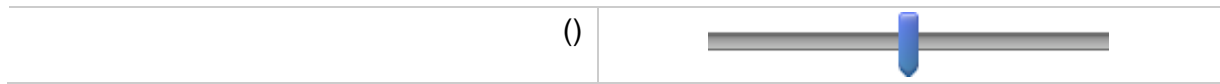

Pagina-einde

KL_slide1 Wat is kenmerkend voor jouw aanpak in de kleuterklas?

Gebaseerd op initiatief kleuters Gebaseerd op initiatief leerkracht

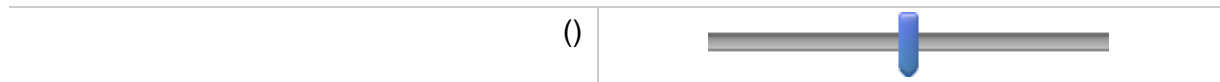
-50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50

KL_slide2

Tijd in de hoeken Tijd in de kring

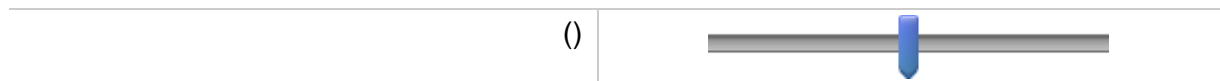
-50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50

KL_slide3

Ongeplande leer- en speelactiviteiten Geplande leer- en speelactiviteiten

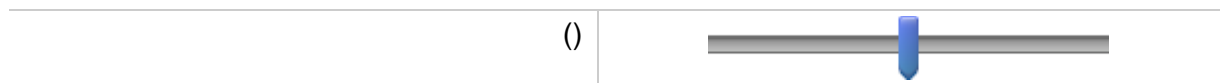
-50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50

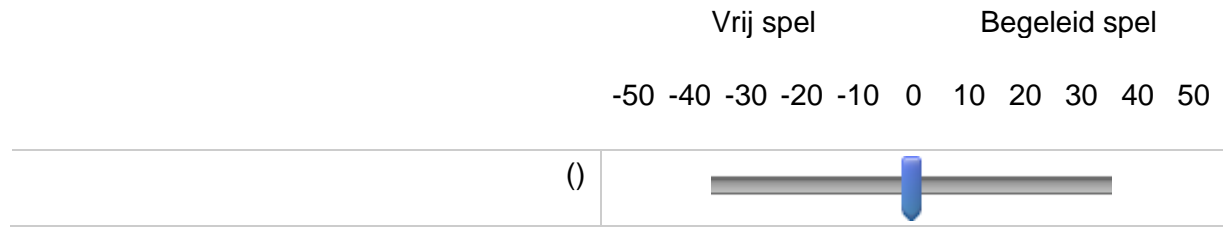
KL_slide4

Weinig aandacht voor cognitieve ontwikkeling Veel aandacht voor cognitieve ontwikkeling

-50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50

KL_slide5

Pagina-einde

KL_prof Over welke concrete thema's voor Nederlands, wiskunde en/of executieve functies heb je momenteel behoefte aan professionalisering?

Pagina-einde

KL_slot Dit waren alle vragen. Is er nog iets wat je graag kwijt wil/het onderzoeksteam wilt laten weten?

Pagina-einde

Text We waarderen heel erg de inspanning die je deed om deze vragenlijst in te vullen! Via onze contactpersoon in de school houden we je op de hoogte van de resultaten van het onderzoek. Zeer veel dank!

Wil jij kans maken op het winnen van een boekenbon ter waarde van 20 euro? Vul dan hieronder je e-mailadres in. Deze gegevens zullen enkel gebruikt worden voor het verloten van de boekenbonnen en zullen daarna onmiddellijk verwijderd worden.

Einde blok: Kleuterleraar_slot

Start van blok: Pedagogisch coördinator_intro

PC_rol Welke specifieke rol neem je op op school? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- Ik ben een zorgcoördinator (1)
- Ik ben een directielid (2)
- Ik ben een beleidsondersteuner (3)
- Andere: (4) _____

PC_ervaringrol Hoeveel jaar ervaring heb je binnen deze rol?

PC_ervaringsschool Hoeveel jaar werk je in je huidige school binnen deze rol?

PC_procent Hoeveel procent werk je in deze rol?

PC_diploma Welke relevante diploma('s) heb je? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

Diploma bachelor kleuteronderwijs (1)

Diploma bachelor lager onderwijs (2)

Andere: (3) _____

Pagina-einde

Text Met het kleuteronderwijs ondersteunen we jonge kinderen in een belangrijke fase van hun ontwikkeling. In deze vragenlijst focussen we op hun ontwikkeling op het gebied van taal, wiskunde en executieve functies. We willen weten wat kleuterleraren doen met hun groep kleuters om deze ontwikkelingsdomeinen te versterken. Daarom vragen we hoe vaak bepaalde praktijken door jouw team worden toegepast. **We denken daarbij niet alleen aan de klasleerkrachten, maar ook ondersteunende leerkrachten en sportleerkrachten.** Het gaat over het totale aanbod dat de kleuters ervaren op jouw school. We willen ook weten waar we de competenties van kleuterleraren nog verder kunnen versterken (bijvoorbeeld via bijscholingen). Daarom vragen we je een inschatting te maken van hoe competent jouw team is om deze praktijken toe te passen.

Einde blok: Pedagogisch coördinator_intro

Start van blok: Pedagogisch coördinator_wiskunde

PC_wisk_aandacht **Aandacht voor wiskunde**

Hoe vaak komt dit voor in de kleuterklassen op jullie school en hoe competent schat je het kleuterteam in om deze praktijk uit te voeren?

Hoe vaak komt dit voor in de kleuterklassen op jullie school?							Hoe competent schat je het kleuterteam in om deze praktijk uit te voeren?						
Nooit (1)	Zelden (2)	1x/maand (3)	1x/week (4)	2 of 3x/week (5)	4 of 5x/week (6)	Meermaals per dag (7)	Niet competent (1)	Weinig competent (2)	Eerder niet competent (3)	Eerder wel competent (4)	Best competent (5)	Heel competent (6)	

Tijdens de
dagelijkse
routines zoals
het onthaal
en het
fruitmoment
schenkt de
leerkracht
aandacht aan
wiskunde. (1)

(

Een geplande
en
doelgerichte
wiskundeacti
viteit vindt
plaats. (2)

(

Tijdens niet-wiskundige activiteiten moedigt de leraar de kleuters aan om te praten over de wiskunde die ze leren (bijvoorbeeld de leraar moedigt de kleuters aan om te praten over afstand bij een werpspel: ver, dicht, verder dan, even ver). (3)

Apps aanbieden die de wiskundige ontwikkeling ondersteunen . (4)

De leraar
leest een
prentenboek
voor met als
doel om
wiskundige
vaardigheden
te oefenen
(bijvoorbeeld
vormen leren
kennen aan
de hand van
een
prentenboek
over vormen,
hoeveelhede
n bepalen op
de prenten).
(5)

De leraar
maakt
gebruik van
spel om
kleuters
doelgericht
wiskundige
vaardigheden
te laten
oefenen
(bijvoorbeeld
een spel met
een
dobbelsteen,
winkelspel
gericht op
getalbegrip).
(6)

Pagina-einde

PC_wisk_aanpak **Aanpak van wiskunde**

Hoe vaak doen kleuterleraren dit op jouw school en hoe competent schat je het kleuterteam in om deze praktijken uit te voeren?

	Hoe vaak doen kleuterleraren dit op jouw school?				Hoe competent schat je het kleuterteam in om deze praktijken uit te voeren?					
	Nooit of zelden (1)	Soms (2)	Vaak (3)	Bijna altijd (4)	Niet competent (1)	Weinig competent (2)	Eerder niet competent (3)	Eerder wel competent (4)	Best competent (5)	Heel competent (6)

Bij het aanleren van wiskundige vaardigheden begint de leraar met concrete oefeningen en maakt hij die steeds abstracter (bijvoorbeeld eerst geld tellen met munten, dan met stippen).
(1)

Bij het aanleren van wiskundige vaardigheden voorziet de leraar varianten in moeilijkheid om in te spelen op verschillen in voorkennis.
(2)

Na een
gezamenlijke
activiteit
krijgen de
kleuters
opdrachten
om de
wiskundige
vaardigheid
zelfstandig te
oefenen. (3)

Kleuters die
hier nood
aan hebben,
doen een
wiskundetaak
meerdere
keren. (4)

Wanneer
kleuters
zelfstandig
oefenen,
geeft de
leerkracht
onmiddellijk
gerichte
feedback. (5)

PC_wisk_divers **Diverse wiskundige vaardigheden**

Hoe vaak komt dit voor in de kleuterklassen op jullie school en hoe competent schat je het kleuterteam in om deze praktijk uit te voeren? Sommige vaardigheden zijn enkel van toepassing voor oudere kleuters. Focus je dan op deze oudere leeftijdsgroep (tweede en derde kleuterklas).

	Hoe vaak komt dit voor in de kleuterklassen op jullie school?							Hoe competent schat je het kleuterteam in om deze praktijk uit te voeren?					
	Nooit (1)	Zelden (2)	1x/maand (3)	1x/week (4)	2 of 3x/week (5)	4 of 5x/week (6)	Meermaals per dag (7)	Niet competent (1)	Weinig competent (2)	Eerder niet competent (3)	Eerder wel competent (4)	Best competent (5)	Heel competent (6)

De leraar introduceert bewust wiskundetaal (bijvoorbeeld lang-kort, de afstand, groot - groter - grootst).
(1)

De leraar doet de telhandeling zelf voor (bijvoorbeeld de leraar tikt telkens één schelp aan en zegt telkens één telwoord uit de telrij, de leraar legt de klemtoon op het laatste telwoord, "zes", de leraar benoemt "er liggen hier zes schelpen" en wijst naar de hele

collectie).
(2)

De leraar
schrijft
een cijfer
(bijvoorbe
eld 1, 10,
100) op
papier of
bord en
benoemt
dit. (3)

De leraar
oefent met
optellen of
aftrekken,
bijvoorbee
ld ik heb
vier
appels,
eentje
haal ik
weg,
hoeveel
heb ik
dan? (4)

De leraar oefent met kleuters in het subiteren of het benoemen van een aantal elementen zonder deze te tellen (bijvoorbeeld door kleuters het aantal ogen van een dobbelsteen dadelijk te laten benoemen). (5)

De leraar
benoemt
vormen
(een
driehoek,
vierkant,
rechthoek,
cirkel of
ovaal...).
(6)

De leraar oefent met kleuters in het beschrijven van kenmerken van vormen (bijvoorbeeld de zijden en hoeken of via de vraag 'Hoe weet je dat deze vorm een driehoek is?' 'Wat is er anders dan bij een rechthoek?'). (7)

De leraar oefent met kleuters het meten en inschatten van lengtes (bijvoorbeeld de leraar stelt de vraag 'Wat is ongeveer even lang als deze lat?'). (8)

Einde blok: Pedagogisch coördinator_wiskunde

Start van blok: Pedagogisch coördinator_taal

PC_taal_alg1 **Aandacht voor taal (algemeen)**

Hoe vaak komt dit voor in de kleuterklassen op jullie school en hoe competent schat je het kleuterteam in om deze praktijken uit te voeren?

Hoe vaak komt dit voor in de kleuterklassen op jullie school?	Hoe competent schat je het kleuterteam in om deze praktijk uit te voeren?
---	---

nooit (1)	zelden (2)	1x/maand (3)	1x/week (4)	2 of 3x/week (5)	4 of 5x/week (6)	meermalen per dag (7)	niet competent (1)	weinig competent (2)	eerder niet competent (3)	eerder wel competent (4)	best competent (5)	heel competent (6)
--------------	---------------	-----------------	----------------	---------------------	---------------------	--------------------------	-----------------------	-------------------------	------------------------------	-----------------------------	-----------------------	-----------------------

Een geplande en doelgerichte taalactiviteit wordt georganiseerd. (1)

(○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

Apps (digiboeken, spelletjes,...) aanbieden die mondelinge taal en/of de beginnende geletterdheid ondersteunen. (2)

(○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

Een taalactiviteit in kleine groep begeleiden. (3)

(○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

De betekenis van nieuwe woorden verklaren. (4)

()

Kleuters stimuleren om nieuwe woorden actief te gebruiken tijdens gesprekken . (5)

()

PC_taal_alg2 Hoe vaak komt dit voor in de kleuterklassen op jullie school en hoe competent schat je het kleuterteam in om deze praktijken uit te voeren?

	Hoe vaak komt dit voor in de kleuterklassen op jullie school?				Hoe competent schat je het kleuterteam in om deze praktijk uit te voeren?					
	nooit of zelden (1)	soms (2)	vaak (3)	bijna altijd (4)	niet competent (1)	weinig competent (2)	eerder niet competent (3)	eerder wel competent (4)	best competent (5)	heel competent (6)

Rijke gesprekken voeren met de kleuters waarbij de leerkracht verschillende open vragen stelt en de tijd neemt om de kleuters aan het woord te laten. (1)

In onze kleuterklassen wordt er ruimte gegeven aan de thuistaal tijdens gesprekken (door meertalige kleuters te laten spreken in hun thuistaal of door deze thuistaal zelf te gebruiken). (2)

Een aantal doelwoorden kiezen om expliciet aan de kleuters aan te leren. (3)

Nieuwe woorden
bewust laten
terugkeren in
verschillende
betekenisvolle
contexten (andere
prentenboeken, een
wetenschapsactiviteit,
een nieuw thema). (4)

Pagina-einde

PC_taal_vv1 **Voorlezen en vertellen**

Hoe vaak komt dit voor in de kleuterklassen op jullie school en hoe competent schat je het kleuterteam in om deze praktijken uit te voeren?

Hoe vaak komt dit voor in de kleuterklassen op jullie school?							Hoe competent schat je het kleuterteam in om deze praktijk uit te voeren?						
nooit (1)	zelden (2)	1x/maand (3)	1x/week (4)	2 of 3x/week (5)	4 of 5x/week (6)	meermalen per dag (7)	niet competent (1)	weinig competent (2)	eerder niet competent (3)	eerder wel competent (4)	best competent (5)	heel competent (6)	

De leraar
leest
interactief
voor,
waarbij de
leraar
uitdagende
vragen stelt
aan de
kleuters. (1)

(

Naspelen
van
verhalen
(met figuren
of zelf
uitbeelden).
(2)

(

Navertellen
van een
verhaal. (3)

(

Kleuters
een eigen
verhaal
leren
vertellen
(waargebeu
rde
anekdote of
verzonnen
verhaal). (4)

(

Het inzicht van de kleuters verhogen in de typische bouwstenen van een verhaal (bijv. begin, midden, einde, probleem, oplossing, gevoelens, wie, wat, waar). (5)

Kleuters luisteren naar een digiboek waarbij bewegende beelden, geluiden of muziek het verhaal begrijpen extra ondersteunen. (6)

PC_taal_vv2 Hoe vaak doen kleuterleraren dit op jouw school en hoe competent schat je het kleuterteam in om deze praktijken uit te voeren?

	Hoe vaak komt dit voor in de kleuterklassen op jullie school?				Hoe competent schat je het kleuterteam in om deze praktijken uit te voeren?					
	nooit of zelden (1)	soms (2)	vaak (3)	bijna altijd (4)	niet competent (1)	weinig competent (2)	eerder niet competent (3)	eerder wel competent (4)	best competent (5)	heel competent (6)

Boeken/teksten
binnen een
thema
selecteren op
basis van
vooropgestelde
taaldoelen. (1)

Expliciet het
leesdoel
meegeven aan
de kleuters. (2)

Een boek/tekst
herhaald
voorlezen. (3)

Wanneer een
verhaal een
tweede maal
voorgelezen
wordt, aan een
ander taaldoel
werken dan bij
het vorige
leesmoment.
(4)

Text Geletterdheid

PC_taal_gel1 Hoe vaak komt dit voor in de kleuterklassen op jullie school en hoe competent schat je het kleuterteam in om deze praktijken uit te voeren? Sommige vaardigheden zijn enkel van toepassing voor oudere kleuters. Focus je dan op deze oudere leeftijdsgroep (tweede en derde kleuterklas).

	Hoe vaak komt dit voor in de kleuterklassen op jullie school?							Hoe competent schat je het kleuterteam in om deze praktijk uit te voeren?					
	nooit (1)	zelden (2)	1x/maand (3)	1x/week (4)	2 of 3x/week (5)	4 of 5x/week (6)	meermaals per dag (7)	niet competent (1)	weinig competent (2)	eerder niet competent (3)	eerder wel competent (4)	best competent (5)	heel competent (6)

Gesprekken
voeren met
kleuters over de
doelen en
kenmerken van
geschreven taal.
(1)

(○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○)

Samen met de
kleuters
schriftelijke
boodschappen
ontwerpen (bijv.
een brief voor de
sint). (2)

(○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○)

Kleuters
aanmoedigen en
ondersteunen om
zelf te schrijven.
(3)

(○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○)

Kleuters leren
wat rijm betekent
of hoe je kunt
rijmen (door te
luisteren naar de
laatste klanken
van een woord).
(4)

(○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○)

Samen met kleuters luisteren naar liedjes, gedichten en boeken met rijm. (5)

()

Activiteiten doen waarbij kleuters zich bewust worden van de individuele klanken in een woord. (6)

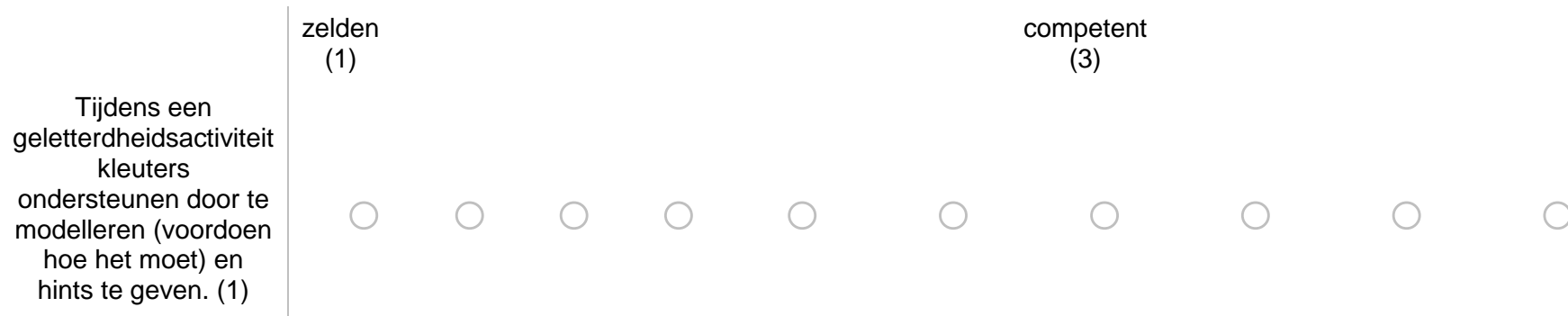
()

Activiteiten doen waarbij kleuters kennis maken met letterklankkoppelingen. (7)

()

PC_taal_gel2 Hoe vaak doen de kleuterleraren dit op jouw school en hoe competent schat je het kleuterteam in om deze praktijken uit te voeren?

	Hoe vaak komt dit voor in de kleuterklassen op jullie school?				Hoe competent schat je het kleuterteam in om deze praktijk uit te voeren?					
	nooit of	soms (2)	vaak (3)	bijna altijd (4)	niet competent (1)	weinig competent (2)	eerder niet	eerder wel competent (4)	best competent (5)	heel competent (6)

Einde blok: Pedagogisch coördinator_taal

Start van blok: Pedagogisch coördinator_EF

Text **Executieve functies**

We stellen je een aantal vragen over executieve functies van kleuters. Executieve functies zijn denkprocessen die nodig zijn om in het dagelijks leven doelgericht te kunnen functioneren en controle te hebben over emoties, gedachten en gedrag. Deze executieve functies dragen bij aan de zelfsturing.

Er zijn 3 centrale executieve functies (EF):

- **Impulscontrole:** Dit is het vermogen om je gedrag te remmen. Deze “rem” zorgt ervoor dat je gedrag kunt inhouden, onsuccesvol gedrag kunt stoppen en je kunt verzetten tegen afleidende prikkels, zelfs als die leuker zijn. Wanneer een kleuter de opdracht krijgt om een snoepje op tafel niet op te eten en dit inderdaad niet opeet, dan kan deze kleuter zijn impulsen goed controleren. Ook roepen kleuters vaak al snel het antwoord voor hun beurt, omdat ze onvoldoende impulscontrole hebben.
- **Het werkgeheugen** stelt je in staat om informatie vast te houden, terwijl je tegelijkertijd andere handelingen of bewerkingen uitvoert. Voor een kleuter is dat vaak nog moeilijk. Bijvoorbeeld, terwijl hij zijn jas aandoet, vergeet hij reeds dat hij daarna zijn boekentas moet nemen en op de

bank gaan zitten. Of hij vergeet wie aan de beurt is in een gezelschapsspel.

- De cognitieve flexibiliteit: Dit vermogen stelt je in staat om van aanpak te wisselen als de omstandigheden veranderen of als je merkt dat je aanpak niet succesvol is. Het verwijst naar het vlot kunnen aanpassen en wisselen van regels in nieuwe situaties. Kleuters vinden dit vaak lastig. Ze vinden het bijvoorbeeld moeilijk om de overgang te maken van spelen naar opruimen. Ook het plots binnen moeten spelen als het buiten te hard regent, kan verwarrend zijn.

Via deze 3 centrale executieve functies kunnen kleuters plannen, redeneren en problemen oplossen. Executieve functies kan je trainen via activiteiten waarin je moet luisteren, aanwijzingen moet onthouden en opvolgen, flexibel moet denken, aandacht moet richten en zelfbeheersing moet tonen.

Pagina-einde

PC_EF_act **Activiteiten**

Hoe vaak komt dit voor in de kleuterklas op jullie school en hoe competent schat je het kleuterteam in om deze praktijken uit te voeren?

	Hoe vaak komt dit voor in de kleuterklassen op jullie school?							Hoe competent schat je het kleuterteam in om deze praktijk uit te voeren?					
	nooit (1)	zelden (2)	1x/maand (3)	1x/week (4)	2 of 3x/week (5)	4 of 5x/week (6)	meermaals per dag (7)	niet competent (1)	weinig competent (2)	eerder niet competent (3)	eerder wel competent (4)	best competent (5)	heel competent (6)

De leraar organiseert activiteiten die als hoofddoel hebben om de EF te oefenen. (1)

()

Ook tijdens andere activiteiten en routines besteedt de leraar actief aandacht aan EF. (2)

()

De leraar doet activiteiten met kleuters waarbij beweging gecombineerd wordt met een cognitieve uitdaging (bijv. een getal onthouden terwijl ze springen, een regel opvolgen tijdens het dansen zoals dansen zonder mijn armen te bewegen) (3)

()

De leraar laat kleuters een spelactiviteit doen die specifiek gekozen is voor de stimulering van de executieve functies van kleuters (bijv. geheugenspelletjes, reactiespelen, gezelschapsspelletjes, bewegingsspele n die de EF bevorderen). (4)

De leraar geeft expliciete uitleg over sociaal-emotionele vaardigheden zoals luisteren naar anderen, omgaan met verliezen en winnen en hierover communiceren, ontwikkelen van vaardigheden om in groep te spelen en conflicten op te lossen. (5)

Pagina-einde

PC_EF_strat1 **Strategieën**

Hoe vaak doen kleuterleraren dit op jouw school en hoe competent schat je het kleuterteam in om deze strategieën uit te voeren?

	Hoe vaak komt dit voor in de kleuterklassen op jullie school?				Hoe competent schat je het kleuterteam in om deze praktijk uit te voeren?					
	nooit of zelden (1)	soms (2)	vaak (3)	bijna altijd (4)	niet competent (1)	weining competent (2)	eerder niet competent (3)	eerder wel competent (4)	best competent (5)	heel competent (6)

De leraar zorgt ervoor dat kleuters kalm en gefocust zijn bij de start van een activiteit door deze in te leiden met een vaste, herkenbare routine (bijv. een versje, een vast bewegingstussendoortje, introductie van een handpop). (1)

De leerkracht richt expliciet de aandacht van de kleuters op de zintuigen die ze nodig hebben voor een activiteit. (2)

Tijdens een activiteit gebruikt de leerkracht visuele geheugensteuntjes om de kleuters te ondersteunen bij wat ze moeten doen (bijv. pictogrammen van de zintuigen die belangrijk zijn tijdens een activiteit, afbeeldingen die tonen wat je kan doen in de boekenhoek). (3)

De leerkracht laat individuele kleuters de instructie luidop herhalen ter ondersteuning van hun werkgeheugen (bijv. De kleuters op de groene bank gaan eerst hun handen wassen, dan hun fruit nemen en aan tafel gaan zitten. X, kan je me nog eens zeggen wat we nu moeten doen?). (4)

Een spel steeds uitdagender maken door bijvoorbeeld meer regels toe te voegen, de regels te wijzigen, minder uitleg te geven, het tempo te verhogen of de rollen van de kinderen te veranderen. (5)

De leerkracht helpt kleuters bij het plannen van hun activiteit en stimuleert hen om hun plan op te volgen en eventueel bij te sturen. (6)

Voordat kinderen een rollenspel gaan spelen, het spel voorbereiden door te bespreken wat ze willen gaan spelen, hoe ze de rollen gaan verdelen, welke voorwerpen ze nodig hebben en hoe ze denken dat het spel gaat verlopen. (7)

Na een activiteit geeft de leraar de kleuters tijd en ruimte om te reflecteren over hoe de activiteit verlopen is en wat er volgende keer beter of anders zou kunnen. (8)

De leerkracht prijst kleuters wanneer ze hun executieve functies inzetten en benoemt daarbij wat ze goed doen. (Bijv. “wat goed dat je op je beurt gewacht hebt” of “wat goed dat je de nieuwe regel hebt gevolgd” i.p.v. enkel “goed gedaan”) (9)

PC_EF_strat2 Hoe vaak komt dit voor in de kleuterklassen op jullie school en hoe competent schat je het kleuterteam in om deze praktijken uit te voeren?

	Hoe vaak komt dit voor in de kleuterklassen op jullie school?							Hoe competent schat je het kleuterteam in om deze strategie toe te passen?					
	nooit (1)	zelden (2)	1x/maand (3)	1x/week (4)	2 of 3x/week (5)	4 of 5x/week (6)	meermaals per dag (7)	niet competent (1)	weinig competent (2)	eerder niet competent (3)	eerder wel competent (4)	best competent (5)	heel competent (6)

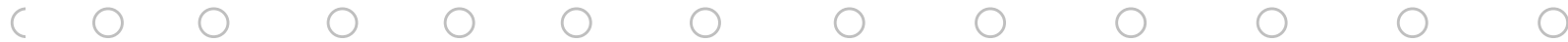
De
leerkracht
toont voor
aan de
kleuters
hoe hij zelf
zijn EF-
vaardigheid
en inzet en
verwoordt
hoe hij dat
doet. (Bijv.
'Ik wil mijn
pionnetje
verder
zetten. Ik
weet dat jij
nu aan de
beurt bent,
dus ik blijf
wachten
tot het mijn
beurt is.
Omdat ik
dit moeilijk
vind, steek
ik mijn
handen
onder mijn
poep.') (1)

De leraar
moedigt
kleuters
aan om na
te denken
voordat ze
handelen
(bijv. met
de 'stop-
denk-doe
strategie')
(2)

De
leerkracht
helpt
kleuters
om na te
denken
over de
strategieën
die ze
gebruiken
om tot rust
te komen
en deze
ook te
verwoorde
n. (Bijv. De
leerkracht
laat een
kleuter
driemaal
diep
ademen
terwijl hij
driftig is.
Hij doet
spontaan
zijn
handen
voor zijn
ogen om
tot rust te
komen.
Achteraf
verwoordt

de
leerkracht
hoe de
kleuter
door het
ademen en
de handen
tot rust
kwam.) (3)

De leraar
spoort
kleuters
aan om
verschillen
de
strategieën
te
bedenken
om een
doel te
bereiken.
(bijv. Hoe
zouden we
dit nog
kunnen
doen?) (4)

De leraar gebruikt spiegelspraak om kleuters bewust te maken van wat ze aan het doen zijn (bijv. 'ik zie dat je erg zit te wiebelen op je stoel, moet je misschien pipi doen?', 'Ik zie dat je niet meer in de rij staat, vind je het moeilijk om te wachten? Weet je nog wat we afgesproken hadden?')
(5)

De leraar benoemt het gepaste EF-gedrag in zijn feedback aan kleuters. (Bijv. door te zeggen 'hier moet je echt goed op jouw beurt wachten', 'alle stapjes één voor één uitvoeren was nog een beetje moeilijk, maar volgende keer lukt dat zeker', 'wat goed dat je nu een betere manier gevonden hebt

voor....')
(6)

Einde blok: Pedagogisch coördinator_EF

Start van blok: Pedagogisch coördinator_slot

PC_hulp Welke hulpmiddelen zet jouw kleuterteam in om het onderwijs vorm te geven?
Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

Een leerlijn voor taal met tussendoelen die over het schooljaar gespreid zijn (horizontale leerlijn) (1)

Een leerlijn voor taal met doelen die over de verschillende kleuterjaren verspreid zijn (verticale leerlijn) (2)

Een methode voor taal; zo ja, welke? (3)

Een leerlijn voor wiskunde met tussendoelen die over het schooljaar gespreid zijn (horizontale leerlijn) (4)

Een leerlijn voor wiskunde met doelen die over de verschillende kleuterjaren verspreid zijn (verticale leerlijn) (5)

Een methode voor wiskunde; zo ja, welke? (6)

Een leerlijn voor executieve functies met tussendoelen die over het schooljaar gespreid zijn (horizontale leerlijn) (7)

Een leerlijn voor executieve functies met doelen die over de verschillende kleuterjaren verspreid zijn (verticale leerlijn) (8)

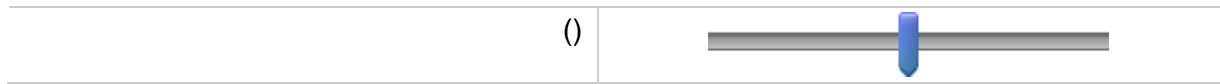
Een methode voor executieve functies; zo ja, welke? (9)

Pagina-einde

PC_slide1 Wat is kenmerkend voor jullie onderwijsaanpak in de kleuterschool?

Gebaseerd op initiatief kleuters Gebaseerd op initiatief leerkracht

-50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50

PC_slide2

Tijd in de hoeken Tijd in de kring

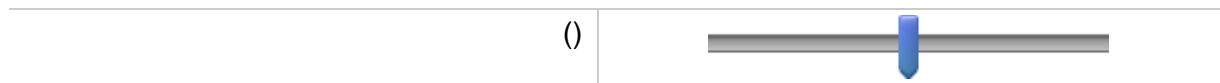
-50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50

PC_slide3

Ongeplande leer- en speelactiviteiten Geplande leer- en speelactiviteiten

-50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50

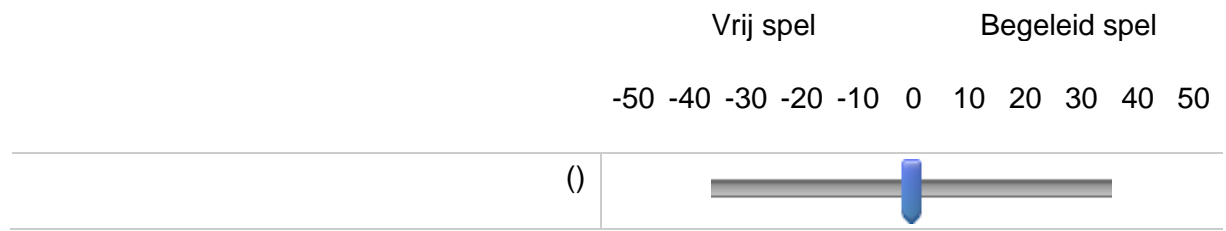
PC_slide4

Weinig aandacht voor cognitieve ontwikkeling Veel aandacht voor cognitieve ontwikkeling

-50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50

PC_slide5

Pagina-einde

PC_prof Over welke concrete thema's voor Nederlands, wiskunde en/of executieve functies is er momenteel behoefte aan professionalisering?

Pagina-einde

PC_slot Dit waren alle vragen. Is er nog iets wat je graag kwijt wil/het onderzoeksteam graag wilt laten weten?

Pagina-einde

Text We waarderen heel erg de inspanning die je deed om deze vragenlijst in te vullen! Via onze contactpersoon in de school houden we je op de hoogte van de resultaten van het onderzoek. Zeer veel dank!

Wil jij kans maken op het winnen van een boekenbon ter waarde van 20 euro? Vul dan hieronder je e-mailadres in. Deze gegevens zullen enkel gebruikt worden voor het verloten van de boekenbonnen en zullen daarna onmiddellijk verwijderd worden.

Einde blok: Pedagogisch coördinator_slot

Start van blok: Kinderverzorger_intro

KV_ervaring Hoeveel jaar ervaring heb je als kinderverzorger?

KV_procent Hoeveel procent werk je in de rol van kinderverzorger?

KV_diploma Wat is jouw hoogst behaalde diploma?

- Secundair onderwijs (1)
 - Post-secundair onderwijs of hoger onderwijs van korte cyclus (bijv. hoger beroepsonderwijs) (2)
 - Bachelor (bachelor of bachelor met postgraduaat) (3)
 - Master (4)
 - Anders: (5) _____
-

KV_klasgroep Duid de klasgroep aan waar je de meeste uren werkt. Vul deze vragenlijst in met de aangeduide klas in je achterhoofd.

Indien je in alle klassen evenveel uren werkt, kies dan een klasgroep waarop je zal focussen

in deze vragenlijst.

- Peuters (1)
 - Eerste kleuterklas (2)
 - Tweede kleuterklas (3)
 - Derde kleuterklas (4)
 - Mengklas peuters-eerste kleuterklas (5)
 - Mengklas oudere kleuters (6)
-

KV_uren Hoeveel uren per week ben je ongeveer aanwezig in deze klas?

Pagina-einde

Text We willen weten wat kinderverzorgers doen met kleuters rond taal, wiskunde en executieve functies. Daarom vragen we hoe vaak je bepaalde praktijken met kleuters doet. We willen ook weten waar we de competenties van kinderverzorgers nog kunnen versterken (bijvoorbeeld via bijscholingen). Daarom vragen we je hoe competent je je voelt om deze praktijken te doen. We vragen telkens naar **twee verschillende situaties**; namelijk wanneer je bezig bent met verzorgende taken en wanneer je bezig bent met speel- en leeractiviteiten.

Einde blok: Kinderverzorger_intro

Start van blok: Kinderverzorger_wiskunde

KV_wisk_verz **Wiskunde**

Bij de begeleiding van **verzorgende taken** (het handen wassen, toiletmoment of eetmoment)...

	Hoe vaak doe jij dit met kleuters?				Hoe competent voel jij je om dit te doen met kleuters?					
	Nooit of zelden (1)	Soms (2)	Vaak (3)	Bijna altijd (4)	Niet competent (1)	Weinig competent (2)	Eerder niet competent (3)	Eerder wel competent (4)	Best competent (5)	Heel competent (6)

Ben ik bewust bezig met de voorbereidende wiskundige vaardigheden van de kleuters. (1)

Tel ik luidop met de kleuters, bijvoorbeeld door het aantal stukjes fruit voor elk kind te tellen. (2)

Oefen ik met kleuters om aantallen te benoemen, op het eerste zicht, zonder vooraf te tellen (bijvoorbeeld "Hoeveel potjes zijn er? Er zijn twee potjes"). (3)

Gebruik ik de begrippen meer-minder, groter dan-kleiner dan, langer dan-korter dan, onder-boven, eerste-laatste (bijvoorbeeld door te zeggen "Mira mag als eerste haar handen wassen en Liam als tweede"). (4)

○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

KV_wisk_spel Bij de begeleiding van **speel- en leeractiviteiten...**

	Hoe vaak doe jij dit met kleuters?				Hoe competent voel jij je om dit te doen met kleuters?					
	Nooit of zelden (1)	Soms (2)	Vaak (3)	Bijna altijd (4)	Niet competent (1)	Weinig competent (2)	Eerder niet competent (3)	Eerder wel competent (4)	Best competent (5)	Heel competent (6)

Ben ik bewust bezig met de voorbereidende wiskundige vaardigheden van de kleuters. (1)

Tel ik luidop, bijvoorbeeld door het aantal stempels bij elk kind te tellen. (2)

Oefen ik met kleuters om aantallen te benoemen, op het eerste zicht, zonder vooraf te tellen (bijvoorbeeld "Hoeveel stempels liggen er voor jou? Drie stempels"). (3)

Gebruik ik de begrippen meer-minder, groter dan-kleiner dan, langer dan-korter dan, onder-boven, eerste-laatste (bijvoorbeeld door te zeggen "Mira mag als eerste gooien met de dobbelsteen en Liam als tweede"). (4)

○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

Einde blok: Kinderverzorger_wiskunde

Start van blok: Kinderverzorger_taal

KV_taal1 Taal

Bij de begeleiding van **verzorgende taken** (het handen wassen, toiletmoment of eetmoment)...

	Hoe vaak doe jij dit met kleuters?				Hoe competent voel jij je om dit te doen met kleuters?					
	Nooit of	Soms (2)	Vaak (3)	Bijna altijd (4)	Niet competent (1)	Weinig competent (2)	Eerder niet	Eerder wel	Best competent (5)	Heel competent (6)

	zelden (1)						competent (3)	competent (4)		
Ben ik bewust bezig met de taalontwikkeling van de kleuters. (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Heb ik rijke gesprekken met kleuters waarbij ik verschillende open vragen stel en de tijd neem om de kleuters aan het woord te laten. (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gebruik ik rijmpjes. (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

KV_taal2 Bij de begeleiding van **speel- en leeractiviteiten...**

Hoe vaak doe jij dit met kleuters?

Hoe competent voel jij je om dit te doen met kleuters?

Nooit of zelden (1)	Soms (2)	Vaak (3)	Bijna altijd (4)	Niet competent (1)	Weinig competent (2)	Eerder niet competent (3)	Eerder wel competent (4)	Best competent (5)	Heel competent (6)
------------------------------	-------------	-------------	------------------------	--------------------------	----------------------------	------------------------------------	-----------------------------------	--------------------------	--------------------------

Ben ik bewust bezig met de taalontwikkeling van de kleuters.
(1)

Heb ik rijke gesprekken met de kleuters waarbij ik verschillende open vragen stel en de tijd neem om de kleuters aan het woord te laten. (2)

Gebruik ik rijmpjes. (3)

Kijk ik samen met kleuters in boeken en spreek ik met hen hierover.
(4)

Bij het praten met meertalige kleuters heb ik aandacht voor hun thuistaal (door meertalige kleuters te laten spreken in hun thuistaal en hierop zo goed mogelijk te antwoorden of door deze thuistaal zelf te spreken). (5)

Einde blok: Kinderverzorger_taal

Start van blok: Kinderverzorger_EF

Text **Executieve functies**

We stellen je een aantal vragen over executieve functies van kleuters. Executieve functies zijn denkprocessen die nodig zijn om in het dagelijks leven doelgericht te kunnen functioneren en controle te hebben over emoties, gedachten en gedrag. Deze executieve functies dragen bij aan de zelfsturing.

Er zijn 3 centrale executieve functies (EF):

- Impulscontrole: Dit is het vermogen om je gedrag te remmen. Deze “rem” zorgt ervoor dat je gedrag kunt inhouden, onsuccesvol gedrag kunt

stoppen en je kunt verzetten tegen afleidende prikkels, zelfs als die leuker zijn. Wanneer een kleuter de opdracht krijgt om een snoepje op tafel niet op te eten en dit inderdaad niet opeet, dan kan deze kleuter zijn impulsen goed controleren. Ook roepen kleuters vaak al snel het antwoord voor hun beurt, omdat ze onvoldoende impulscontrole hebben.

- Het werkgeheugen stelt je in staat om informatie vast te houden, terwijl je tegelijkertijd andere handelingen of bewerkingen uitvoert. Voor een kleuter is dat vaak nog moeilijk. Bijvoorbeeld, terwijl hij zijn jas aandoet, vergeet hij reeds dat hij daarna zijn boekentas moet nemen en op de bank gaan zitten. Of hij vergeet wie aan de beurt is in een gezelschapsspel.
- De cognitieve flexibiliteit: Dit vermogen stelt je in staat om van aanpak te wisselen als de omstandigheden veranderen of als je merkt dat je aanpak niet succesvol is. Het verwijst naar het vlot kunnen aanpassen en wisselen van regels in nieuwe situaties. Kleuters vinden dit vaak lastig. Ze vinden het bijvoorbeeld moeilijk om de overgang te maken van spelen naar opruimen. Ook het plots binnen moeten spelen als het buiten te hard regent, kan verwarrend zijn.

Via deze 3 centrale executieve functies kunnen kleuters plannen, redeneren en problemen oplossen. Executieve functies kan je trainen via activiteiten waarin je moet luisteren, aanwijzingen moet onthouden en opvolgen, flexibel moet denken, aandacht moet richten en zelfbeheersing moet tonen.

KV_EF_verz Bij de begeleiding van **verzorgende taken** (het handen wassen, toiletmoment of eetmoment)...

	Hoe vaak doe je dit met kleuters?				Hoe competent voel jij je om dit te doen met kleuters?					
	Nooit of zelden (1)	Soms (2)	Vaak (3)	Bijna altijd (4)	Niet competent (1)	Weinig competent (2)	Eerder niet competent (3)	Eerder wel competent (4)	Best competent (5)	Heel competent (6)

Ben ik bewust bezig met de ondersteuning van de executieve functies van de kleuters. (1)

Verwoord ik mijn eigen doelen en strategieën en ik redeneer daarbij hardop. ('Ik ga op de grote stoel zitten, want anders doet mijn rug pijn.')

(2)

Gebruik ik visuele geheugensteuntjes om de kleuters te ondersteunen bij wat ze moeten doen (bijv. Jasje aandoen: afbeelding jas op de grond, afbeelding armen in de mouwen, afbeelding jas over hoofd zwieren, afbeelding jas dicht doen). (3)

Laat ik kleuters
zelf de
verschillende
stappen
achtereenvolgens
benoemen (eerst
voor de toilet gaan
staan, dan broekje
naar beneden
doen, op de toilet
gaan zitten, wc-
papier gebruiken,
rechtstaan...). (4)

Help ik de kleuters
om rustig te
worden wanneer
ze gestresseerd
zijn. (5)

KV_EFspel Bij de begeleiding van **speel- en leeractiviteiten...**

Hoe vaak doe je dit met
kleuters?

Hoe competent voel jij je om dit te doen met kleuters?

Nooit
of
zelden
(1)

Soms
(2)

Vaak
(3)

Bijna
altijd
(4)

Niet
competent
(1)

Weinig
competent
(2)

Eerder
niet
competent
(3)

Eerder
wel
competent
(4)

Best
competent
(5)

Heel
competent
(6)

Ben ik bewust bezig met de ondersteuning van de executieve functies van de kleuters. (1)

Verwoord ik mijn eigen doelen en strategieën en ik redeneer daarbij hardop. ('Ik ga jou eerst de rode puzzel geven, want die heb je gisteren niet afgewerkt.') (2)

Gebruik ik visuele geheugensteuntjes om de kleuters te ondersteunen bij wat ze moeten doen (bijv. afbeeldingen die tonen hoe je eerst een boekje kiest, het dan plat op de tafel legt, en weer in de kast leggen) (3)

Help ik de kleuters
om rustig te
worden wanneer
ze gestresseerd
zijn. (4)

○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

KV_EF_divers Wat ik nog meer doe...

	Hoe vaak doe je dit met kleuters?				Hoe competent voel jij je om dit te doen met kleuters?					
	Nooit of zelden (1)	Soms (2)	Vaak (3)	Bijna altijd (4)	Niet competent (1)	Weinig competent (2)	Eerder niet competent (3)	Eerder wel competent (4)	Best competent (5)	Heel competent (6)

Ik moedig
kleuters aan
om
denkpauzes
te nemen
voordat ze
handelen
(bijv. via de
stop-den-
doe
strategie). (1)

Ik laat
kleuters
verschillende
oplossingen
bedenken
wanneer iets
niet lukt (bijv.
door te
vragen wat
kan helpen
wanneer een
toren valt. En
wat kan nog
meer
helpen?) (2)

Ik help
kleuters bij
het plannen
van hun
activiteit en
stimuleer hen
om hun plan
op te volgen
en eventueel
bij te sturen.
(3)

Ik gebruik
spiegelspraak
om te
beschrijven
wat kleuters
aan het doen
zijn (bijv. 'ik
zie dat je erg
zit te
wiebelen op
je stoel, moet
je misschien
pipi doen?',
'Ik zie dat je
niet meer in
de rij staat,
vind je het
moeilijk om te
wachten?
Weet je nog
wat we
afgesproken
hadden?').
(4)

Ik prijs
kleuters
wanneer ze
hun
executieve
functies
inzetten
waarbij ik
benoem wat
ze goed doen
(bijv. "wat
goed dat je
op je beurt
gewacht
hebt" i.p.v.
enkel "goed
gedaan"). (5)

Einde blok: Kinderverzorger_EF

Start van blok: Kinderverzorger_slot

KV_takverd Hoe is de taakverdeling tussen jezelf als kinderverzorger en de kleuterleraar?

	Vooral taak kinderverzorger (1)	Eerder taak kinderverzorger (2)	Zowel taak kinderverzorger als kleuterleraar (3)	Eerder taak kleuterleraar (4)	Vooral taak kleuterleraar (5)
Begeleiding bij verzorgende taken: het toiletmoment, handen wassen, eetmomenten ... (1)	☐	☐	☐	☐	☐
Begeleiding bij speelactiviteiten (2)	☐	☐	☐	☐	☐
Begeleiding bij leeractiviteiten (3)	☐	☐	☐	☐	☐

Pagina-einde

KV_slot Dit waren alle vragen. Is er nog iets wat je graag kwijt wil/het onderzoeksteam graag wilt laten weten?

Pagina-einde

Text We waarderen heel erg de inspanning die je deed om deze vragenlijst in te vullen! Via onze contactpersoon in de school houden we je op de hoogte van de resultaten van het onderzoek. Zeer veel dank!

Wil jij kans maken op het winnen van een boekenbon ter waarde van 20 euro? Vul dan hieronder je e-mailadres in. Deze gegevens zullen enkel gebruikt worden voor het verloten van de boekenbonnen en zullen daarna onmiddellijk verwijderd worden.

Einde blok: Kinderverzorger_slot

Start van blok: Einde 1

Text Deze vragenlijst is bestemd voor de volgende leden van een kleuterteam: klasleerkrachten van een kleuterklas, kinderverzorgers, pedagogische coördinatoren (zorgcoördinator, directielid of beleidsondersteuner). Om die reden wordt de vragenlijst afgebroken.

Einde blok: Einde 1

Bijlage 2: meer gedetailleerde resultaten bij gepaarde t-testen

Tabel 1: Effectieve praktijken m.b.t. aandacht voor taal: verschil in frequentie tussen kleuterleraren jongste en oudste kleuters

	Frequentie volgens kleuterleraren instapklas + K1				Frequentie volgens kleuterleraren K2 + K3				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik organiseer een geplande en doelgerichte taalactiviteit.	54	6.02	.79	.11	54	6.06	.66	.09	-.04	-.32	.24	-.27	53	.792	-.04
Ik laat mijn kleuters apps (digiboeken, spelletjes...) gebruiken die de mondelinge taal of de beginnende geletterdheid ondersteunen.	54	3.48	1.54	.21	54	4.56	1.42	.19	-1.07	-1.62	-.53	-3.97	53	<.001*	-.54
Ik begeleid een taalactiviteit in kleine groep.	54	5.20	.96	.13	54	4.89	.84	.11	.32	-.03	.66	1.84	53	.071	.25
Ik verklaar de betekenis van nieuwe woorden.	54	6.11	.95	.13	54	6.39	.71	.10	-.28	-.56	.00	-2.01	53	.050*	-.27
Ik stimuleer kleuters om nieuwe woorden actief te gebruiken tijdens gesprekken.	54	6.13	1.08	.15	54	6.15	.90	.12	-.02	-.38	.34	-.10	53	.919	-.01

Tabel 2: Effectieve praktijken m.b.t. aandacht voor taal: verschil in competentiegevoel tussen kleuterleraren jongste en oudste kleuters

	Competentie volgens kleuterleraren instapklas + K1				Competentie volgens kleuterleraren K2 + K3				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik organiseer een geplande en doelgerichte taalactiviteit.	54	5.04	.51	.07	54	5.00	.55	.08	.04	-.16	.24	.38	53	.709	.05
Ik laat mijn kleuters apps (digiboeken, spelletjes...) gebruiken die de mondelinge taal of de beginnende geletterdheid ondersteunen.	54	4.00	1.08	.15	54	4.19	1.13	.15	-.19	-.60	.23	-.90	53	.370	-.12
Ik begeleid een taalactiviteit in kleine groep.	54	4.93	.58	.08	54	4.83	.67	.09	.09	-.12	.31	.87	53	.389	.12
Ik verklaar de betekenis van nieuwe woorden.	54	5.06	.63	.09	54	5.15	.60	.08	-.09	-.34	.15	-.76	53	.451	-.10
Ik stimuleer kleuters om nieuwe woorden actief te gebruiken tijdens gesprekken.	54	4.85	.71	.10	54	5.00	.64	.09	-.15	-.40	.10	-1.18	53	.242	-.16

Tabel 3: Effectieve praktijken m.b.t. taal algemeen: verschil in frequentie tussen kleuterleraren jongste en oudste kleuters

	Frequentie volgens kleuterleraren instapklas + K1				Frequentie volgens kleuterleraren K2 + K3				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik heb rijke gesprekken met de kleuters, waarbij ik verschillende open vragen stel en de tijd neem om de kleuters aan het woord te laten.	54	3.17	.69	.09	54	3.39	.53	.07	-.22	-0.45	.001	-2.00	53	.051	-.27
In mijn klas geef ik ruimte aan de thuistaal tijdens gesprekken (door meertalige kleuters te laten spreken in hun thuistaal of door de thuistaal zelf te gebruiken).	54	2.28	.90	.12	54	2.07	.70	.09	.20	-0.04	.45	1.67	53	.102	.23
Ik kies een aantal doelwoorden om expliciet aan de kleuters aan te leren.	54	3.61	.53	.07	54	3.39	.66	.09	.22	-0.00	.45	2.00	53	.051	.27
Ik laat nieuwe woorden bewust terugkeren in verschillende betekenisvolle contexten (andere prentenboeken, een wetenschapsactiviteit, een nieuw thema).	54	3.41	.66	.09	54	3.28	.66	.09	.13	-0.10	.36	1.15	53	.254	.16

Tabel 4: Effectieve praktijken m.b.t. taal algemeen: verschil in competentiegevoel tussen kleuterleraren jongste en oudste kleuters

	Competentie volgens kleuterleraren instapklas + K1				Competentie volgens kleuterleraren K2 + K3				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik heb rijke gesprekken met de kleuters, waarbij ik verschillende open vragen stel en de tijd neem om de kleuters aan het woord te laten.	54	4.94	.71	.10	54	4.94	.60	.08	.00	-.23	.23	.00	53	1	.00
In mijn klas geef ik ruimte aan de thuistaal tijdens gesprekken (door meertalige kleuters te laten spreken in hun thuistaal of door de thuistaal zelf te gebruiken).	54	3.93	1.26	.17	54	3.93	1.03	.14	.00	-.39	.39	.00	53	1	.00
Ik kies een aantal doelwoorden om expliciet aan de kleuters aan te leren.	54	4.96	.64	.09	54	4.91	.68	.09	.06	-.21	.32	.42	53	.678	.06
Ik laat nieuwe woorden bewust terugkeren in verschillende betekenisvolle contexten (andere prentenboeken, een wetenschapsactiviteit, een nieuw thema).	54	4.89	.77	.11	54	4.70	.74	.10	.19	-.05	.42	1.56	53	.124	.21

Tabel 5: Effectieve praktijken m.b.t. voorlezen en vertellen 1: verschil in frequentie tussen kleuterleraren jongste en oudste kleuters

	Frequentie volgens kleuterleraren instapklas + K1				Frequentie volgens kleuterleraren K2 + K3				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik lees interactief voor, waarbij ik uitdagende vragen stel aan de kleuters.	54	5.59	.84	.11	54	5.61	.66	.09	-.02	-.28	.24	-.14	53	.888	-.02
Ik laat de kleuters een verhaal naspelen (met figuurtjes of zelf uitbeelden).	54	3.85	1.14	.16	54	4.02	.96	.13	-.17	-.52	.19	-.94	53	.350	-.13
Ik laat de kleuters een verhaal navertellen.	54	4.56	1.00	.14	54	4.80	.76	.10	-.24	-.56	.08	-1.50	53	.140	-.20
Ik leer kleuters om een eigen verhaal te vertellen (waargebeurde anekdote of verzonnen verhaal).	54	3.70	1.42	.19	54	4.57	1.24	.17	-.87	-1.37	-.37	-3.47	53	.001*	-.47
Ik verhoog het inzicht van de kleuters in de typische bouwstenen van een verhaal (bijv. begin, midden, einde, probleem, wie, wat, waar).	54	3.30	1.38	.19	54	4.28	.92	.13	-.98	-1.38	-.58	-4.90	53	<.001*	-.67
Kleuters luisteren naar een digiboek waarbij bewegende beelden, geluiden of muziek het verhaalbegrip extra ondersteunen.	54	4.22	1.18	.16	54	4.22	1.18	.16	.00	-.37	.37	.00	53	1	.00

Tabel 6: Effectieve praktijken m.b.t. voorlezen en vertellen 1: verschil in competentiegevoel tussen kleuterleraren jongste en oudste kleuters

	Competentie volgens kleuterleraren instapklas + K1				Competentie volgens kleuterleraren K2 + K3				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik lees interactief voor, waarbij ik uitdagende vragen stel aan de kleuters.	54	4.96	.64	.09	54	5.04	.51	.07	-.07	-.29	.14	-.70	53	.485	-.10
Ik laat de kleuters een verhaal naspelen (met figuurtjes of zelf uitbeelden).	54	4.48	.77	.11	54	4.54	.72	.10	-.06	-.35	.24	-.38	53	.705	-.05
Ik laat de kleuters een verhaal navertellen.	54	4.72	.60	.08	54	4.89	.60	.08	-.17	-.39	.06	-1.50	53	.140	-.20
Ik leer kleuters om een eigen verhaal te vertellen (waargebeurde anekdote of verzonden verhaal).	54	4.17	.97	.13	54	4.61	.83	.11	-.44	-.77	-.12	-2.74	53	.008*	-.37
Ik verhoog het inzicht van de kleuters in de typische bouwstenen van een verhaal (bijv. begin, midden, einde, probleem, wie, wat, waar).	54	4.00	1.13	.15	54	4.50	.77	.11	-.50	-.83	-.17	-3.04	53	.004*	-.41
Kleuters luisteren naar een digiboek waarbij bewegende beelden, geluiden of muziek het verhaalbegrip extra ondersteunen.	54	4.52	.77	.11	54	4.28	1.02	.14	.24	-.07	.55	1.56	53	.124	.21

Tabel 7: Effectieve praktijken m.b.t. taal voorlezen en vertellen 2: verschil in frequentie tussen kleuterleraren jongste en oudste kleuters

	Frequentie volgens kleuterleraren instapklas + K1				Frequentie volgens kleuterleraren K2 + K3				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Wanneer ik boeken/teksten binnen een thema selecteer, baseer ik mijn keuzes op vooropgestelde taaldoelen.	54	2.98	.88	.12	54	2.87	.70	.10	.11	-.17	.40	.79	53	.436	.11
Ik geef expliciet het leesdoel mee aan de kleuters.	54	1.89	.84	.11	54	2.06	.79	.11	-.17	-.46	.13	-1.14	53	.261	-.16
Ik lees een boek/tekst meer dan één keer voor.	54	3.48	.61	.08	54	3.11	.72	.10	.37	.16	.58	3.47	53	.001*	.47
Wanneer ik een verhaal opnieuw voorlees, werk ik aan een ander taaldoel dan bij het vorige leesmoment.	54	2.70	.66	.09	54	2.67	.64	.09	.04	-.18	.25	.35	53	.727	.05

Tabel 8: Effectieve praktijken m.b.t. taal-voorlezen en vertellen 2: verschil in competentiegevoel tussen kleuterleraren jongste en oudste kleuters

	Competentie volgens kleuterleraren instapklas + K1				Competentie volgens kleuterleraren K2 + K3				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Wanneer ik boeken/teksten binnen een thema selecteer, baseer ik mijn keuzes op vooropgestelde taaldoelen.	54	4.52	.86	.12	54	4.48	.77	.11	.04	-.23	.31	.28	53	.784	.04
Ik geef expliciet het leesdoel mee aan de kleuters.	54	3.85	1.12	.15	54	3.85	1.09	.15	.00	-.36	.36	.00	53	1	.00
Ik lees een boek/tekst meer dan één keer voor.	54	4.98	.66	.09	54	4.81	.62	.08	.17	-.10	.43	1.27	53	.211	.17
Wanneer ik een verhaal opnieuw voorlees, werk ik aan een ander taaldoel dan bij het vorige leesmoment.	54	4.67	.78	.11	54	4.50	.72	.10	.17	-.06	.39	1.50	53	.140	.20

Tabel 9: Effectieve praktijken m.b.t. beginnende geletterdheid: verschil in frequentie tussen kleuterleraren jongste en oudste kleuters

	Frequentie volgens kleuterleraren instapklas + K1				Frequentie volgens kleuterleraren K2 + K3				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik praat met kleuters over de doelen en kenmerken van geschreven taal.	54	2.09	1.05	.14	54	3.59	1.07	.15	-1.50	-1.90	-1.10	-7.60	53	<.001*	-1.03
Ik ontwerp samen met de kleuters schriftelijke boodschappen (bijv. een brief voor de sint).	54	2.44	1.04	.14	54	3.65	.94	.13	-1.20	-1.55	-.86	-7.08	53	<.001*	-.96
Ik moedig kleuters aan en ondersteun hen om zelf te schrijven (doen-alsof schrijven).	54	2.72	1.24	.17	54	4.78	1.40	.19	-2.06	-2.54	-1.57	-8.57	53	<.001*	-1.17
Ik leer de kleuters wat rijm betekent of hoe je kunt rijmen (door te luisteren naar de laatste klanken van een woord).	54	2.74	1.44	.20	54	4.76	1.08	.15	-2.02	-2.51	-1.52	-8.16	53	<.001*	-1.11
Ik luister samen met de kleuters naar een liedje, gedicht of boek met rijm.	54	4.33	1.32	.18	54	4.78	1.08	.15	-.44	-.88	-.01	-2.04	53	.046*	-.28
Ik doe activiteiten waarbij kleuters zich bewust worden van individuele klanken in woorden (door klanken te herkennen, te isoleren, te manipuleren,...).	54	2.39	1.31	.18	54	4.57	.98	.13	-2.19	-2.63	-1.74	-9.81	53	<.001*	-1.33
Ik doe activiteiten waarbij kleuters kennismaken met klankletterkoppelingen.	54	1.93	1.08	.15	54	4.06	1.16	.16	-2.13	-2.54	-1.72	-10.48	53	<.001*	-1.43

Tabel 10: Effectieve praktijken m.b.t. beginnende geletterdheid: verschil in competentiegevoel tussen kleuterleraren jongste en oudste kleuters

	Competentie volgens kleuterleraren instapklas + K1				Competentie volgens kleuterleraren K2 + K3				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik praat met kleuters over de doelen en kenmerken van geschreven taal.	54	3.65	1.18	.16	54	4.15	1.00	.14	-.50	-.90	-.11	-2.58	53	.013*	-.35
Ik ontwerp samen met de kleuters schriftelijke boodschappen (bijv. een brief voor de sint).	54	3.98	1.04	.14	54	4.52	.72	.10	-.54	-.88	-.20	-3.18	53	.002*	-.43
Ik moedig kleuters aan en ondersteun hen om zelf te schrijven (doen-alsof schrijven).	54	3.94	1.16	.16	54	4.59	.66	.09	-.65	-1.00	-.30	-3.69	53	<.001*	-.50
Ik leer de kleuters wat rijm betekent of hoe je kunt rijmen (door te luisteren naar de laatste klanken van een woord).	54	4.11	1.00	.14	54	4.87	.58	.08	-.76	-1.09	-.43	-4.60	53	<.001*	-.63
Ik luister samen met de kleuters naar een liedje, gedicht of boek met rijm.	54	4.63	.76	.10	54	4.78	.63	.09	-.15	-.44	.14	-1.03	53	.306	-.14
Ik doe activiteiten waarbij kleuters zich bewust worden van individuele klanken in woorden (door klanken te herkennen, te isoleren, te manipuleren,...).	54	3.78	1.25	.17	54	4.52	.72	.10	-.74	-1.12	-.36	-3.92	53	<.001*	-.53
Ik doe activiteiten waarbij kleuters kennismaken met klankletterkoppelingen.	54	3.52	1.31	.18	54	4.35	.85	.12	-.83	-1.24	-.42	-4.08	53	<.001*	-.56

Tabel 11: Effectieve praktijken m.b.t. activiteiten beginnende geletterdheid: verschil in frequentie tussen kleuterleraren jongste en oudste kleuters

	Frequentie volgens kleuterleraren instapklas + K1				Frequentie volgens kleuterleraren K2 + K3				Verschil in K2 + K3	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik bied tijdens een geletterdheidsactiviteit ondersteuning door te modelleren (voordoen hoe het moet) en hints te geven.	54	2.09	.98	.13	54	2.98	.71	.10	-.89	-1.18	-.60	-6.07	53	<.001*	-.83

Tabel 12: Effectieve praktijken m.b.t. activiteiten beginnende geletterdheid: verschil in competentiegevoel tussen kleuterleraren jongste en oudste kleuters

	Competentie volgens kleuterleraren instapklas + K1				Competentie volgens kleuterleraren K2 + K3				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik bied tijdens een geletterdheidsactiviteit ondersteuning door te modelleren (voordoen hoe het moet) en hints te geven.	54	3.76	1.26	.17	54	4.37	.76	.10	-.61	-.95	-.27	-3.59	53	<.001*	-.49

Tabel 13: Effectieve praktijken m.b.t. aandacht voor taal: verschil in frequentie tussen kleuterleraren en pedagogische coördinatoren

	Frequentie volgens kleuterleraren				Frequentie volgens pedagogische coördinatoren				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik organiseer een geplande en doelgerichte taalactiviteit.	59	6.03	.67	.09	59	6.15	.87	.11	-.12	-.38	.15	-.90	58	.375	-.12
Ik laat mijn kleuters apps (digiboeken, spelletjes...) gebruiken die de mondelinge taal of de beginnende geletterdheid ondersteunen.	59	3.90	1.21	.16	59	4.68	1.56	.20	-.78	-1.18	-.38	-3.88	58	<.001*	-.51
Ik begeleid een taalactiviteit in kleine groep.	59	5.07	.76	.10	59	5.34	1.12	.15	-.27	-.60	.06	-1.66	58	.103	-.22
Ik verklaar de betekenis van nieuwe woorden.	59	6.37	.55	.07	59	6.14	1.17	.15	.24	-.09	.56	1.46	58	.150	.19
Ik stimuleer kleuters om nieuwe woorden actief te gebruiken tijdens gesprekken.	59	5.95	.78	.10	59	6.03	1.29	.17	-.09	-.45	.28	-.46	58	.645	-.06

Tabel 14: Effectieve praktijken m.b.t. aandacht voor taal: verschil in competentiegevoel tussen kleuterleraren en pedagogische coördinatoren

	Competentie volgens kleuterleraren				Competentie volgens pedagogische coördinatoren				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik organiseer een geplande en doelgerichte taalactiviteit.	59	4.97	.45	.06	59	5.08	.77	.10	-.12	-.35	.11	-1.02	58	.311	-.13
Ik laat mijn kleuters apps (digiboeken, spelletjes...) gebruiken die de mondelinge taal of de beginnende geletterdheid ondersteunen.	59	4.02	.82	.11	59	4.15	1.06	.14	-.14	-.44	.17	-.90	58	.370	-.12
Ik begeleid een taalactiviteit in kleine groep.	59	4.81	.47	.06	59	4.73	.96	.13	.09	-.20	.37	.59	58	.557	.08
Ik verklaar de betekenis van nieuwe woorden.	59	5.05	.43	.06	59	4.97	.67	.09	.09	-.12	.29	.82	58	.416	.11
Ik stimuleer kleuters om nieuwe woorden actief te gebruiken tijdens gesprekken.	59	4.88	.46	.06	59	4.81	.80	.10	.07	-.18	.32	.54	58	.591	.07

Tabel 15: Effectieve praktijken m.b.t. taal algemeen: verschil in frequentie tussen kleuterleraren en pedagogische coördinatoren

	Frequentie volgens kleuterleraren				Frequentie volgens pedagogische coördinatoren				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik heb rijke gesprekken met de kleuters, waarbij ik verschillende open vragen stel en de tijd neem om de kleuters aan het woord te laten.	59	3.36	.55	.07	59	3.02	.75	.10	.34	.11	.56	3.02	58	.004*	.39
In mijn klas geef ik ruimte aan de thuistaal tijdens gesprekken (door meertalige kleuters te laten spreken in hun thuistaal of door de thuistaal zelf te gebruiken).	59	2.20	.69	.09	59	2.20	.87	.11	.00	-.24	.24	.00	58	1	.00
Ik kies een aantal doelwoorden om expliciet aan de kleuters aan te leren.	59	3.46	.57	.07	59	3.17	.81	.11	.29	.09	.49	2.89	58	.005*	.38
Ik laat nieuwe woorden bewust terugkeren in verschillende betekenisvolle contexten (andere prentenboeken, een wetenschapsactiviteit, een nieuw thema).	59	3.39	.56	.07	59	2.95	.78	.10	.44	.22	.66	3.95	58	<.001*	.52

Tabel 16: Effectieve praktijken m.b.t. taal algemeen: verschil in competentiegevoel tussen kleuterleraren en pedagogische coördinatoren

	Competentie volgens kleuterleraren				Competentie volgens pedagogische coördinatoren				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik heb rijke gesprekken met de kleuters, waarbij ik verschillende open vragen stel en de tijd neem om de kleuters aan het woord te laten.	59	4.93	.55	.07	59	4.61	.95	.12	.32	.03	.61	2.24	58	.029*	.29
In mijn klas geef ik ruimte aan de thuistaal tijdens gesprekken (door meertalige kleuters te laten spreken in hun thuistaal of door de thuistaal zelf te gebruiken).	59	3.88	.89	.12	59	3.95	1.14	.15	-.07	-.43	.29	-.38	58	.709	-.05
Ik kies een aantal doelwoorden om expliciet aan de kleuters aan te leren.	59	4.85	.52	.07	59	4.75	.96	.13	.10	-.17	.37	.76	58	.451	.10
Ik laat nieuwe woorden bewust terugkeren in verschillende betekenisvolle contexten (andere prentenboeken, een wetenschapsactiviteit, een nieuw thema).	59	4.76	.57	.07	59	4.56	.95	.12	.20	-.05	.46	1.60	58	.116	.21

Tabel 17: Effectieve praktijken m.b.t. voorlezen en vertellen 1: verschil in frequentie tussen kleuterleraren en pedagogische coördinatoren

	Frequentie volgens kleuterleraren				Frequentie volgens pedagogische coördinatoren				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik lees interactief voor, waarbij ik uitdagende vragen stel aan de kleuters.	59	5.54	.70	.09	59	5.58	.88	.11	-.03	.32	.26	-.23	58	.816	-.03
Ik laat de kleuters een verhaal naspelen (met figuurtjes of zelf uitbeelden).	59	4.02	.96	.12	59	4.03	1.07	.14	-.02	-.37	.34	-.10	58	.924	-.01
Ik laat de kleuters een verhaal navertellen.	59	4.68	.66	.09	59	4.75	1.06	.14	-.07	-.36	.23	-.46	58	.646	-.06
Ik leer kleuters om een eigen verhaal te vertellen (waargebeurde anekdote of verzonnen verhaal).	59	4.10	1.08	.14	59	4.12	1.58	.21	-.02	-.45	.42	-.08	58	.938	-.01
Ik verhoog het inzicht van de kleuters in de typische bouwstenen van een verhaal (bijv. begin, midden, einde, probleem, wie, wat, waar).	59	3.83	.93	.12	59	3.93	1.30	.17	-.10	-.52	.32	-.49	58	.628	-.06
Kleuters luisteren naar een digiboek waarbij bewegende beelden, geluiden of muziek het verhaalbegrip extra ondersteunen.	59	4.10	1.01	.13	59	4.08	1.48	.19	-.02	-.33	.37	.10	58	.923	.01

Tabel 18: Effectieve praktijken m.b.t. voorlezen en vertellen 1: verschil in competentiegevoel tussen kleuterleraren en pedagogische coördinatoren

	Competentie volgens kleuterleraren				Competentie volgens pedagogische coördinatoren				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik lees interactief voor, waarbij ik uitdagende vragen stel aan de kleuters.	59	4.98	.54	.07	59	4.90	.74	.10	.09	-.17	.34	.67	58	.505	.09
Ik laat de kleuters een verhaal naspelen (met figuurtjes of zelf uitbeelden).	59	4.42	.53	.07	59	4.37	.74	.10	.05	-.20	.30	.41	58	.684	.05
Ik laat de kleuters een verhaal navertellen.	59	4.75	.54	.07	59	4.68	.75	.10	.07	-.19	.33	.52	58	.604	.07
Ik leer kleuters om een eigen verhaal te vertellen (waargebeurde anekdote of verzonnen verhaal).	59	4.41	.62	.08	59	4.25	1.09	.14	.15	-.15	.45	1.01	58	.315	.13
Ik verhoog het inzicht van de kleuters in de typische bouwstenen van een verhaal (bijv. begin, midden, einde, probleem, wie, wat, waar).	59	4.25	.78	.10	59	4.14	.94	.12	.12	-.20	.43	.76	58	.452	.10
Kleuters luisteren naar een digiboek waarbij bewegende beelden, geluiden of muziek het verhaalbegrip extra ondersteunen.	59	4.29	.81	.11	59	4.19	.97	.13	.10	-.22	.43		58	.532	.08

Tabel 19: Effectieve praktijken m.b.t. voorlezen en vertellen 2: verschil in frequentie tussen kleuterleraren en pedagogische coördinatoren

	Frequentie volgens kleuterleraren				Frequentie volgens pedagogische coördinatoren				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Wanneer ik boeken/teksten binnen een thema selecteer, baseer ik mijn keuzes op vooropgestelde taaldoelen.	59	2.92	.77	.10	59	3.25	.84	.11	-.34	-.63	.05	-2.35	58	.022*	-.31
Ik geef expliciet het leesdoel mee aan de kleuters.	59	1.98	.68	.09	59	2.17	.77	.10	-.19	-.45	.08	-1.42	58	.161	-.19
Ik lees een boek/tekst meer dan één keer voor.	59	3.27	.58	.08	59	3.10	.82	.11	.17	-.08	.42	1.37	58	.176	.18
Wanneer ik een verhaal opnieuw voorlees, werk ik aan een ander taaldoel dan bij het vorige leesmoment.	59	2.66	.63	.08	59	2.41	.83	.11	.25	.00	.51	2.00	58	.050*	.26

Tabel 20: Effectieve praktijken m.b.t. voorlezen en vertellen 2: verschil in competentiegevoel tussen kleuterleraren en pedagogische coördinatoren

	Competentie volgens kleuterleraren				Competentie volgens pedagogische coördinatoren				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Wanneer ik boeken/teksten binnen een thema selecteer, baseer ik mijn keuzes op vooropgestelde taaldoelen.	59	4.47	.73	.10	59	4.78	.85	.11	-.31	-.58	-.03	-2.19	58	.033*	-.29
Ik geef expliciet het leesdoel mee aan de kleuters.	59	3.86	.92	.12	59	4.03	1.14	.15	-.17	-.55	.22	-.88	58	.381	-.12
Ik lees een boek/tekst meer dan één keer voor.	59	4.81	.54	.07	59	4.85	.72	.09	-.03	-.29	.22	-.27	58	.788	-.04
Wanneer ik een verhaal opnieuw voorlees, werk ik aan een ander taaldoel dan bij het vorige leesmoment.	59	4.49	.82	.11	59	4.14	1.04	.14	.36	-.02	.73	1.92	58	.060	.25

Tabel 21: Effectieve praktijken m.b.t. beginnende geletterdheid: verschil in frequentie tussen kleuterleraren en pedagogische coördinatoren

	Frequentie volgens kleuterleraren				Frequentie volgens pedagogische coördinatoren				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik praat met kleuters over de doelen en kenmerken van geschreven taal.	59	2.90	.89	.12	59	4.00	1.33	.17	-1.10	-1.45	-.75	-6.34	58	<.001*	-.83
Ik ontwerp samen met de kleuters schriftelijke boodschappen (bijv. een brief voor de sint).	59	3.05	.82	.11	59	3.93	1.23	.16	-.88	-1.26	-.50	-4.67	58	<.001*	-.61
Ik moedig kleuters aan en ondersteun hen om zelf te schrijven (doen-alsof schrijven).	59	4.00	1.15	.15	59	5.19	1.40	.18	-1.19	-1.63	-.74	-5.34	58	<.001*	-.70
Ik leer de kleuters wat rijm betekent of hoe je kunt rijmen (door te luisteren naar de laatste klanken van een woord).	59	3.95	.97	.13	59	4.78	1.13	.15	-.83	-1.17	-.49	-4.90	58	<.001*	-.64
Ik luister samen met de kleuters naar een liedje, gedicht of boek met rijm.	59	4.68	.84	.11	59	5.12	1.43	.19	-.44	-.83	-.05	-2.26	58	.028*	-.29
Ik doe activiteiten waarbij kleuters zich bewust worden van individuele klanken in woorden (door klanken te herkennen, te isoleren, te manipuleren,...).	59	3.86	1.21	.16	59	4.97	1.02	.13	-1.10	-1.49	-.71	-5.67	58	<.001*	-.74
Ik doe activiteiten waarbij kleuters kennismaken met klankletterkoppelingen.	59	3.32	1.17	.15	59	4.81	1.14	.15	-1.49	-1.89	-1.10	-7.57	58	<.001*	-.99

Tabel 22: Effectieve praktijken m.b.t. beginnende geletterdheid: verschil in competentiegevoel tussen kleuterleraren en pedagogische coördinatoren

	Competentie volgens kleuterleraren				Competentie volgens pedagogische coördinatoren				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik praat met kleuters over de doelen en kenmerken van geschreven taal.	59	3.92	.77	.10	59	4.19	1.04	.14	-.27	-.58	.04	-1.76	58	.084	-.23
Ik ontwerp samen met de kleuters schriftelijke boodschappen (bijv. een brief voor de sint).	59	4.22	.70	.09	59	4.54	.84	.11	-.32	-.59	-.05	-2.38	58	.021*	-.31
Ik moedig kleuters aan en ondersteun hen om zelf te schrijven (doen-alsof schrijven).	59	4.34	.71	.09	59	4.66	.78	.10	-.32	-.62	-.02	-2.15	58	.036*	-.28
Ik leer de kleuters wat rijm betekent of hoe je kunt rijmen (door te luisteren naar de laatste klanken van een woord).	59	4.54	.63	.08	59	4.83	.65	.08	-.29	-.54	-.04	-2.34	58	.023*	-.30
Ik luister samen met de kleuters naar een liedje, gedicht of boek met rijm.	59	4.73	.55	.07	59	4.93	.67	.09	-.20	-.44	.04	-1.69	58	.096	-.22
Ik doe activiteiten waarbij kleuters zich bewust worden van individuele klanken in woorden (door klanken te herkennen, te isoleren, te manipuleren,...).	59	4.31	.75	.10	59	4.64	.80	.11	-.34	-.61	-.07	-2.53	58	.014*	-.33
Ik doe activiteiten waarbij kleuters kennismaken met klankletterkoppelingen.	59	4.02	.82	.11	59	4.54	.84	.11	-.53	-.82	-.23	-3.61	58	<.001*	-.47

Tabel 23: Effectieve praktijken m.b.t. activiteiten beginnende geletterdheid: verschil in frequentie tussen kleuterleraren en pedagogische coördinatoren

	Frequentie volgens kleuterleraren				Frequentie volgens pedagogische coördinatoren				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik bied tijdens een geletterdheidsactiviteit ondersteuning door te modelleren (voordoen hoe het moet) en hints te geven.	59	2.61	.79	.10	59	3.24	.70	.09	-.63	-.88	-.37	-4.91	58	<.001*	-.64

Tabel 24: Effectieve praktijken m.b.t. activiteiten beginnende geletterdheid: verschil in competentiegevoel tussen kleuterleraren en pedagogische coördinatoren

	Competentie volgens kleuterleraren				Competentie volgens pedagogische coördinatoren				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik bied tijdens een geletterdheidsactiviteit ondersteuning door te modelleren (voordoen hoe het moet) en hints te geven.	59	3.98	.97	.13	59	4.78	.70	.09	-.80	-1.11	-.49	-5.16	58	<.001*	-.67

Tabel 25: Effectieve praktijken m.b.t. aandacht voor wiskunde: verschil in frequentie tussen kleuterleraren jongste en oudste kleuters

	Frequentie volgens kleuterleraren instapklas + K1				Frequentie volgens kleuterleraren K2 + K3				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Tijdens de dagelijkse routines (zoals het onthaal en het fruitmoment) schenk ik aandacht aan wiskunde en wiskundetaal.	54	6.13	1.08	.15	54	6.43	.72	.10	-.30	-.64	.05	-1.73	53	.088	-.24
Ik begeleid een geplande en doelgerichte wiskundeactiviteit.	54	5.04	.80	.11	54	5.31	.84	.12	-.28	-.59	.03	-1.79	53	.079	-.24
Tijdens niet-wiskundige activiteiten moedig ik de kleuters aan om te praten over de wiskunde die ze leren (bijvoorbeeld ik moedig de kleuters aan om te praten over afstand bij een werpspel: ver, dicht, verder dan, even ver).	54	5.33	1.29	.18	54	5.83	1.04	.14	-.50	-.89	-.11	-2.56	53	.013*	-.35
Ik laat mijn kleuters apps gebruiken die de wiskundige ontwikkeling ondersteunen.	54	2.65	1.18	.16	54	3.65	1.38	.19	-1.00	-1.48	-.52	-4.18	53	<.001*	-.57
Ik lees een prentenboek voor met als doel om wiskundige vaardigheden te oefenen (bijv. vormen leren kennen aan de hand van een prentenboek over vormen, hoeveelheden bepalen op de prenten).	54	3.72	0.98	.13	54	3.94	1.11	.15	-.22	-.63	.18	-1.11	53	.273	-.15
Ik maak gebruik van spel om kleuters doelgericht wiskundige vaardigheden te laten oefenen (bijvoorbeeld een spel met een dobbelsteen, winkelspel gericht op getalbegrip).	54	4.69	1.01	.14	54	5.59	1.02	.14	-.91	-1.28	-.53	-4.84	53	<.001*	-.66

Tabel 26: Effectieve praktijken m.b.t. aandacht voor wiskunde: verschil in competentiegevoel tussen kleuterleraren jongste en oudste kleuters

	Competentie volgens kleuterleraren instapklas + K1				Competentie volgens kleuterleraren K2 + K3				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Tijdens de dagelijkse routines (zoals het onthaal en het fruitmoment) schenk ik aandacht aan wiskunde en wiskundetaal.	54	4.93	.70	.01	54	5.09	.59	.08	-.17	-.41	.08	-1.38	53	.172	-.19
Ik begeleid een geplande en doelgerichte wiskundeactiviteit.	54	4.96	.61	.08	54	5.06	.49	.07	-.09	-.33	.14	-.80	53	.428	-.11
Tijdens niet-wiskundige activiteiten moedig ik de kleuters aan om te praten over de wiskunde die ze leren (bijvoorbeeld ik moedig de kleuters aan om te praten over afstand bij een werpspel: ver, dicht, verder dan, even ver).	54	4.78	.72	.10	54	4.94	.56	.08	-.17	-.39	.06	-1.50	53	.140	-.20
Ik laat mijn kleuters apps gebruiken die de wiskundige ontwikkeling ondersteunen.	54	3.72	1.16	.16	54	3.81	1.07	.15	-.09	-.50	.32	-.45	53	.654	-.06
Ik lees een prentenboek voor met als doel om wiskundige vaardigheden te oefenen (bijv. vormen leren kennen aan de hand van een prentenboek over vormen, hoeveelheden bepalen op de prenten).	54	4.52	.75	.10	54	4.48	.97	.13	.04	-.24	.32	.27	53	.792	.04
Ik maak gebruik van spel om kleuters doelgericht wiskundige vaardigheden te laten oefenen (bijvoorbeeld een spel met een dobbelsteen, winkelspel gericht op getalbegrip).	54	4.76	.82	.11	54	5.00	.61	.08	-.24	-.50	.02	-1.86	53	.068	-.25

Tabel 27: Effectieve praktijken m.b.t. aanpak van wiskunde: verschil in frequentie tussen kleuterleraren jongste en oudste kleuters

	Frequentie volgens kleuterleraren instapklas + K1				Frequentie volgens kleuterleraren K2 + K3				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Aanpak van wiskunde - Bij het aanleren van wiskundige vaardigheden begin ik met concrete oefeningen en maak ik de oefeningen steeds abstracter (bijvoorbeeld eerst geld tellen met munten, dan met stippen).	54	3.20	.83	.11	54	3.54	.57	.08	-.33	-.59	-.08	-2.63	53	.011*	-.36
Bij het aanleren van wiskundige vaardigheden voorzie ik varianten in moeilijkheid om in te spelen op verschillen in voorkennis.	54	3.20	.76	.10	54	3.46	.54	.07	-.26	-.50	-.02	-2.13	53	.038*	-.29
Nadat we een wiskundige vaardigheid gezamenlijk hebben ingeoeffend, laat ik de kleuters ook zelfstandig oefenen.	54	3.39	.74	.10	54	3.70	.50	.07	-.32	-.57	-.06	-2.49	53	.016*	-.34
Kleuters die hier nood aan hebben, doen een wiskundetaak meerdere keren.	54	2.81	.80	.11	54	2.91	.71	.10	-.09	-.35	.16	-.73	53	.471	-.10
Wanneer kleuters zelfstandig oefenen, geef ik onmiddellijk gerichte feedback.	54	3.02	.63	.09	54	3.24	.55	.07	-.22	-.44	-.01	-2.06	53	.044*	-.28

Tabel 28: Effectieve praktijken m.b.t. aanpak van wiskunde: verschil in competentiegevoel tussen kleuterleraren jongste en oudste kleuters

	Competentie volgens kleuterleraren instapklas + K1				Competentie volgens kleuterleraren K2 + K3				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Bij het aanleren van wiskundige vaardigheden begin ik met concrete oefeningen en maak ik de oefeningen steeds abstracter (bijvoorbeeld eerst geld tellen met munten, dan met stippen).	54	4.72	.69	.09	54	4.93	.61	.08	-.20	-.46	.05	-1.63	53	.109	-.22
Bij het aanleren van wiskundige vaardigheden voorzie ik varianten in moeilijkheid om in te spelen op verschillen in voorkennis.	54	4.56	.72	.10	54	4.80	.66	.09	-.24	-.47	-.02	-2.15	53	.036*	-.29
Nadat we een wiskundige vaardigheid gezamenlijk hebben inge oefend, laat ik de kleuters ook zelfstandig oefenen.	54	4.67	.75	.10	54	5.04	.55	.08	-.37	-.61	-.13	-3.11	53	.003*	-.42
Kleuters die hier nood aan hebben, doen een wiskundetaak meerdere keren.	54	4.44	.86	.12	54	4.76	.70	.10	-.32	-.61	-.02	-2.15	53	.037*	-.29
Wanneer kleuters zelfstandig oefenen, geef ik onmiddellijk gerichte feedback.	54	4.69	.70	.10	54	4.83	.61	.08	-.15	-.38	.08	-1.31	53	.197	-.18

Tabel 29: Effectieve praktijken m.b.t. diverse wiskundige vaardigheden: verschil in frequentie tussen kleuterleraren jongste en oudste kleuters

	Frequentie volgens kleuterleraren instapklas + K1				Frequentie volgens kleuterleraren K2 +gemiddelden K3				Verschil in +gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik introduceer bewust wiskundetaal (bijvoorbeeld lang-kort, de afstand, groot - groter - grootst).	54	5.31	1.11	.15	54	5.59	1.02	.14	-.28	-.65	.10	-1.50	53	.141	-.20
Ik doe de telhandeling zelf voor (bijvoorbeeld ik tik telkens één schelp aan en zeg telkens één telwoord uit de telrij, ik leg de klemtoon op het laatste telwoord, "zes", ik benoem "er liggen hier zes schelpen" en wijs naar de hele collectie.	54	5.13	1.26	.17	54	5.76	.97	.13	-.63	-1.07	-.19	-2.86	53	.006*	-.39
Ik schrijf een cijfer (bijvoorbeeld 1, 10, 100) op papier of bord en benoem dit.	54	2.26	1.07	.15	54	4.83	1.23	.17	-2.57	-2.97	-2.18	-12.94	53	<.001*	-1.76
Ik oefen met optellen of aftrekken, bijvoorbeeld ik heb vier appels, eentje haal ik weg, hoeveel heb ik dan?	54	2.24	1.06	.15	54	4.43	.98	.13	-2.19	-2.57	-1.80	-11.46	53	<.001*	-1.56
Ik oefen met kleuters in het subiteren of het benoemen van een aantal elementen zonder deze te tellen (bijvoorbeeld door kleuters het aantal ogen van een dobbelsteen dadelijk te laten benoemen).	54	2.98	1.34	.18	54	4.74	1.28	.17	-1.76	-2.21	-1.31	-7.85	53	<.001*	-1.07
Ik benoem vormen (een driehoek, vierkant, rechthoek, cirkel of ovaal...)	54	4.11	1.18	.16	54	4.91	1.22	.17	.80	-1.26	-.33	-3.42	53	.001*	-.47
Ik oefen met kleuters in het beschrijven van kenmerken van vormen (bijvoorbeeld de zijden en hoeken of via de vraag 'Hoe	54	2.19	1.13	.15	54	3.63	1.22	1.67	-1.44	-1.91	-.98	-6.20	53	<.001*	-.84

weet je dat deze vorm een driehoek is?
'Wat is er anders dan bij een rechthoek?').

Ik oefen met kleuters het meten en inschatten van lengtes (ik stel bijvoorbeeld de vraag 'Wat is ongeveer even lang als deze lat?')

54	2.50	1.13	.15	54	3.81	1.05	.14	-1.32	-1.72	-0.92	-6.60	53	<.001*	.90
----	------	------	-----	----	------	------	-----	-------	-------	-------	-------	----	--------	-----

Tabel 30: Effectieve praktijken m.b.t. diverse wiskundige vaardigheden: verschil in competentiegevoel tussen kleuterleraren jongste en oudste kleuters

	Competentie volgens kleuterleraren instapklas + K1				Competentie volgens kleuterleraren K2 + K3				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik introduceer bewust wiskundetaal (bijvoorbeeld lang-kort, de afstand, groot - groter - grootst).	54	4.83	.58	.08	54	4.91	.56	.08	-.07	-.292	.144	-.68	53	.498	-.09
Ik doe de telhandeling zelf voor (bijvoorbeeld ik tik telkens één schelp aan en zeg telkens één telwoord uit de telrij, ik leg de klemtoon op het laatste telwoord, "zes", ik benoem "er liggen hier zes schelpen" en wijs naar de hele collectie.	54	4.81	.62	.08	54	4.98	.50	.07	-.17	-.377	.044	-1.59	53	.118	-.22
Ik schrijf een cijfer (bijvoorbeeld 1, 10, 100) op papier of bord en benoem dit.	54	4.17	1.19	.16	54	4.81	.68	.09	-.65	-1.00	-.29	-3.65	53	<.001*	-.50
Ik oefen met optellen of aftrekken, bijvoorbeeld ik heb vier appels, eentje haal ik weg, hoeveel heb ik dan?	54	4.28	1.17	.16	54	4.72	.71	.10	-.44	-.77	-.12	-2.74	53	.008*	-.37
Ik oefen met kleuters in het subiteren of het benoemen van een aantal elementen zonder deze te tellen (bijvoorbeeld door kleuters het aantal ogen van een dobbelsteen dadelijk te laten benoemen).	54	4.43	1.02	.14	54	4.85	.60	.08	-.43	-.74	-.11	-2.70	53	.009*	-.37
Ik benoem vormen (een driehoek, vierkant, rechthoek, cirkel of ovaal...)	54	4.65	.76	.10	54	4.93	.54	.07	-.28	-.53	-.03	-2.22	53	.031*	-.30
Ik oefen met kleuters in het beschrijven van kenmerken van vormen (bijvoorbeeld de	54	4.04	1.10	.15	54	4.39	1.04	.14	-.35	-.70	-.01	-2.05	53	.045*	-.28

zijden en hoeken of via de vraag 'Hoe weet je dat deze vorm een driehoek is?' 'Wat is er anders dan bij een rechthoek?').

Ik oefen met kleuters het meten en inschatten van lengtes (ik stel bijvoorbeeld de vraag 'Wat is ongeveer even lang als deze lat?')

54 4.24 .97 .13 54 4.44 .88 .12 -.20 -1.50 53 .139 -.20

-48

.07

Tabel 31: Effectieve praktijken m.b.t. aandacht voor wiskunde: verschil in frequentie tussen kleuterleraren en pedagogische coördinatoren

	Frequentie volgens kleuterleraren				Frequentie volgens pedagogische coördinatoren				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Tijdens de dagelijkse routines (zoals het onthaal en het fruitmoment) schenk ik aandacht aan wiskunde en wiskundetaal.	59	6.25	.71	.09	59	5.69	1.36	.18	.60	.20	.92	3.08	58	.003*	.40
Ik begeleid een geplande en doelgerichte wiskundeactiviteit.	59	5.27	.81	.11	59	5.46	.90	.12	-.19	-.45	.07	-1.45	58	.154	-.19
Tijdens niet-wiskundige activiteiten moedig ik de kleuters aan om te praten over de wiskunde die ze leren (bijvoorbeeld ik moedig de kleuters aan om te praten over afstand bij een werpspel: ver, dicht, verder dan, even ver).	59	5.58	.93	.12	59	5.58	1.35	.18	0	-.42	.42	0	58	1	0
Ik laat mijn kleuters apps gebruiken die de wiskundige ontwikkeling ondersteunen.	59	3.17	1.13	.15	59	3.76	1.42	.19	-.59	-1.01	-.18	-2.85	58	.006*	-.37
Ik lees een prentenboek voor met als doel om wiskundige vaardigheden te oefenen (bijv. vormen leren kennen aan de hand van een prentenboek over vormen, hoeveelheden bepalen op de prenten).	59	3.69	.82	.11	59	3.80	1.36	.18	-.10	-.53	.33	-.48	58	.635	-.06
Ik maak gebruik van spel om kleuters doelgericht wiskundige vaardigheden te laten oefenen (bijvoorbeeld een spel met een dobbelsteen, winkelspel gericht op getalbegrip).	59	5.27	.83	.11	59	5.54	1.04	.14	-.27	-.58	.04	-1.73	58	.088	-.23

Tabel 32: Effectieve praktijken m.b.t. aandacht voor wiskunde: verschil in competentiegevoel tussen kleuterleraren en pedagogische coördinatoren

	Competentie volgens kleuterleraren				Competentie volgens pedagogische coördinatoren				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Tijdens de dagelijkse routines (zoals het onthaal en het fruitmoment) schenk ik aandacht aan wiskunde en wiskundetaal.	59	4.97	.52	.07	59	4.81	.78	.10	.15	-.11	.41	1.18	58	.245	.15
Ik begeleid een geplande en doelgerichte wiskundeactiviteit.	59	4.93	.41	.05	59	4.86	.71	.09	.07	-.15	.29	.61	58	.542	.08
Tijdens niet-wiskundige activiteiten moedig ik de kleuters aan om te praten over de wiskunde die ze leren (bijvoorbeeld ik moedig de kleuters aan om te praten over afstand bij een werpspel: ver, dicht, verder dan, even ver).	59	4.73	.49	.06	59	4.71	.91	.12	.02	-.25	.28	.13	58	.898	.02
Ik laat mijn kleuters apps gebruiken die de wiskundige ontwikkeling ondersteunen.	59	3.64	.87	.11	59	3.86	1.21	.16	-.22	-.59	.15	-1.21	58	.233	-.16
Ik lees een prentenboek voor met als doel om wiskundige vaardigheden te oefenen (bijv. vormen leren kennen aan de hand van een prentenboek over vormen, hoeveelheden bepalen op de prenten).	59	4.37	.76	.10	59	4.32	.97	.13	.05	-.29	.39	.30	58	.766	.04
Ik maak gebruik van spel om kleuters doelgericht wiskundige vaardigheden te laten oefenen (bijvoorbeeld een spel met een dobbelsteen, winkelspel gericht op getalbegrip).	59	4.83	.53	.07	59	4.97	.72	.09	-.14	-.38	.11	-1.11	58	.271	-.15

Tabel 33: Effectieve praktijken m.b.t. aanpak van wiskunde: verschil in frequentie tussen kleuterleraren en pedagogische coördinatoren

	Frequentie volgens kleuterleraren				Frequentie volgens pedagogische coördinatoren				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Aanpak van wiskunde - Bij het aanleren van wiskundige vaardigheden begin ik met concrete oefeningen en maak ik de oefeningen steeds abstracter (bijvoorbeeld eerst geld tellen met munten, dan met stippen).	59	3.44	.57	.07	59	3.32	.68	.09	.12	-.10	.34	1.07	58	.290	.14
Bij het aanleren van wiskundige vaardigheden voorzie ik varianten in moeilijkheid om in te spelen op verschillen in voorkennis.	59	3.31	.60	.08	59	3.05	.82	.11	.25	.03	.48	2.26	58	.027*	.30
Nadat we een wiskundige vaardigheid gezamenlijk hebben ingeoeffend, laat ik de kleuters ook zelfstandig oefenen.	59	3.47	.57	.07	59	3.22	.74	.10	.25	.03	.48	2.26	58	.027*	.30
Kleuters die hier nood aan hebben, doen een wiskundetaak meerdere keren.	59	2.90	.64	.08	59	3.15	.76	.10	-.25	-.50	-.01	-2.04	58	.046*	-.27
Wanneer kleuters zelfstandig oefenen, geef ik onmiddellijk gerichte feedback.	59	3.05	.43	.06	59	2.97	.79	.10	.09	-.13	.29	.80	58	.428	.10

Tabel 34: Effectieve praktijken m.b.t. aanpak van wiskunde: verschil in competentiegevoel tussen kleuterleraren en pedagogische coördinatoren

	Competentie volgens kleuterleraren				Competentie volgens pedagogische coördinatoren				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Bij het aanleren van wiskundige vaardigheden begin ik met concrete oefeningen en maak ik de oefeningen steeds abstracter (bijvoorbeeld eerst geld tellen met munten, dan met stippen).	59	4.81	.54	.07	59	4.98	.75	.10	-.17	-.38	.04	-1.65	58	.105	-.21
Bij het aanleren van wiskundige vaardigheden voorzie ik varianten in moeilijkheid om in te spelen op verschillen in voorkennis.	59	4.69	.57	.07	59	4.64	1.05	.14	.05	-.19	.30	.417	58	.678	.05
Nadat we een wiskundige vaardigheid gezamenlijk hebben inge oefend, laat ik de kleuters ook zelfstandig oefenen.	59	4.83	.46	.06	59	4.80	.78	.10	.03	-.19	.26	.31	58	.761	.04
Kleuters die hier nood aan hebben, doen een wiskundetaak meerdere keren.	59	4.66	.58	.08	59	4.78	.85	.11	-.12	-.39	.15	-.88	58	.38	-.12
Wanneer kleuters zelfstandig oefenen, geef ik onmiddellijk gerichte feedback.	59	4.71	.53	.07	59	4.58	.88	.11	.14	-.14	.41	1.00	58	.321	.13

Tabel 35: Effectieve praktijken m.b.t. diverse wiskundige vaardigheden: verschil in frequentie tussen kleuterleraren en pedagogische coördinatoren

	Frequentie volgens kleuterleraren				Frequentie volgens pedagogische coördinatoren				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik introduceer bewust wiskundetaal (bijvoorbeeld lang-kort, de afstand, groot - groter - grootst).	59	5.36	.78	.10	59	5.76	1.12	.15	-.41	-.74	-.07	-2.43	58	.018*	-.32
Ik doe de telhandeling zelf voor (bijvoorbeeld ik tik telkens één schelp aan en zeg telkens één telwoord uit de telrij, ik leg de klemtoon op het laatste telwoord, "zes", ik benoem "er liggen hier zes schelpen" en wijs naar de hele collectie).	59	5.44	.79	.10	59	5.73	.98	.13	-.29	-.58	-0	-2.01	58	.049*	-.26
Ik schrijf een cijfer (bijvoorbeeld 1, 10, 100) op papier of bord en benoem dit.	59	3.73	1.03	.13	59	4.81	1.29	.17	-1.09	-1.47	-.70	-5.60	58	<.001*	-.73
Ik oefen met optellen of aftrekken, bijvoorbeeld ik heb vier appels, eentje haal ik weg, hoeveel heb ik dan?	59	3.42	.89	.12	59	4.86	1.18	.15	-1.44	-1.84	-1.04	-7.27	58	<.001*	-.95
Ik oefen met kleuters in het subiteren of het benoemen van een aantal elementen zonder deze te tellen (bijvoorbeeld door kleuters het aantal ogen van een dobbelsteen dadelijk te laten benoemen).	59	4.15	1.03	.13	59	4.93	1.20	.16	-.78	-1.12	-.44	-4.56	58	<.001*	-.60
Ik benoem vormen (een driehoek, vierkant, rechthoek, cirkel of ovaal...)	59	4.49	.92	.12	59	5.00	1.25	.16	-.51	-.87	-.15	-2.83	58	.006*	-.37
Ik oefen met kleuters in het beschrijven van kenmerken van vormen (bijvoorbeeld de zijden en hoeken of via de vraag 'Hoe weet je	59	3.15	.94	.12	59	3.93	1.46	.19	-.78	-1.18	-.38	-3.88	58	<.001*	-.51

dat deze vorm een driehoek is?' 'Wat is er anders dan bij een rechthoek?').

Ik oefen met kleuters het meten en inschatten van lengtes (ik stel bijvoorbeeld de vraag 'Wat is ongeveer even lang als deze lat?')	59	3.39	.93	.12	59	4.24	1.21	.16	-.85	-1.21	-.48	-4.65	58	<.001*	-.61
---	----	------	-----	-----	----	------	------	-----	------	-------	------	-------	----	--------	------

Tabel 36: Effectieve praktijken m.b.t. diverse wiskundige vaardigheden: verschil in competentiegevoel tussen kleuterleraren en pedagogische coördinatoren

	Competentie volgens kleuterleraren				Competentie volgens pedagogische coördinatoren				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik introduceer bewust wiskundetaal (bijvoorbeeld lang-kort, de afstand, groot - groter - grootst).	59	4.80	.48	.06	59	4.97	.64	.08	-.17	-.40	.06	-1.49	58	.142	-.19
Ik doe de telhandeling zelf voor (bijvoorbeeld ik tik telkens één schelp aan en zeg telkens één telwoord uit de telrij, ik leg de klemtoon op het laatste telwoord, "zes", ik benoem "er liggen hier zes schelpen" en wijs naar de hele collectie.	59	4.90	.55	.07	59	5.02	.63	.08	-.12	-.34	.10	-1.07	58	.290	-.14
Ik schrijf een cijfer (bijvoorbeeld 1, 10, 100) op papier of bord en benoem dit.	59	4.41	.87	.11	59	4.78	.74	.10	-.37	-.66	-.08	-2.57	58	.013*	-.34
Ik oefen met optellen of aftrekken, bijvoorbeeld ik heb vier appels, eentje haal ik weg, hoeveel heb ik dan?	59	4.39	.83	.11	59	4.78	.70	.09	-.39	-.66	-.13	-2.94	58	.005*	-.38
Ik oefen met kleuters in het subiteren of het benoemen van een aantal elementen zonder deze te tellen (bijvoorbeeld door kleuters het aantal ogen van een dobbelsteen dadelijk te laten benoemen).	59	4.58	.62	.08	59	4.69	.82	.11	-.12	-.39	.15	-.88	58	.382	-.12
Ik benoem vormen (een driehoek, vierkant, rechthoek, cirkel of ovaal...)	59	4.73	.58	.08	59	4.83	.70	.09	-.10	-.347	.144	-.83	58	.410	-.11
Ik oefen met kleuters in het beschrijven van kenmerken van vormen (bijvoorbeeld de	59	4.24	.82	.11	59	4.27	1.06	.14	-.03	-.38	.32	-.20	58	.846	-.03

zijden en hoeken of via de vraag 'Hoe weet je dat deze vorm een driehoek is?' 'Wat is er anders dan bij een rechthoek?').

Ik oefen met kleuters het meten en inschatten van lengtes (ik stel bijvoorbeeld de vraag 'Wat is ongeveer even lang als deze lat?')

59 4.37 .81 .11 59 4.54 .88 .11 -.17 -.47 .13 -1.14 58 .261 -.15

Tabel 37: Effectieve praktijken m.b.t. EF activiteiten: verschil in frequentie tussen kleuterleraren jongste en oudste kleuters

	Frequentie volgens kleuterleraren instapklas + K1				Frequentie volgens kleuterleraren K2 + K3				Verskil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik organiseer activiteiten die als hoofddoel hebben om de EF te oefenen.	54	4.46	1.38	.19	54	4.54	1.00	.18	-.07	-.50	.35	-.35	53	.729	-.05
Ook tijdens andere activiteiten en routines besteed ik actief aandacht aan EF.	54	5.19	1.35	.18	54	5.46	1.21	.16	-.28	-.71	.15	-1.30	53	.200	-.18
Ik doe activiteiten met kleuters waarbij beweging gecombineerd wordt met een cognitieve uitdaging (bijv. een getal onthouden terwijl ze springen, een regel opvolgen tijdens het dansen zoals dansen zonder mijn armen te bewegen)	54	3.52	1.30	.18	54	4.00	.99	.14	-.48	-.89	-.07	-2.36	53	.022*	-.32
Ik laat kleuters een spelactiviteit doen die specifiek gekozen is voor de stimulering van de EF van kleuters (bijv. geheugenspelletjes, reactiespelen, gezelschapsspelletjes, bewegingsspelletjes die de EF bevorderen).	54	4.56	.82	.11	54	4.89	.74	.10	-.33	-.62	-.05	-2.34	53	.023*	-.32
Ik geef expliciete uitleg over sociaal-emotionele vaardigheden zoals luisteren naar anderen, omgaan met verliezen en winnen en hierover communiceren, ontwikkelen van vaardigheden om in groep te spelen en conflicten op te lossen.	54	5.65	1.31	.18	54	5.83	1.04	.14	-.19	-.59	.22	-.93	53	.358	-.13

Tabel 38: Effectieve praktijken m.b.t. EF activiteiten: verschil in competentiegevoel tussen kleuterleraren jongste en oudste kleuters

	Competentie volgens kleuterleraren instapklas + K1				Competentie volgens kleuterleraren K2 + K3				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik organiseer activiteiten die als hoofddoel hebben om de EF te oefenen.	54	4.11	.79	.11	54	4.19	.75	.10	-.07	-.34	.19	-.56	53	.576	-.08
Ook tijdens andere activiteiten en routines besteed ik actief aandacht aan EF.	54	4.26	.81	.11	54	4.31	.82	.11	-.06	-.34	.23	-.39	53	.700	-.05
Ik doe activiteiten met kleuters waarbij beweging gecombineerd wordt met een cognitieve uitdaging (bijv. een getal onthouden terwijl ze springen, een regel opvolgen tijdens het dansen zoals dansen zonder mijn armen te bewegen)	54	3.94	1.09	.15	54	4.11	.84	.11	-.17	-.48	.14	-1.09	53	.283	-.15
Ik laat kleuters een spelactiviteit doen die specifiek gekozen is voor de stimulering van de EF van kleuters (bijv. geheugenspelletjes, reactiespelen, gezelschapsspelletjes, bewegingsspelen die de EF bevorderen).	54	4.46	.77	.11	54	4.37	.76	.10	.09	-.21	.40	.61	53	.546	.08
Ik geef expliciete uitleg over sociaal-emotionele vaardigheden zoals luisteren naar anderen, omgaan met verliezen en winnen en hierover communiceren, ontwikkelen van vaardigheden om in groep te spelen en conflicten op te lossen.	54	4.80	.71	.10	54	4.78	.69	.09	.02	-.25	.29	.14	53	.890	.02

Tabel 39: Effectieve praktijken m.b.t. EF strategieën: verschil in frequentie tussen kleuterleraren jongste en oudste kleuters

	Frequentie volgens kleuterleraren instapklas + K1				Frequentie volgens kleuterleraren K2 + K3				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik zorg ervoor dat kleuters kalm en gefocust zijn bij de start van een activiteit door deze in te leiden met een vaste, herkenbare routine (bijv. een versje, een vast bewegingstussendoortje, introductie van een handpop).	54	3.41	.66	.09	54	3.11	.74	.10	.30	.044	.55	2.36	53	.022*	.32
Ik richt expliciet de aandacht van mijn kleuters op de zintuigen die ze nodig hebben voor een activiteit.	54	3.15	.83	.11	54	3.17	.75	.10	-.02	-.29	.25	-.14	53	.89	-.02
Tijdens een activiteit gebruik ik visuele geheugensteuntjes om de kleuters te ondersteunen bij wat ze moeten doen (bijv. pictogrammen van de zintuigen die belangrijk zijn tijdens een activiteit, afbeeldingen die tonen wat je kan doen in de boekenhoek).	54	2.67	.80	.11	54	2.76	.80	.11	-.09	-.35	.17	-.71	53	.480	-.10
Ik laat individuele kleuters mijn instructie luidop herhalen ter ondersteuning van hun werkgeheugen (bijv. De kleuters op de groene bank gaan eerst hun handen wassen, dan hun fruit nemen en aan tafel gaan zitten. X, kan je me nog eens zeggen wat we nu moeten doen?).	54	2.72	.81	.11	54	3.06	.60	.08	-.33	-.60	-.06	-2.47	53	.017*	-.34
Ik maak een spel steeds uitdagender, door bijvoorbeeld meer regels toe te voegen, de regels tijdens het spel gradueel te wijzigen,	54	2.44	.77	.11	54	2.78	.60	.08	-.33	-.56	-.11	-2.97	53	.004*	-.40

geleidelijk minder uitleg te geven, het tempo te verhogen of de rollen van de kinderen te veranderen.

Ik help kleuters bij het plannen van hun activiteit en stimuleer hen om hun plan op te volgen en eventueel bij te sturen.	54	2.33	.85	.12	54	3.13	.70	.10	-.80	-1.08	-.51	-5.65	53	<.001*	-.77
Voordat kinderen een rollenspel gaan spelen, bereiden we het spel voor door te bespreken wat ze willen gaan spelen, hoe ze de rollen gaan verdelen, welke voorwerpen ze nodig hebben en hoe ze denken dat het spel gaat verlopen.	54	2.04	.85	.12	54	2.41	.57	.08	-.37	-.55	-.19	-4.12	53	<.001*	-.57
Na een activiteit geef ik de kleuters tijd en ruimte om te reflecteren over hoe de activiteit verlopen is en wat er volgende keer beter of anders zou kunnen.	54	2.22	.74	.10	54	2.61	.66	.09	-.39	-.63	-.15	-3.26	53	.002*	-.44
Ik prijs kleuters wanneer ze hun EF inzetten waarbij ik benoem wat ze goed doen. (Bijv. "wat goed dat je op je beurt gewacht hebt" of "wat goed dat je de nieuwe regel hebt gevolgd" i.p.v. enkel "goed gedaan")	54	3.24	.75	.10	54	3.31	.54	.07	-.07	-.30	.15	-.66	53	.510	-.09

Tabel 40: Effectieve praktijken m.b.t. EF strategieën: verschil in competentiegevoel tussen kleuterleraren jongste en oudste kleuters

	Competentie volgens kleuterleraren instapklas + K1				Competentie volgens kleuterleraren K2 + K3				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik zorg ervoor dat kleuters kalm en gefocust zijn bij de start van een activiteit door deze in te leiden met een vaste, herkenbare routine (bijv. een versje, een vast bewegingstussendoortje, introductie van een handpop).	54	4.83	.64	.09	54	4.76	.70	.10	.07	-.14	.29	.70	53	.485	.10
Ik richt expliciet de aandacht van mijn kleuters op de zintuigen die ze nodig hebben voor een activiteit.	54	4.76	.89	.12	54	4.80	.79	.11	-.04	-.36	.28	-.23	53	.816	-.03
Tijdens een activiteit gebruik ik visuele geheugensteuntjes om de kleuters te ondersteunen bij wat ze moeten doen (bijv. pictogrammen van de zintuigen die belangrijk zijn tijdens een activiteit, afbeeldingen die tonen wat je kan doen in de boekenhoek).	54	4.39	1.02	.14	54	4.48	.80	.11	-.09	-.36	.17	-.70	53	.489	-.10
Ik laat individuele kleuters mijn instructie luidop herhalen ter ondersteuning van hun werkgeheugen (bijv. De kleuters op de groene bank gaan eerst hun handen wassen, dan hun fruit nemen en aan tafel gaan zitten. X, kan je me nog eens zeggen wat we nu moeten doen?).	54	4.54	.84	.11	54	4.67	.80	.11	-.13	-.41	.15	-.93	53	.359	-.13
Ik maak een spel steeds uitdagender, door bijvoorbeeld meer regels toe te voegen, de regels tijdens het spel gradueel te wijzigen,	54	4.33	1.01	.14	54	4.46	.72	.10	-.13	-.41	.15	-.93	53	.359	-.13

geleidelijk minder uitleg te geven, het tempo te verhogen of de rollen van de kinderen te veranderen.

Ik help kleuters bij het plannen van hun activiteit en stimuleer hen om hun plan op te volgen en eventueel bij te sturen.	54	4.13	1.15	.16	54	4.59	.66	.09	-.46	-.75	-.18	-3.27	53	.002*	-.45
Voordat kinderen een rollenspel gaan spelen, bereiden we het spel voor door te bespreken wat ze willen gaan spelen, hoe ze de rollen gaan verdelen, welke voorwerpen ze nodig hebben en hoe ze denken dat het spel gaat verlopen.	54	3.94	1.22	.17	54	4.26	.83	.11	-.32	-.63	0	-2.02	53	.049*	-.28
Na een activiteit geef ik de kleuters tijd en ruimte om te reflecteren over hoe de activiteit verlopen is en wat er volgende keer beter of anders zou kunnen.	54	4.22	.97	.13	54	4.39	.74	.10	-.17	-.44	.10	-1.24	53	.220	-.17
Ik prijs kleuters wanneer ze hun EF inzetten waarbij ik benoem wat ze goed doen. (Bijv. "wat goed dat je op je beurt gewacht hebt" of "wat goed dat je de nieuwe regel hebt gevolgd" i.p.v. enkel "goed gedaan")	54	4.67	.80	.11	54	4.78	.63	.09	-.11	-.36	.14	-.88	53	.381	-.12

Tabel 41: Effectieve praktijken m.b.t. EF strategieën: verschil in frequentie tussen kleuterleraren jongste en oudste kleuters

	Frequentie volgens kleuterleraren instapklas + K1				Frequentie volgens kleuterleraren K2 + K3				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik toon voor aan de kleuters hoe ik zelf mijn EF-vaardigheden inzet en ik verwoord hoe ik dat doe. (Bijv. 'Ik wil mijn pionnetje verder zetten. Ik weet dat jij nu aan de beurt bent, dus ik blijf wachten tot het mijn beurt is. Omdat ik dit moeilijk vind, houd ik mijn handen onder de tafel')	54	3.87	1.43	.19	54	4.31	1.45	.20	-.44	-.85	-.04	-2.18	53	.034*	-.30
Ik moedig kleuters aan om na te denken voordat ze handelen (bijv. met de 'stop-denk-doe strategie').	54	4.59	1.56	.21	54	5.20	1.48	.20	-.61	-1.15	-.07	-2.26	53	.028*	-.31
Ik help kleuters om na te denken over de strategieën die ze gebruiken om tot rust te komen en deze ook te verwoorden. (Bijv. Ik laat een kleuter driemaal diep ademen terwijl hij driftig is. Hij doet spontaan zijn handen voor zijn ogen om tot rust te komen. Achteraf verwoord ik hoe hij door het ademen en de handen tot rust kwam.)	54	4.09	1.62	.22	54	4.26	1.46	.20	-.17	-.68	.34	-.66	53	.516	-.09
Ik spoor kleuters aan om verschillende strategieën te bedenken om een doel te bereiken. (bijv. Hoe zouden we dit nog kunnen doen?)	54	4.59	1.49	.20	54	5.33	1.12	.15	-.74	-1.15	-.34	-3.67	53	<.001*	-.50

Tabel 42: Effectieve praktijken m.b.t. EF strategieën: verschil in competentiegevoel tussen kleuterleraren jongste en oudste kleuters

	Competentie volgens kleuterleraren instapklas + K1				Competentie volgens kleuterleraren K2 + K3				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik toon voor aan de kleuters hoe ik zelf mijn EF-vaardigheden inzet en ik verwoord hoe ik dat doe. (Bijv. 'Ik wil mijn pionnetje verder zetten. Ik weet dat jij nu aan de beurt bent, dus ik blijf wachten tot het mijn beurt is. Omdat ik dit moeilijk vind, houd ik mijn handen onder de tafel')	54	4.02	1.02	.14	54	4.15	.79	.11	-.13	-.43	.17	-.88	53	.383	-.12
Ik moedig kleuters aan om na te denken voordat ze handelen (bijv. met de 'stop-denk-doe strategie').	54	4.24	.89	.12	54	4.46	.86	.12	-.22	-.53	.09	-1.43	53	.159	-.19
Ik help kleuters om na te denken over de strategieën die ze gebruiken om tot rust te komen en deze ook te verwoorden. (Bijv. Ik laat een kleuter driemaal diep ademen terwijl hij driftig is. Hij doet spontaan zijn handen voor zijn ogen om tot rust te komen. Achteraf verwoord ik hoe hij door het ademen en de handen tot rust kwam.)	54	4.06	.94	.13	54	4.06	.90	.12	0	-.31	.31	0	53	1	0
Ik spoor kleuters aan om verschillende strategieën te bedenken om een doel te bereiken. (bijv. Hoe zouden we dit nog kunnen doen?)	54	4.37	.83	.11	54	4.54	.61	.08	-.17	-.43	.09	-1.29	53	.201	-.18

Tabel 43: Effectieve praktijken m.b.t. EF activiteiten: verschil in frequentie tussen kleuterleraren en pedagogische coördinatoren

	Frequentie volgens kleuterleraren				Frequentie volgens pedagogische coördinatoren				Verschil in gemiddelden		95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE			ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik organiseer activiteiten die als hoofddoel hebben om de EF te oefenen.	59	4.37	.91	.12	59	4.31	1.74	.23	.068		-.40	.54	.29	58	.774	.04
Ook tijdens andere activiteiten en routines besteed ik actief aandacht aan EF.	59	5.34	1.06	.14	59	5.17	1.82	.24	.169		-.33	.67	.677	58	.501	.09
Ik doe activiteiten met kleuters waarbij beweging gecombineerd wordt met een cognitieve uitdaging (bijv. een getal onthouden terwijl ze springen, een regel opvolgen tijdens het dansen zoals dansen zonder mijn armen te bewegen)	59	3.86	.96	.12	59	4.24	1.49	.19	-.373		-.82	.07	-1.68	58	.098	-.22
Ik laat kleuters een spelactiviteit doen die specifiek gekozen is voor de stimulering van de EF van kleuters (bijv. geheugenspelletjes, reactiespelen, gezelschapsspelletjes, bewegingsspelletjes die de EF bevorderen).	59	4.68	.71	.09	59	4.64	1.39	.18	.034		-.37	.44	.168	58	.867	.02
Ik geef expliciete uitleg over sociaal-emotionele vaardigheden zoals luisteren naar anderen, omgaan met verliezen en winnen en hierover communiceren, ontwikkelen van vaardigheden om in groep te spelen en conflicten op te lossen.	59	5.90	.87	.11	59	5.68	1.28	.17	.220		-.16	.60	1.18	58	.244	.15

Tabel 44: Effectieve praktijken m.b.t. EF activiteiten: verschil in competentiegevoel tussen kleuterleraren en pedagogische coördinatoren

	Competentie volgens kleuterleraren				Competentie volgens pedagogische coördinatoren				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik organiseer activiteiten die als hoofddoel hebben om de EF te oefenen.	59	4.15	.67	.09	59	4.22	.95	.12	-.07	-.33	.20	-.51	58	.610	-.07
Ook tijdens andere activiteiten en routines besteed ik actief aandacht aan EF.	59	4.24	.73	.10	59	4.25	.99	.13	-.02	-.30	.26	-.12	58	.904	-.02
Ik doe activiteiten met kleuters waarbij beweging gecombineerd wordt met een cognitieve uitdaging (bijv. een getal onthouden terwijl ze springen, een regel opvolgen tijdens het dansen zoals dansen zonder mijn armen te bewegen)	59	4.03	.74	.10	59	4.14	1.06	.14	-.10	-.44	.23	-.61	58	.545	-.08
Ik laat kleuters een spelactiviteit doen die specifiek gekozen is voor de stimulering van de EF van kleuters (bijv. geheugenspelletjes, reactiespelen, gezelschapsspelletjes, bewegingsspelen die de EF bevorderen).	59	4.41	.59	.08	59	4.42	.84	.11	-.02	-.29	.26	-.12	58	.903	-.02
Ik geef expliciete uitleg over sociaal-emotionele vaardigheden zoals luisteren naar anderen, omgaan met verliezen en winnen en hierover communiceren, ontwikkelen van vaardigheden om in groep te spelen en conflicten op te lossen.	59	4.78	.62	.08	59	4.88	.72	.09	-.10	-.33	.13	-.88	58	.381	-.12

Tabel 45: Effectieve praktijken m.b.t. EF strategieën: verschil in frequentie tussen kleuterleraren en pedagogische coördinatoren

	Frequentie volgens kleuterleraren				Frequentie volgens pedagogische coördinatoren				Verschil in gemiddelden		95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE			ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik zorg ervoor dat kleuters kalm en gefocust zijn bij de start van een activiteit door deze in te leiden met een vaste, herkenbare routine (bijv. een versje, een vast bewegingstussendoortje, introductie van een handpop).	59	3.22	.65	.08	59	3.31	.79	.10	-.09		-.36	.19	-.62	58	.540	-.08
Ik richt expliciet de aandacht van mijn kleuters op de zintuigen die ze nodig hebben voor een activiteit.	59	3.10	.61	.08	59	2.97	.77	.10	.14		-.09	.37	1.18	58	.241	.15
Tijdens een activiteit gebruik ik visuele geheugensteuntjes om de kleuters te ondersteunen bij wat ze moeten doen (bijv. pictogrammen van de zintuigen die belangrijk zijn tijdens een activiteit, afbeeldingen die tonen wat je kan doen in de boekenhoek).	59	2.73	.64	.08	59	2.92	.92	.12	-.19		-.45	.07	-1.45	58	.154	-.19
Ik laat individuele kleuters mijn instructie luidop herhalen ter ondersteuning van hun werkgeheugen (bijv. De kleuters op de groene bank gaan eerst hun handen wassen, dan hun fruit nemen en aan tafel gaan zitten. X, kan je me nog eens zeggen wat we nu moeten doen?).	59	2.90	.61	.08	59	2.63	.81	.11	.27		0	.54	2.02	58	.048*	.26
Ik maak een spel steeds uitdagender, door bijvoorbeeld meer regels toe te voegen, de regels tijdens het spel gradueel te wijzigen, geleidelijk minder uitleg te geven, het tempo te	59	2.83	.56	.07	59	2.58	.84	.11	.25		.01	.49	2.12	58	.038*	.28

verhogen of de rollen van de kinderen te veranderen.

Ik help kleuters bij het plannen van hun activiteit en stimuleer hen om hun plan op te volgen en eventueel bij te sturen.	59	2.78	.59	.08	59	2.95	.80	.10	-.17	-.44	.11	-1.24	58	.221	-.16
Voordat kinderen een rollenspel gaan spelen, bereiden we het spel voor door te bespreken wat ze willen gaan spelen, hoe ze de rollen gaan verdelen, welke voorwerpen ze nodig hebben en hoe ze denken dat het spel gaat verlopen.	59	2.29	.70	.09	59	2.34	.78	.10	-.05	-.31	.21	-.40	58	.695	-.05
Na een activiteit geef ik de kleuters tijd en ruimte om te reflecteren over hoe de activiteit verlopen is en wat er volgende keer beter of anders zou kunnen.	59	2.39	.62	.08	59	2.37	.79	.10	.02	-.20	.24	.16	58	.88	.02
Ik prijs kleuters wanneer ze hun EF inzetten waarbij ik benoem wat ze goed doen. (Bijv. "wat goed dat je op je beurt gewacht hebt" of "wat goed dat je de nieuwe regel hebt gevolgd" i.p.v. enkel "goed gedaan")	59	3.27	.58	.08	59	2.88	.79	.10	.39	.14	.64	3.10	58	.003*	.40

Tabel 46: Effectieve praktijken m.b.t. EF strategieën: verschil in competentiegevoel tussen kleuterleraren en pedagogische coördinatoren

	Competentie volgens kleuterleraren				Competentie volgens pedagogische coördinatoren				Verschil in gemiddelden		95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE			ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik zorg ervoor dat kleuters kalm en gefocust zijn bij de start van een activiteit door deze in te leiden met een vaste, herkenbare routine (bijv. een versje, een vast bewegingstussendoortje, introductie van een handpop).	59	4.76	.57	.07	59	4.85	.94	.12	-.09		-.39	.22	-.55	58	.583	-.07
Ik richt expliciet de aandacht van mijn kleuters op de zintuigen die ze nodig hebben voor een activiteit.	59	4.78	.59	.08	59	4.69	.75	.10	.09		-.15	.32	.71	58	.480	.09
Tijdens een activiteit gebruik ik visuele geheugensteuntjes om de kleuters te ondersteunen bij wat ze moeten doen (bijv. pictogrammen van de zintuigen die belangrijk zijn tijdens een activiteit, afbeeldingen die tonen wat je kan doen in de boekenhoek).	59	4.44	.70	.09	59	4.58	.91	.12	-.14		-.44	.17	-.88	58	.382	-.12
Ik laat individuele kleuters mijn instructie luidop herhalen ter ondersteuning van hun werkgeheugen (bijv. De kleuters op de groene bank gaan eerst hun handen wassen, dan hun fruit nemen en aan tafel gaan zitten. X, kan je me nog eens zeggen wat we nu moeten doen?).	59	4.61	.67	.09	59	4.53	.95	.12	.09		-.23	.40	.54	58	.592	.07
Ik maak een spel steeds uitdagender, door bijvoorbeeld meer regels toe te voegen, de regels tijdens het spel gradueel te wijzigen,	59	4.51	.57	.07	59	4.41	.99	.13	.10		-.19	.39	.70	58	.484	.09

geleidelijk minder uitleg te geven, het tempo te verhogen of de rollen van de kinderen te veranderen.

Ik help kleuters bij het plannen van hun activiteit en stimuleer hen om hun plan op te volgen en eventueel bij te sturen.	59	4.41	.67	.09	59	4.66	.90	.12	-.25	-.54	.03	-1.81	58	.075	-.24
Voordat kinderen een rollenspel gaan spelen, bereiden we het spel voor door te bespreken wat ze willen gaan spelen, hoe ze de rollen gaan verdelen, welke voorwerpen ze nodig hebben en hoe ze denken dat het spel gaat verlopen.	59	4.24	.80	.10	59	4.08	.92	.12	.15	-.14	.44	1.05	58	.296	.14
Na een activiteit geef ik de kleuters tijd en ruimte om te reflecteren over hoe de activiteit verlopen is en wat er volgende keer beter of anders zou kunnen.	59	4.34	.63	.08	59	4.17	.97	.13	.17	-.08	.42	1.35	58	.184	.18
Ik prijs kleuters wanneer ze hun EF inzetten waarbij ik benoem wat ze goed doen. (Bijv. "wat goed dat je op je beurt gewacht hebt" of "wat goed dat je de nieuwe regel hebt gevolgd" i.p.v. enkel "goed gedaan")	59	4.75	.54	.07	59	4.61	1.03	.14	.14	-.15	.42	.94	58	.350	.12

Tabel 47: Effectieve praktijken m.b.t. EF strategieën: verschil in frequentie tussen kleuterleraren en pedagogische coördinatoren

	Frequentie volgens kleuterleraren				Frequentie volgens pedagogische coördinatoren				Vershil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik toon voor aan de kleuters hoe ik zelf mijn EF-vaardigheden inzet en ik verwoord hoe ik dat doe. (Bijv. 'Ik wil mijn pionnetje verder zetten. Ik weet dat jij nu aan de beurt bent, dus ik blijf wachten tot het mijn beurt is. Omdat ik dit moeilijk vind, houd ik mijn handen onder de tafel')	59	4.12	1.35	.18	59	4.00	1.76	.23	.12	-.47	.71	.40	58	.688	.05
Ik moedig kleuters aan om na te denken voordat ze handelen (bijv. met de 'stop-denk-doe strategie').	59	5.12	1.18	.15	59	5.49	1.63	.21	-.37	-.81	.06	-1.72	58	.092	-.22
Ik help kleuters om na te denken over de strategieën die ze gebruiken om tot rust te komen en deze ook te verwoorden. (Bijv. Ik laat een kleuter driemaal diep ademen terwijl hij driftig is. Hij doet spontaan zijn handen voor zijn ogen om tot rust te komen. Achteraf verwoord ik hoe hij door het ademen en de handen tot rust kwam.)	59	4.22	1.27	.17	59	4.53	1.81	.24	-.31	-.83	.22	-1.16	58	.253	-.15
Ik spoor kleuters aan om verschillende strategieën te bedenken om een doel te bereiken. (bijv. Hoe zouden we dit nog kunnen doen?)	59	5.00	1.26	.16	59	5.32	1.47	.19	-.32	-.80	.16	-1.34	58	.185	-.18

Tabel 48: Effectieve praktijken m.b.t. EF strategieën: verschil in competentiegevoel tussen kleuterleraren en pedagogische coördinatoren

	Competentie volgens kleuterleraren				Competentie volgens pedagogische coördinatoren				Verschil in gemiddelden	95% BI verschil		t-test			
	N	M	SD	SE	N	M	SD	SE		ondergrens	bovengrens	t	df	p	d
Ik toon voor aan de kleuters hoe ik zelf mijn EF-vaardigheden inzet en ik verwoord hoe ik dat doe. (Bijv. 'Ik wil mijn pionnetje verder zetten. Ik weet dat jij nu aan de beurt bent, dus ik blijf wachten tot het mijn beurt is. Omdat ik dit moeilijk vind, houd ik mijn handen onder de tafel')	59	4.14	.71	.09	59	3.98	1.04	.14	.15	-.20	.50	.88	58	.384	.11
Ik moedig kleuters aan om na te denken voordat ze handelen (bijv. met de 'stop-denk-doe strategie').	59	4.49	.68	.09	59	4.47	.92	.12	0.02	-.27	.31	.12	58	.907	.02
Ik help kleuters om na te denken over de strategieën die ze gebruiken om tot rust te komen en deze ook te verwoorden. (Bijv. Ik laat een kleuter driemaal diep ademen terwijl hij driftig is. Hij doet spontaan zijn handen voor zijn ogen om tot rust te komen. Achteraf verwoord ik hoe hij door het ademen en de handen tot rust kwam.)	59	4.12	.72	.09	59	4.14	1.14	.15	-.02	-.31	.28	-.12	58	.909	-.02
Ik spoor kleuters aan om verschillende strategieën te bedenken om een doel te bereiken. (bijv. Hoe zouden we 5 dit nog kunnen doen?)	59	4.53	.57	.07	59	4.63	.89	.12	-.10	-.37	.17	-.76	58	.45	-.10

Ik gebruik spiegelspraak om kleuters bewust te maken van wat ze aan het doen zijn (bijv. 'ik zie dat je erg zit te wiebelen op je stoel, moet je misschien pipi doen?', 'Ik zie dat je niet meer in de rij staat, vind je het moeilijk om te wachten? Weet je nog wat we afgesproken hadden?')	59	4.54	.60	.08	59	4.44	.92	.12	.10	-0.17	.37	.76	58	.45	.10
Ik benoem het gepaste EF-gedrag in mijn feedback aan kleuters. (Bijv. door te zeggen 'hier moet je echt goed op jouw beurt wachten', 'alle stapjes één voor één uitvoeren was nog een beetje moeilijk, maar volgende keer lukt dat zeker', 'wat goed dat je nu een betere manier gevonden hebt voor....')	59	4.34	.61	.08	59	4.39	1.03	.14	-.05	-.33	.23	-.37	58	.713	-.05

Bijlagen multiple case studie onderzoek

Bijlage 3: observatieformulier

Samenvattend observatieformulier

Algemene gegevens bij de observatie:

Datum:

Naam klas:

Naam observator:

Duid aan:

Aantal leerlingen:

Code leerkracht:

Omschrijving van activiteiten in de klas in het begin, midden en einde van de voormiddag (vb. onthaal, hoeken, voorlezen, impressie, wiskunde):

Geobserveerde (groeperings)vorm(en): alle mogelijkheden

- Klassikaal
- In kleine groep, begeleid door de leerkracht
- 1-op-1 (met enige duur)
- Leerlingen moesten samenwerken

WISKUNDE

Eigen oordeel: ☆☆☆☆

ALGEMENE DIDACTISCHE PRAKTIJEN WISKUNDE

Eigen oordeel: ☆☆☆☆

<p>Gedragsindicator metareview effectief kleuteronderwijs</p> <p>Voeg toe: AANW = aanwezig. Indien niet toegevoegd, dan niet aanwezig. Goed checken of je alle items beoordeeld hebt!</p> <p>De doorstreepte items kan je niet beoordelen op basis van observatie. Laat ze wel staan.</p>	<p>Beschrijving</p> <p>Geef bovenaan in elke cel een samenvattend oordeel van de mate waarin de bouwstenen uit de linkerkolom voorkwamen. Voeg hierbij argumenten toe.</p> <p>Daaronder beschrijf je in de vorm van notities: Wat zie je? Wat doet de leerkracht, wat zegt de leerkracht, welke materialen gebruikt de leerkracht? ...</p> <p>Benoem ook elementen rond zorg, spel en diversiteit.</p>
<p>Intentionele en systematische instructie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ tijd reserveren voor de stimulering van wiskundige vaardigheden tijdens activiteiten waarin wiskundedoelen voorop staan. - begeleide activiteiten in grote of kleine groep AANW ☐ hoeken die ingericht zijn om verder te werken aan wiskundige doelen. ☐ volgorde van de activiteiten laten aansluiten bij de natuurlijke ontwikkeling van wiskundige vaardigheden (opgenomen in interview) ☐ intensief monitoren (ook opgenomen in interview) 	<p>Hier ook korte beschrijving van wiskunde-activiteiten/momenten toevoegen. Je kan daar dan gemakkelijk naar terugverwijzen</p>
<p>Rijke, sensitieve interacties:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ uitdagende vragen stellen (over wiskunde) ☐ ruimte maken voor de eigen inbreng van de kleuters (tijdens wiskundeactiviteiten, of over wiskunde) ☐ voldoende ruimte voorzien voor spel (spel met wiskundig doel)- 	
<p>Expliciete instructie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ goed modelleren hoe de kleuters een wiskundige uitdaging kunnen aanpakken. ☐ Nieuwe vaardigheden eerst en vooral best samen inoefenen 	

☐ de ondersteuning voor het leren geleidelijk aan afbouwen ☐ ook zelfstandig oefenen	
<p>Ondersteuning bieden:</p> ☐ correctieve feedback te geven ☐ tijdens de uitvoering van de activiteit differentiëren bij de instructie en deze aanpassen of uitbreiden in functie van de ervaringen en noden van de kleuters ☐ verschillende varianten van dezelfde activiteit aanbieden volgens de individuele mogelijkheden.- ☐ Kinderen krijgen de kans om te groeien door meerdere malen dezelfde wiskundeactiviteit uit te voeren (waarschijnlijk niet te observeren, wel mogelijk zichtbaar in lesplannen)	

VAKDIDACTISCHE PRAKTIJEN WISKUNDE

Eigen oordeel: ☆☆☆☆

<p>Visuele ondersteuning</p> ☐ Wiskundige vaardigheden aanleren via concrete, dan visuele en ten slotte abstracte oefeningen. (ook interview over leerlijn) ☐ voorwerpen en prenten (afbeeldingen, pictogrammen of foto's) gebruiken die het aanleren van vroege wiskundige ideeën en vaardigheden ondersteunen	
<p>Wiskundetaal / wiskunde en taal:</p> ☐ Kleuters worden aangemoedigd om te praten over de wiskunde die ze leren. ☐ Leerkracht introduceert wiskundetaal bewust ☐ Leerkracht laat wiskundetaal op meerdere momenten horen	

☐ Leerkracht ondersteunt kleuters om wiskundetaal te gebruiken ☐ Er zijn op wiskunde gerichte voorleesmomenten	
<p>De verschillende domeinen en processen:</p> ☐ tellen, ☐ herkennen van aantallen en subiteren, ☐ vergelijken, ordenen en schatten van aantallen ☐ Rekenhandelingen ☐ ruimtelijk denken, ☐ inzicht in vormen ☐ Patroonvaardigheden ☐ inzicht in meten ☐ classificeren en seriëren ☐ data-analyse en probabilistisch redeneren ☐ redeneren en probleemoplossend denken.	
<p>Meer geavanceerde vaardigheden (die vermoedelijk minder aan bod komen):</p> ☐ Arabische cijfers aanbieden, ☐ oefenen met rekenen met eenvoudige aftrek- en optelopdrachten, ☐ het leren verwoorden van kenmerken van vormen ☐ subiteren, ☐ het begrijpen van relaties tussen getallen ☐ het meten en inschatten van lengtes ☐	

WISKUNDIGE APPS

Eigen oordeel: ☆☆☆☆

Ingezette apps zijn ☐ specifiek ontwikkeld voor het versterken van wiskundige vaardigheden, ☐ getest in wetenschappelijk onderzoek en ☐ gebaseerd op inzichten uit de leerpsychologie (namen opschrijven en achteraf opzoeken)	
Actief leren: ☐ met aandacht voor interactie. ☐ een betekenisvolle taak met een duidelijk leerdoel: in spelvorm of expliciete en directe wiskund oefening ☐ de leerkracht is aanwezig en ondersteunt de kleuters	
Aandacht voor differentiatie: ☐ in de app zelf (adaptief) ☐ zwakkere kleuters/sterkere kleuters extra kansen om met app te werken	

IMPLEMENTATIEKENMERKEN WISKUNDE

Eigen oordeel: ☆☆☆☆

Ondersteunende materialen voor leerkracht: ☐ Uitgewerkte activiteiten fiches (komt aan bod in interview) ☐ een planning (interview) ☐ monitoringinstrument (interview)	
--	--

☐ kwaliteitszorg (kijkwijzer voor coach, draaiboek in functie van oudercontact, enz.)	
<p>Intensiteit:</p> ☐ minstens drie wiskundeactiviteiten per week (planningsdoc)	
<p>Professionalisering:</p> ☐ Focus op wiskundendidactiek ☐ Workshops ☐ Coaching op basis van observatie (Komt onrechtstreeks aan bod tijdens interview als het gaat over hulpbronnen)	

TAAL

Eigen oordeel: ☆☆☆☆

ALGEMENE DIDACTISCHE PRAKTIJEN TAAL

Eigen oordeel: ☆☆☆☆

<p>Gedragindicator metareview effectief kleuteronderwijs</p> <p>Voeg toe: AANW = aanwezig. Indien niet toegevoegd, dan niet aanwezig. Goed checken of je alle items beoordeeld hebt!</p>	<p>Beschrijving</p> <p>Geef bovenaan in elke cel een samenvattend oordeel van de mate waarin de bouwstenen uit de linkerkolom voorkwamen. Voeg hierbij argumenten toe.</p>
--	--

<p>De doorstreepte items kan je niet beoordelen op basis van observatie. Laat ze wel staan.</p>	<p>Daaronder beschrijf je in de vorm van notities: Wat zie je? Wat doet de leerkracht, wat zegt de leerkracht, welke materialen gebruikt de leerkracht? ...</p> <p>Benoem ook elementen rond zorg, spel en diversiteit.</p>
<p>Een domeinspecifiek curriculum met:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ doelgerichte taalactiviteiten (zie je activiteiten waarbij leerkracht bewust aan taaldoel werkt?) ☐ volgens een leerlijn die de volgorde van activiteiten bepaalt (interview) ☐ rekening houdend met inzichten in de natuurlijke ontwikkeling van kinderen (interview) ☐ leerdoelen (uit curriculum) -> monitoren -> differentiëren (interview) 	<p>Als er activiteiten gebeuren/momenten zijn waar taal heel erg op de voorgrond staat, voeg je hier een korte beschrijving toe van die activiteit. Je kan daar dan in de andere cellen naar terug verwijzen.</p>
<p>Expliciete instructie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ leerdoel expliciteren aan de kinderen, modelleren ☐ de ondersteuning geleidelijk afbouwen ☐ ook uitdagende vragen 	
<p>Technologie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ digiboeken ☐ apps met spelletjes in functie van taal ☐ digiboeken waarbij bewegende beelden, geluiden en/of muziek het verhaalbegrip ondersteunen ☐ begeleiding door volwassene 	
<p>Kwaliteit van interactie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ uitdagende vragen stellen (altijd) ☐ eigen inbreng van de kleuters (tijdens taalactiviteiten: eigen ideeën, de leiding mogen nemen) 	

☐ investeren in de uitwerking en begeleiding van hoeken in functie van taal (hoeken bieden taalkansen, rijke talige begeleiding) ☐ voldoende ruimte voorzien voor spel (in combinatie met taaldoelen)	
--	--

MONDELINGE TAAL

Eigen oordeel: ☆☆☆☆

<p>Taalstimulerende interactiestrategieën:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Taalruimte voorzien (open vragen stellen, wachttijd geven, doorvragen, coöperatieve werkvormen waarbij kleuters met peers praten) ☐ Taalaanbod en taalfeedback (verwoorden wat de kleuters doen, herhalen wat de kleuter zegt en uitbreiden, rijke woordenschat, ...) ☐ Strategieën inzetten die kinderen ondersteunen om complexere taal te gebruiken wanneer dit moeilijk gaat (moeilijke vraag opsplitsen in deelvragen, modelleren, kinderen aanmoedigen om een volledige zin te maken) ☐ streven naar langere gesprekken 	
<p>Schooltaal (de taal van het leren, onderzoeken, redeneren):</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ expliciete aandacht voor belangrijke woorden uit de schooltaal (denken, voorspellen, ...), zinsstammen (ik voorspel dat...) of zinsconstructies (bijzinnen met omdat, nadat) ☐ gespreksonderwerpen die schooltaal vragen (denkstimulerende gesprekken) 	
<p>Geschreven taal inzetten om de mondelinge taal te ondersteunen (brainstorm uittekenen, een verhaal noteren bij een tekening dat het kind formuleert, een verhaal verzinnen, ...)</p>	
<p>Ruimte geven aan de thuis taal van kleuters</p>	

WOORDENSCHAT

Eigen oordeel: ☆☆☆☆

<p>Thematisch werken:</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Relevante thema's (misschien toch iets over te vertellen?)☐ Meerdere weken <p>(interview, weekplanningen)</p>	
<p>Expliciete woordenschatinstructie:</p> <ul style="list-style-type: none">☐ basiswoorden (op rang 1)☐ meer uitdagende woorden (op rang 2), die relevant zijn voor de kinderen doordat ze vaak voorkomen in de dagelijkse gesprekken of frequent opduiken in boeken en schoolse contexten	
<p>Woordkennis verbeteren:</p> <ul style="list-style-type: none">☐ aandacht naar de betekenis☐ aandacht voor vorm (de klankvorm of de geschreven vorm)☐ woorden uitleggen met behulp van visuele ondersteuning (via prenten, beelden of gebaren),☐ gebruikmaken van de thuistaal om de betekenis van een woord te verduidelijken,	
<p>Verankeren door:</p> <ul style="list-style-type: none">☐ de kleuters krijgen de kans om deze woorden (herhaaldelijk) actief in te zetten in gesprekken,☐ bij voorkeur in verschillende betekenisvolle contexten in functie van diepgaander begrip (activiteiten en materialen die het begrip versterken zoals verhalende en informatieve prentenboeken) <p>(laatste item mogelijk niet zichtbaar tijdens observatie, maar misschien wel via planning??)</p>	

NARRATIEVE VAARDIGHEDEN

Eigen oordeel: ☆☆☆☆

<p>Planning van voorlees- en vertelmomenten:</p> <ul style="list-style-type: none">☐ tekstselectie in functie van vooropgestelde taaldoelen☐ tekstselectie in functie van het ontwikkelingsniveau van de kinderen☐ één tekst meermaals voorlezen/vertellen☐ telkens met een ander taaldoel in gedachten (= een andere focus)☐ taaldoelen kunnen te maken hebben met verhaalbegrip, maar evenzeer met woordenschat of met inzicht in de kenmerken van geschreven taal <p>(ook interview, planning)</p>	
<p>Verhaalbegrip ondersteunen:</p> <ul style="list-style-type: none">☐ het verhaal ondersteunen met prenten of voorwerpen uit het verhaal,☐ interactief voorlezen met uitdagende vragen,☐ aandacht besteden aan de verhaalstructuur (al dan niet met behulp van verhaalpicto's),☐ het verhaal naspelen,☐ Ook goed uitgewerkte digiboeken waarbij bewegende beelden, geluiden en/of muziek het verhaalbegrip ondersteunen, bieden een meerwaarde, zeker wanneer een volwassene begeleidt	
<p>Kleuters zelf een verhaal leren vertellen:</p> <ul style="list-style-type: none">☐ een verhaal uit een prentenboek leren navertellen,☐ een verhaal verzinnen☐ een eigen anekdote vertellen☐ aandacht voor verhaalstructuur	

BEGINNENDE GELETTERDHEID

Eigen oordeel: ☆☆☆☆☆

<p>Geschreven taal in de eigen leefwereld:</p> <ul style="list-style-type: none">☐ regelmatig in hun omgeving geconfronteerd worden met geschreven taal☐ in gesprek gaan over geschreven taal,☐ zelf schriftelijke boodschappen kunnen creëren, al dan niet met steun van de leerkracht☐ waar mogelijk een link leggen met de eigen leefwereld tijdens een geletterdheidsactiviteit	
<p>Fonologisch bewustzijn (rijm, klankgroepen, klanken):</p> <ul style="list-style-type: none">☐ leren wat rijk betekent☐ luisteren naar liedjes, gedichten en boeken met rijk☐ systematische instructie volgens een leerlijn (zie interview)☐ Instructie in klankgroepen☐ Instructie in rijk☐ Instructie rond individuele klanken☐ Expliciete instructie: aandacht voor leerdoelen, modelleren, ondersteuning geleidelijk afbouwen	
<p>Inzicht in klankletterkoppelingen:</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Systematische aanpak volgens leerlijn (zie interview)☐ Letters in eigen naam verkennen☐ Focus op één of meerdere klankletterkoppelingen (vorm, bijhorende klank)	

IMPLEMENTATIEKENMERKEN TAAL

Eigen oordeel: ☆☆☆☆

<p>Ondersteunende materialen:</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Goed uitgewerkte, deels gescipte activiteiten☐ een beperkt aantal types van activiteiten met een vaste opbouw☐ een gedetailleerde leerlijn☐ voorleesboeken geselecteerd door curriculumontwikkelaar☐ doelwoorden geselecteerd door curriculumontwikkelaar, monitoringinstrumenten☐ instrumenten in functie van de kwaliteitszorg <p>(zie interview)</p>	
<p>Intensiteit:</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Minstens drie maal per week hoogwaardige taalactiviteiten (zie interview)☐ Ook (taal)activiteiten in kleine groep	
<p>Professionalisering:</p> <ul style="list-style-type: none">☐ gefocust op de taaldoelen,☐ een opleiding☐ ook nog coaching.☐ geïntegreerde professionalisering via curriculummaterialen of het monitoringinstrument <p>(zie interview)</p>	

EXECUTIEVE FUNCTIES

Eigen oordeel: ☆☆☆☆

VERSCHILLENDE SITUATIES OM AANDACHT TE SCHENKEN AAN EF

Eigen oordeel: ☆☆☆☆

<p>Gedragindicator metareview effectief kleuteronderwijs</p> <p>Voeg toe: AANW = aanwezig. Indien niet toegevoegd, dan niet aanwezig. Goed checken of je alle items beoordeeld hebt!</p> <p>De doorstreepte items kan je niet beoordelen op basis van observatie. Laat ze wel staan.</p>	<p>Beschrijving</p> <p>Geef bovenaan in elke cel een samenvattend oordeel van de mate waarin de bouwstenen uit de linkerkolom voorkwamen. Voeg hierbij argumenten toe.</p> <p>Daaronder beschrijf je in de vorm van notities: Wat zie je? Wat doet de leerkracht, wat zegt de leerkracht, welke materialen gebruikt de leerkracht? ...</p> <p>Benoem ook elementen rond zorg, spel en diversiteit.</p>
<p>Gedurende de dag besteedt de leerkracht aandacht aan <u>EF-stimulansen</u>:</p> <p>Werkgeheugen : instructies onthouden, stappen die gezet moeten worden herinneren, ... -> leerkracht kan dit ondersteunen door de stappen op te delen, nogmaals te formuleren, ...</p> <p>Impulscontrole: beurt afwachten, even nadenken voor te reageren, ... -> lkr kan dit stimuleren door stop-denk-doe, te spiegelen (ik zie dat jij), te reflecteren, ...</p> <p>Cognitieve flexibiliteit: om kunnen gaan met veranderende regels, veranderende context (bv. Stoppen met spelen want logo komt binnen, ...) -> lkr kan dit stimuleren door veranderingen goed toe te lichten, door ook onverwachte situaties te creëren in de klas en kls daarmee in contact te brengen, ..</p> <p>Emotieregulatie: manieren om emoties onder controle te houden, bv. In stressvolle situatie toch 'kalmte' bewaren -> lkr kan helpen door warme omgeving te creëren waarin er ruimte is voor groei en reflectie op die groei</p>	<p>Als er activiteiten gebeuren/momenten zijn waar EF heel erg op de voorgrond staan, voeg je hier een korte beschrijving toe van die activiteit. Je kan daar dan in de andere cellen naar terug verwijzen.</p>
<p>De leerkracht maakt gebruik van klasroutines om een EF-activiteit te starten. (bv. dagelijks als houvast om vooruit- en terug te blikken, korte instructies die kleuters moeten herhalen, ...).</p>	
<p>De leerkracht ziet en gebruikt de mogelijkheden die diverse activiteiten bieden, zoals bijvoorbeeld een kringgesprek, werken in kleine groepen en een spelelement, om de ontwikkeling van EF te ondersteunen. De leerkracht laat</p>	

kleuters bewust oefenen in hun EF. (laatste element interview – doelbewust plannen)	
De leerkracht doet activiteiten met kleuters waarbij fysieke activiteit gecombineerd wordt met een cognitieve uitdaging (bijvoorbeeld een getal onthouden terwijl ze springen, een regel opvolgen tijdens het dansen zoals dansen zonder mijn armen te bewegen)	
De leerkracht traint EF door middel van spel, onder meer met behulp van speciaal ontworpen spelen waarbij kinderen moeten luisteren, aanwijzingen moeten onthouden en opvolgen, flexibel moeten denken, aandacht moeten richten en zelfbeheersing moeten tonen. Voorbeelden van zulke spelen zijn spelen met meerdere stappen om uit te voeren (hetgeen de kleuters stimuleert om te luisteren, onthouden en aanwijzingen op te volgen), spelen waarbij kleuters hun handelingen moeten linken aan visuele, verbale of musicale aanwijzingen of tekens door de leerkracht (waardoor kleuters snel en flexibel moeten denken), spelen waarbij enkel bepaalde kleuters (zoals kleuters die iets blauw dragen) reageren op de aanwijzingen van de leerkracht op een bepaald moment (hetgeen kleuters stimuleert om rustig op hun beurt te wachten).	
De leerkracht geeft expliciete instructie over sociaal-emotionele vaardigheden zoals luisteren naar anderen, omgaan met verliezen en winnen en hierover communiceren, ontwikkelen van vaardigheden om in groep te spelen en conflicten op te lossen. Een leerkracht kan dit bijvoorbeeld doen via expliciete discussie over gedragsmatige en emotionele gevolgen bij een bepaald gekozen gedrag in een bepaalde situatie.	

PRAKTIJKEN OM TOE TE PASSEN TIJDENS EEN ACTIVITEIT IN FUNCTIE VAN EF

Eigen oordeel: ☆☆☆☆

Bij EF-activiteiten geeft de leerkracht de kleuters feedback door het gepaste EF gedrag expliciet te benoemen , bijvoorbeeld door te zeggen “nu moet je op jouw beurt wachten” of “wat goed dat je de nieuwe regel hebt gevolgd” i.p.v. enkel “goed gedaan”	
De leerkracht biedt positieve bekrachtiging wanneer kleuters hun executieve functies inzetten en benoemt daarbij wat ze goed doen. Er heerst een warm	

<p>klimaat in de klas, waarbij ruimte is voor hun beurt afwachten, afspraken onthouden en rekening houden met andere kinderen.</p>	
<p>Voor een activiteit is er een korte en voorspelbare routine (een bewegingstussendoortje bijv.) die kleuters helpt om rustig, gefocust en klaar te zijn voor de activiteit.</p>	
<p>Na een activiteit, geeft de leerkracht de kleuters tijd en ruimte om te reflecteren over hoe de activiteit verlopen is en wat er volgende keer beter of anders zou kunnen. De leerkracht kan hierin ondersteunen door bijvoorbeeld luidop mee na te denken (Jij deed eerst dat, wat deed je daarna, ... op welke manier kan je dit nog doen?) of door hun strategie te verwoorden (hoe heb je die puzzel gemaakt?, hoe ben je begonnen? ...?)</p>	
<p>De leerkracht laat kleuters oefenen in het gebruiken van hun 'interne begeleidende stem'. Voordat kleuters beginnen met een werkje of een activiteit, vraagt de leerkracht ze bijvoorbeeld hoe ze het gaan aanpakken of als kinderen bezig zijn met een werkje, laat de leerkracht ze bijvoorbeeld hardop of in zichzelf verwoorden wat ze aan het doen zijn. Een ander voorbeeld is om kleuters visuele geheugensteuntjes te laten gebruiken ter ondersteuning van bepaalde activiteiten.</p>	
<p>Modelling of het voordoen van gepast EF-gedrag. Een leerkracht kan bijvoorbeeld de stappen om een probleem om te lossen expliciteren of voordoen. Een leerkracht kan ook een bepaald gedrag waarvoor EF nodig zijn voordoen en de denkstappen hierbij verwoorden.</p>	
<p>Bij het doelbewust oefenen van EF gebruikt de leerkracht activiteiten die aangepast zijn aan de leeftijd van de kleuters (bijvoorbeeld verhalen vertellen, zingen, rollenspel, poppentheater...)</p> <p>HIER AANDACHT SCHENKEN AAN SPEELSE ELEMENTEN, DIVERSITEIT, VERWEVENHEID MET ZORG</p>	
<p>De activiteiten in de kleuterklas verhogen het competentiegevoel door uitdaging te bieden, aanmoediging en feedback. Deze indicator slaat op alle activiteiten, ook wanneer er niet intentioneel aan EF gewerkt wordt.</p>	

Spelen worden in de loop van de tijd uitdagender gemaakt door meer regels toe te voegen, de regels te wijzigen of de rollen die kinderen in de spelen te veranderen. Je kan ook net minder uitleg geven over hoe kleuters het spel moeten geven. Op die manier worden kleuters uitgedaagd om zich te herinneren hoe ze eerder het spel speelden. Je kan het tempo van het spel ook verhogen of je kan kleuters vragen om het tegenovergestelde te doen van wat ze eerst deden. Wanneer de kleuters het spel al enkele keren hebben gespeeld, kan je een kleuter aanduiden om het spel te leiden. Deze kleuter moet de andere kleuters dan aanwijzingen geven om het spel te spelen. Idealiter komen alle kleuters aan de beurt om het spel te leiden. De spelen uitdagender maken, helpt kleuters om geïnteresseerd en gemotiveerd te blijven om het spel te spelen. Het is steeds belangrijk om de aanpassingen te enten op het ontwikkelingsniveau van de kleuters en ondersteuning te blijven bieden tijdens het spelen van het spel. Het doel is om kleuters betrokken te houden, maar niet om hen te ontmoedigen.
(vermoedelijk niet te observeren)

Bijlage 4: gespreksleidraad bij het post-observatie-interview

Post-observatie-interview: gespreksleidraad

45 min

Opzet: Per leergebied worden korte videobeelden van de observaties geselecteerd voor het post-observatie-interview. In het post-observatie-interview wordt gevraagd aan de hand van video-opnamen te **reflecteren op het handelen** om zicht te krijgen op de wijze waarop leerkrachten hun handelen verantwoorden en koppelen aan verworven kennis over effectieve praktijken en de ontwikkeling van (kwetsbare) kleuters en daarbij contextuele factoren in rekening brengen. Op deze manier willen we per leergebied achterhalen in hoeverre leerkrachten **blijk geven van visie, kennis en inzicht in het waarom van hun handelen**. Individuele post-observatie-interviews worden uitgevoerd bij de kleuterleerkracht van de geobserveerde klas.

Na de observatie selecteren we hiertoe per domein videomateriaal van bij voorkeur 2 tot 3 minuten en maximaal 5 minuten per domein, bij voorkeur met één of enkele minuten videobeelden van de kleuterleerkracht met duidelijke kenmerken van een effectieve aanpak en één of enkele minuten videobeelden van de kleuterleerkracht met minder sterke effectiviteit, aldus onze resultaten van de literatuurstudies (indien de combinatie niet mogelijk is, kiezen we voor de effectieve aanpak). We selecteren bij voorkeur een activiteit die specifiek gericht was op één of meerdere van de drie domeinen (wiskunde, Nederlands en executieve functies) waarbij de leerkracht doelgerichte begeleiding voorziet. Indien dit niet beschikbaar is, dan selecteren we een activiteit die iets te maken heeft met één van de drie domeinen zonder dat deze activiteit doelgericht begeleid of geïnitieerd werd door de leerkracht. Per domein mag het interview niet langer dan 15 minuten duren (waarvan max 5 minuten videomateriaal).

Inleiding: Framing 'jij bent de expert'. Ik wil samen met jou terugkijken naar de activiteit die ik geobserveerd heb. Ik ga enkele vragen stellen en jij mag vertellen hoe jij dit ziet.

Reflectie op het videofragment

- Terugkijken naar effectief en minder-effectief geobserveerd gedrag voor elk leerdomein (– zie ook het samenvattend observatieformulier). Wat vertelt de leerkracht/kinderverzorger hierbij?
 - Ik heb dit fragment gekozen in functie van jouw aanpak voor TAAL/WISKUNDE/EF.
 - Kan je me vertellen wat je aan het doen bent?
 - Wat wou je bereiken wat betreft de TAALONTWIKKELING/WISKUNDIGE VAARDIGHEDEN/EF van kleuters?
 - Wat vind je sterk aan dit fragment?
 - Is er iets wat je nu liever anders zou doen? Waarom wel/niet? Indien wel: wat maakt dat je dit toch niet zo hebt gedaan?
 - Waarom heb je ervoor gekozen om deze activiteit te doen? Bijvoorbeeld opleiding, vooral via eigen ervaring, of geleerd van collega's, of van experts tijdens professionalisering, context zoals te makkelijk of te moeilijk voor de kleuters of kleuters die moe zijn...
 - Wat had je op voorhand gepland? Wat heb je op het moment zelf beslist?
 - Op welke manier probeerde je in deze activiteit aandacht te hebben voor de verschillen tussen individuele leerlingen? Zou je deze activiteit anders aanpakken voor bepaalde leerlingen, indien ja, welke leerlingen en waarom?

Gestandaardiseerde observatie instrumenten

Bij bepaalde items uit deze gestandaardiseerde observatie instrumenten is er een nood om bijkomende vragen te stellen/documenten in te kijken indien bepaalde zaken niet naar voren komen in de observatie. Hier lijsten we de schalen op waarbij de observatoren specifiek aandacht moeten hebben of ze al de nodige info konden verzamelen tijdens de observatie, dan wel dat ze hier in het post-observatie-interview nog naar moeten vragen of documenten moeten inkijken voor meer info.

- Wat moet mogelijks nog bevestigd worden *in het post-observatie-interview*?
 - STEW – social and emotional well-being, supporting socio-emotional well-being.

Item 5.3. 'Children are encouraged to seek an adult's support when sharing or playing breaks down'. If not seen either by staff as they talk through conflicts or by the children asking for support or otherwise indicating their need for support by looking at adults/verbalizing etc. With obvious intention, ask **QUESTION: How do you support children in seeking adult support when sharing or playing breaks down?**

Hoe moedig je kinderen aan om een volwassene te zoeken wanneer het samenspelen niet meer lukt?

Item 7.3. 'Staff support children in communicating with, and recognizing and responding to the feelings of others, including where children may have difficulty expressing their needs or wants.' If not seen, ask **QUESTION: how might you support a child who wanted to join in with the play of others but was unable to express this? How might you support children to share and play together?**

Hoe help je een kind dat met anderen wil meespeelen, maar dat niet duidelijk kon maken? Hoe zou je kinderen ondersteunen om samen te spelen?

Item 7.4. Staff look beyond the children to explain their feelings, making changes within the environment/routine etc. When necessary. If no evidence is seen, ask **QUESTION: what do you do if you notice a change in a child's behaviour in the setting? What do you think is likely to affect a child's behaviour in the setting?**

Wat doe je wanneer je opmerkt dat het gedrag van een kind in de klas verandert? Wat beïnvloedt volgens jou het gedrag van een kind in de klas?

Bijlage 5: gespreksleidraad semi-gestructureerd interview kleuterleerkracht
Semi-gestructureerd interview bij kleuterleerkracht

Max. duur 50 minuten!

Opbouw per topic:

- Omschrijving
- Sterktes
- Zwaktes en kansen die peilen naar de ervaring van belemmeringen, knelpunten en hefboomen in het bieden van evidence-informed onderwijs

Doel van het interview: zicht krijgen op de mate waarin het onderwijsaanbod voor TAAL/WISKUNDE/EF planmatig wordt aangepakt, en welke de belemmerende en bevorderende factoren zijn voor die planmatige aanpak van onderwijsaanbod voor TAAL/WISKUNDE/EF.

Interview bij kleuterleerkracht: Met welke leeftijdsgroep werk je als kleuterleerkracht? Als je met meerdere klasgroepen werkt, kies je hier voor de klas waar je het meeste uren werkt.

- Peuterklas
- Eerste kleuterklas
- Tweede kleuterklas
- Derde kleuterklas
- Menggroep, specificeer met welke leeftijden:
- Andere:

Ik wil graag te weten komen hoe je je onderwijs vormgeeft, wat daarbij helpt en wat jou nog meer zou kunnen helpen.

Ik stel je een aantal vragen over het aanbod voor taal, wiskunde en executieve functies van kleuters. Executieve functies zijn denkprocessen die nodig zijn om in het dagelijks leven doelgericht te kunnen functioneren en controle te hebben over emoties, gedachten en gedrag. Deze executieve functies dragen bij aan de zelfsturing.

Via de 4 centrale executieve functies kunnen kleuters plannen, redeneren en problemen oplossen. Executieve functies kan je trainen via activiteiten waarin je moet luisteren, aanwijzingen moet onthouden en opvolgen, flexibel moet denken, aandacht moet richten en zelfbeheersing moet tonen.

Er zijn 4 executieve functies:

- Impulscontrole: Dit is het vermogen om je gedrag te remmen en impulsen te controleren.
- Het werkgeheugen stelt je in staat om informatie vast te houden, terwijl je tegelijkertijd andere handelingen of bewerkingen uitvoert.
- De cognitieve flexibiliteit: Dit vermogen stelt je in staat om van aanpak te wisselen als de omstandigheden veranderen of als je merkt dat je aanpak niet succesvol is.
- Emotieregulatie: Manieren om emoties onder controle te houden. Warme omgeving creëren waarin ruimte is voor groei en reflectie is hiervoor een voorwaarde.

Het gebruik van leerlijnen en curricula

Ik wil eerst praten over hoe je jouw aanpak voor taal/wiskunde/EF plant doorheen het schooljaar. Laten we het eerst hebben over TAAL. (Dan wiskunde. Dan EF)

1. Vind je van jezelf dat je **activiteiten** en **dagelijks aanbod** rond TAAL/WISKUNDE/EF **doelbewust** plant? Waarom wel/niet? Leg uit¹.
 - Welke bronnen/materialen (en denkkaders/achtergronden) gebruik je om je activiteiten en dagelijks aanbod doelbewust te plannen? Bijvoorbeeld eigen brainstorm, websites met inspiratie per thema of per doel, materiaal van een uitgever, uitgeschreven activiteitenfiches, een bepaalde methode...
VERWIJS HIER OOK NAAR PROFESSIONALISERING ALS MOGELIJKE BRON
 - Op welke manier helpen deze bronnen/materialen... om je activiteiten doelbewust te plannen? Wat vind je hier sterk aan?
 - Hoe gebruik je deze bronnen/materialen? Doe je zelf nog aanvullingen of schrap je soms zaken uit deze bronnen/materialen? Kan je hier een specifiek voorbeeld van geven?
 - Welke afspraken zijn er op teamniveau over het doelbewust plannen van activiteiten en dagelijks aanbod rond TAAL/WISKUNDE/EF? Hoe worden die afspraken gemaakt op teamniveau?
 - Wanneer het jou niet lukt om je activiteiten en dagelijks aanbod doelbewust te plannen, wat zijn hiervoor dan de belangrijkste redenen?
 - In hoeverre overleg je over je planning van activiteiten en dagelijks aanbod rond TAAL/WISKUNDE/EF met de kinderverzorger?

2. Volg je gedurende het schooljaar een bepaalde **leerlijn**, een bepaalde opbouw van tussendoelen en inhouden, leidend naar een einddoel? (een verticale leerlijn met tussendoelen binnen een schooljaar)
 - Hoe is deze leerlijn opgebouwd? Op welke manier bouwen de inhouden en vaardigheden in deze leerlijn zich op? Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten van deze leerlijn? Probeer een inschatting te maken van de mate waarin inhouden en vaardigheden sequentieel/in een weloverwogen volgorde worden aangeboden, steeds verder bouwend op elkaar². Probeer een inschatting te maken van de mate waarin de leerkracht zowel aandacht heeft voor het welbevinden als voor de brede ontwikkeling van jonge kinderen, met gerichte instructiemomenten voor o.m. taal en wiskunde³.
 - Voor welke onderdelen van TAAL/WISKUNDE/EF gebruik je een leerlijn? Vraag voor wiskunde voor welke domeinen er leerlijnen zijn: getallenkennis en bewerkingen, meten en metend rekenen, meetkunde, probleemoplossend denken en logisch redeneren. Vraag voor taal naar woordenschat, beginnende geletterdheid, voorlezen en zelf vertellen, mondelinge taal in het algemeen. En voor EF impulscontrole, werkgeheugen, cognitieve flexibiliteit en emotieregulatie.
 - Wie ontwikkelde deze leerlijn? Bijvoorbeeld, een leerlijn ontwikkeld door de school, een leerlijn uit een inspiratiebundel/educatieve website, een zelf uitgewerkte leerlijn...
 - Op welke manier helpt deze leerlijn om je activiteiten en dagelijks aanbod te plannen?
 - Hoe gebruik je deze leerlijn? Doe je zelf nog aanvullingen of schrap je soms zaken uit deze leerlijn? Kan je hier een specifiek voorbeeld bij geven?
 - Hoe bouwen de inhouden en vaardigheden zich op over de kleuterklassen heen? Werk je zowel met een leerlijn met tussendoelen binnen een schooljaar of met een leerlijn over schooljaren heen? Weet je hoe de leerlijn van het vorige en volgende jaar eruitziet?
 - Zijn er rond het gebruik van leerlijnen afspraken op teamniveau?

Monitoring/opvolging van de ontwikkeling van het kind (het gebruik van toetsen, observatie instrumenten, leerlingvolgsystemen...)

Ik stel nu enkele vragen over de manier waarop je de ontwikkeling van je kleuters voor TAAL/WISKUNDE/EF opvolgt doorheen het schooljaar. Laten we het eerst hebben over TAAL. (Dan wiskunde. Dan EF)

1. Hoe volg jij de ontwikkeling van de kinderen voor TAAL/WISKUNDE/EF op? Plan je momenten in van meespelen i.f.v. observatie van de ontwikkeling op deze domeinen?
2. Gebruiken jij of de zorgleerkracht soms toetsen of observatie instrumenten om te bepalen waar kinderen staan in hun ontwikkeling? Welke toetsen of observatie instrumenten nemen jullie af?

Denk bijvoorbeeld aan:

Schooleigen observatiesysteem

Voor taal: leerlingvolgsysteem (vb. Mijn Portret CEGO, LVS-VCLB: groeiboek taalontwikkeling), de KOALA-toets (derde kleuterklas), CITO-toetsen (taal, begrijpend lezen), KOBİ-TV (Kleuterobservatie-instrument Taalvaardigheid, tweede kleuterklas), G-screen OF Fit voor Lezen (voor beginnende geletterdheid), zelfontworpen checklists met mijlpalen die bereikt moeten zijn...

Voor wiskunde: leerlingvolgsysteem (vb. Mijn Portret CEGO), CITO-toetsen (rekenen), zelfontworpen checklists met mijlpalen die bereikt moeten zijn...

Voor EF: leerlingvolgsysteem (vb. Mijn Portret CEGO), zelfontworpen checklists met mijlpalen die bereikt moeten zijn, Sustained Shared Thinking and Emotional Wellbeing scale (SSTEW)...

Waarop focussen deze instrumenten bijvoorbeeld wiskunde, Nederlands, executieve functies... ? Denk aan de observatieinstrumenten van een leerlingvolgsysteem, zelfontworpen checklists met mijlpalen die bereikt moeten zijn...

3. In welke mate pas je je eigen onderwijsaanpak aan o.b.v. resultaten van toetsen of observatie instrumenten? Wat doe je met de resultaten van kleuters? Kan je een specifiek voorbeeld geven van hoe je de resultaten van kleuters hebt gebruikt voor je eigen onderwijsaanpak?

Digitale tools (kan kort, indien weinig tijd over)

1. Gebruik je digitale tools voor het stimuleren van de TAAL/WISKUNDE/EF van kleuters? *Indien ja:* Noem de belangrijkste (maximum 3). Kan je deze digitale tool omschrijven? Denk aan: apps, digitale programma's of bepaalde software, digiboeken... ?
2. Wat doen de kleuters daarmee? Probeer een inschatting te maken van de mate waarin kleuters op een actieve, betekenisvolle (vaak in spelvorm) en interactieve manier leren via de digitale tool, met een duidelijk leerdoel voor ogen.

Achtergrondkenmerken

Ik ben een

- Man
- Vrouw
- Non-binair
- Liever geen antwoord

Wat is jouw geboortjaar? _____

Wat is jouw hoogst behaalde diploma?

- Lager onderwijs of lager secundair onderwijs
- Hoger secundair onderwijs
- Post-secundair onderwijs of hoger onderwijs van korte cyclus (onder bachelorniveau, dus bv. hoger beroepsonderwijs).
- Bachelor (bachelor, of bachelor met postgraduaat)
- Master
- Anders: _____

Welke diploma('s) heb je? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- Diploma kleuteronderwijs
- Diploma lager onderwijs
- Anders: _____

Hoeveel jaar heb je ervaring als kleuterleerkracht? _____ jaar

Hoeveel jaar werk je in je huidige school als kleuterleerkracht? _____ jaar

Hoeveel uren per week ben je ongeveer aanwezig in deze klas met de kleuters: _____ uur

Welk percentage werk je als kleuterleerkracht?

- 100% of voltijds
- 80% of vier-vijfde
- 50% of halftijds
- Minder dan 50%

Bedanking + vraag naar terugkomst voor filmmateriaal

Dankjewel voor je tijd.

Indien je denkt dat dit op deze school gewenst is: De filmopnames die we de afgelopen dagen gemaakt hebben worden nu verwijderd, maar we willen ook nog filmmateriaal verzamelen/maken om goede praktijk in beeld te brengen. Zouden we daarvoor eventueel in de loop van februari/maart nog eens mogen terugkomen?

Bijlage 6: gesprekleidraad semi-gestructureerd interview pedagogische coördinator
Semi-gestructureerd interview bij pedagogisch coördinator (zorgcoördinator of directie)

Opbouw per topic:

- Omschrijving
- Sterktes
- Zwaktes en kansen die peilen naar de ervaring van belemmeringen, knelpunten en hefboomen in het bieden van evidence-informed onderwijs

Interview bij pedagogische coördinator:

Welke rol neem je op op school?

- Ik ben een zorgleerkracht
- Ik ben een zorgcoördinator
- Ik ben een directie
- Ik ben een kleuterleerkracht
- Andere:

Ik wil graag te weten komen hoe jullie kleuterteam jullie onderwijs vormgeeft op school, wat daarbij helpt en wat jullie nog meer zou kunnen helpen.

We stellen je een aantal vragen over het aanbod voor taal, wiskunde en executieve functies van kleuters. Executieve functies zijn denkprocessen die nodig zijn om in het dagelijks leven doelgericht te kunnen functioneren en controle te hebben over emoties, gedachten en gedrag. Deze executieve functies dragen bij aan de zelfsturing.

Via de 4 centrale executieve functies kunnen kleuters plannen, redeneren en problemen oplossen. Executieve functies kan je trainen via activiteiten waarin je moet luisteren, aanwijzingen moet onthouden en opvolgen, flexibel moet denken, aandacht moet richten en zelfbeheersing moet tonen.

Er zijn 4 executieve functies:

- Impulscontrole: Dit is het vermogen om je gedrag te remmen en impulsen te controleren.
- Het werkgeheugen stelt je in staat om informatie vast te houden, terwijl je tegelijkertijd andere handelingen of bewerkingen uitvoert.
- De cognitieve flexibiliteit: Dit vermogen stelt je in staat om van aanpak te wisselen als de omstandigheden veranderen of als je merkt dat je aanpak niet succesvol is.
- Emotieregulatie: Manieren om emoties onder controle te houden. Warme omgeving creëren waarin ruimte is voor groei en reflectie is hiervoor een voorwaarde.

Intro: vraag naar schoolcontext: Kan je jouw school eens beschrijven? Wat zijn de belangrijkste kenmerken van jullie leerlingenpubliek?

Het gebruik van leerlijnen en curricula

Ik wil eerst praten over de manier waarop de kleuterleerkrachten binnen je schoolteam hun aanpak voor taal/wiskunde/EF plannen doorheen het schooljaar. Laten we het eerst hebben over TAAL. (Dan wiskunde. Dan EF) | We zullen dit altijd in dezelfde volgorde. Waar begin je het liefst mee?

1. Hoe gaan jullie in de kleuterschool te werk om doelbewust activiteiten en een basisaanbod rond TAAL/WISKUNDE/EF te plannen?
 - Welke bronnen/materialen reik je je kleuterleerkrachten hiervoor aan? Waarom heb je voor deze bronnen gekozen? Bijvoorbeeld eigen brainstorm, websites met inspiratie per thema of per doel, materiaal van een uitgever, uitgeschreven activiteitenfiches, een bepaalde methode...
 - Hoe worden leerkrachten ondersteund in het doelbewust plannen van activiteiten en een basisaanbod rond TAAL/WISKUNDE/EF?
 - Welke afspraken zijn er op teamniveau over het doelbewust plannen van activiteiten en basisaanbod rond TAAL/WISKUNDE/EF? Hoe worden die afspraken gemaakt op teamniveau?
 - Welke afspraken zijn er op teamniveau over het invullen van de dag- en weekplanning? Hier gaat het over bv. De frequentie van wiskunde activiteiten of vastgelegde leesmomenen, strikte omgang met planning of niet, moet die worden aangeleverd aan pedagogisch coördinator of niet...

2. Volgen jullie gedurende het schooljaar een bepaalde **leerlijn**, een bepaalde opbouw van tussendoelen en inhouden, leidend naar een einddoel?
 - Hoe is deze leerlijn voor TAAL/WISKUNDE/EF opgebouwd? Op welke manier bouwen de inhouden en vaardigheden in deze leerlijn zich op? Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten van deze leerlijn? Probeer een inschatting te maken van de mate waarin inhouden en vaardigheden sequentieel/in een weloverwogen volgorde worden aangeboden, steeds verder bouwend op elkaar¹.
 - Voor welke onderdelen van TAAL/WIKSUNDE/EF gebruiken jullie een leerlijn? Vraag voor wiskunde voor welke domeinen er leerlijnen zijn: getallenkennis en bewerkingen, meten en metend rekenen, meetkunde, probleemoplossend denken en logisch redeneren. Vraag voor taal naar woordenschat, beginnende geletterdheid, voorlezen en zelf vertellen, mondelinge taal in het algemeen,,
 - Wie ontwikkelde deze leerlijn? Bijvoorbeeld, een leerlijn ontwikkeld door de school, een leerlijn uit een inspiratiebundel/educatieve website, een zelf uitgewerkte leerlijn, een leerlijn vanuit de koepel... Vraag voor wiskunde voor welke domeinen er leerlijnen zijn: getallenkennis en bewerkingen, meten en metend rekenen, meetkunde, probleemoplossend denken en logisch redeneren. Vraag voor taal naar woordenschat, beginnende geletterdheid, voorlezen en zelf vertellen, mondelinge taal in het algemeen.
 - Hoe bouwen de inhouden en vaardigheden zich op over de kleuterklassen heen? Werken jullie zowel met een verticale leerlijn binnen een schooljaar of over meerdere schooljaren heen?
 - Hoe volg je als pedagogisch coördinator het gebruik van deze leerlijn door de klasleerkrachten op?

Samenwerking met collega's (bv. co-teaching & teamoverleg)

Ik stel je nu enkele vragen over hoe je **samenwerkt** met collega's rond TAALONTWIKKELING/WISKUNDIGE VAARDIGHEDEN/EF. Laten we het eerst hebben over TAAL. (Dan wiskunde. Dan EF)

1. Werkt je kleuterteam samen rond de TAALONTWIKKELING/WISKUNDIGE VAARDIGHEDEN/EF van kleuters? *Indien niet, ga verder naar vraag 6 (eerste kleuterklas) of vraag 7 (derde kleuterklas)*
 - Op welke manier werkt je kleuterteam samen aan de TAALONTWIKKELING/WISKUNDIGE VAARDIGHEDEN/EF van kleuters?
 - o Wie is daarbij betrokken? Probeer een zicht te krijgen op de mate waarin volgende mensen betrokken zijn: een parallelcollega, leerkracht van een aangrenzend jaar, directie/beleid, in de eerste kleuterklas: de kinderverzorger...
 - o Gebeurt de samenwerking eerder spontaan/op eigen initiatief of wordt dit ingepland/georganiseerd door het beleid? Incidentele vs structurele samenwerking
 - Op welke manier helpt deze samenwerking kleuterleerkrachten om hun onderwijspraktijken voor TAAL/WISKUNDE/EF te plannen? Wat vind je hier sterk aan?
 - Wat kan er eventueel beter bij deze samenwerking rond TAAL/WISKUNDE/EF (en hoe)? Zijn er zaken die ontbreken of die je mist?
 - In de eerste kleuterklas (*indien dit hoger nog niet aan bod kwam*): hoe verloopt de samenwerking met de kinderverzorger?
 - o Wie doet wat? Waarom zijn de taken zo verdeeld?
 - o Op welke manier heeft de samenwerking met de kinderverzorger een invloed op het onderwijsaanbod voor TAAL/WISKUNDE/EF?

Monitoring/opvolging van de ontwikkeling van het kind (het gebruik van toetsen, observatie instrumenten, leerlingvolgsystemen...)

Ik stel nu enkele vragen over de manier waarop jullie kleuterteam de ontwikkeling van je kleuters voor TAAL/WISKUNDE/EF opvolgt doorheen het schooljaar. Laten we het eerst hebben over TAAL. (Dan wiskunde. Dan EF)

1. Op welke manier volgen jullie op school de ontwikkeling van kinderen op voor TAAL/WISKUNDE/EF over kleuterjaren heen? Hoe volg jij dit als pedagogisch coördinator op?
 - Gebruiken jullie hiervoor centraal ontwikkelde toetsen of observatie instrumenten? Welke toetsen of observatie instrumenten nemen jullie af?
 - Op welke manier gaan jullie met die resultaten om?
 - Welke acties worden ondernomen voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben?

Denk bijvoorbeeld aan:

Schooleigen observatiesysteem

Voor taal: toetsen van een leerlingvolgsysteem (bijvoorbeeld LVS-VCLB: toetsen voor lezen, spellen), de KOALA-toets (derde kleuterklas), CITO-toetsen (taal, begrijpend lezen), KOBIV (Kleuterobservatie-instrument Taalvaardigheid, tweede kleuterklas), G-screen OF Fit voor Lezen (voor beginnende geletterdheid), zelfontworpen checklists met mijlpalen die bereikt moeten zijn...

Voor wiskunde: toetsen van een leerlingvolgsysteem (bijvoorbeeld LVS-VCLB: toetsen voor rekenen), CITO-toetsen (rekenen), zelfontworpen checklists met mijlpalen die bereikt moeten zijn...

Voor EF: zelfontworpen checklists met mijlpalen die bereikt moeten zijn, Sustained Shared Thinking and Emotional Wellbeing scale (SSTEW)...

Waarop focussen deze toetsen bijvoorbeeld wiskunde, Nederlands, executieve functies... ? Denk aan de toetsen van een leerlingvolgsysteem, zelfontworpen checklists met mijlpalen die bereikt moeten zijn...

2. Wat zijn de afspraken op teamniveau over het opvolgen van de ontwikkeling van kinderen voor TAAL/WISKUNDE/EF?

Het gebruiken van digitale tools²

1. Gebruiken je kleuterleerkrachten digitale tools voor het stimuleren van de TAAL/WISKUNDE/EF van kleuters? *Indien ja:* Noem de belangrijkste (maximum 3). Kan je deze digitale tool omschrijven? Denk aan: apps, digitale programma's of bepaalde software, digiboeken... ?
2. Zijn hier afspraken rond op teamniveau? Gebeurt het gebruik van digitale tools bij de kleuters op initiatief van de kleuterleerkracht of gebeurt dit op initiatief van de school?
 1. Indien op initiatief van de school: Op basis van welke criteria kies je voor een welbepaalde digitale tool?

Praktische vragen ifv de document analyse

Waar kunnen we de schriftelijke hulpbronnen die je kleuterleerkrachten zelf intensief gebruiken voor jullie kleuteronderwijs terugvinden? Indien niet vrij toegankelijk, kan je dit bezorgen aan de onderzoekers?

Denk aan:

- Visie- en beleidsteksten rond wiskunde, taal en EF (zoals de leerlijn van de school)
- Inspiratiegidsen
- Websites

Achtergrondkenmerken

Ik ben een

- Man
- Vrouw
- Non-binair
- Liever geen antwoord

Wat is jouw geboortjaar? _____

Wat is jouw geboorteland? _____

Wat is uw hoogst behaalde diploma?

- Lager onderwijs of lager secundair onderwijs
- Hoger secundair onderwijs
- Post-secundair onderwijs of hoger onderwijs van korte cyclus (onder bachelorniveau, dus bv. hoger beroepsonderwijs).
- Bachelor (bachelor, of bachelor met postgraduaat)
- Master
- Anders: _____

Welke diploma('s) heb je? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- Diploma kleuteronderwijs
- Diploma lager onderwijs
- Anders: _____

Hoeveel jaar heb je ervaring als zorgcoördinator of directie? _____ jaar

Hoeveel jaar werk je in je huidige school als zorgcoördinator of directie? _____ jaar

Welk percentage werk je als zorgcoördinator of directie?

- 100% of voltijds
- 80% of vier-vijfde
- 50% of halftijds
- Minder dan 50%

Bedanking + vraag naar terugkomst voor filmmateriaal

Dankjewel voor je tijd.

Indien je denkt dat dit op deze school gewenst is: De filmopnames die we de afgelopen dagen gemaakt hebben worden nu verwijderd, maar we willen ook nog filmmateriaal verzamelen/maken om goede praktijk in beeld te brengen. Zouden we daarvoor eventueel in de loop van februari/maart nog eens mogen terugkomen?